

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARLABAŞI BÖLGESİNDE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRELERİNİ
ALGILAMASI ve DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyolog Hüsniye Güngör

Anabilim Dalı: Şehir ve Bölge Planlama
Programı: Şehir Planlama

MAYIS 2002

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARLABAŞI BÖLGESİNDE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRELERİNİ
ALGILAMASI ve DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyolog Hüsniye Güngör

Enstitü No: 502991251

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 13 Mayıs 2002

Tezin Savunulduğu Tarih : 31 Mayıs 2002

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Gülden Erkut

Diğer Jüri Üyeleri: Prof.Dr. Handan Türkoğlu

Prof.Dr. Ahsen Özsoy

MAYIS 2002

ÖNSÖZ

30 yıllık öğretmenlik deneyimiyle ve tüm sabrıyla bu çalışmaya ve bana olan desteklerinden dolayı anneme; bütün olumsuzluklara rağmen bana olan inancını kaybetmeyen tez danışmanım Prof. Dr. Gülden Erkut'a, çalışmanın ortaya çıkma aşamasında yardımlarını esirgemeyen dostlarım Başak, Defne, Hakan ve Kerem'e, ve çıkmaza girdiğim her an kendime olan inancımı yeniden kazanmam için yanımda olan Ümit'e sonsuz teşekkürler...

Mayıs, 2002

Hüsniye Güngör

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Konunun Önemi ve Çalışmanın Amacı	1
2. KENT VE ÇOCUK	2
2.1 Çocuk Gelişimi ve Mekan	3
2.1.1 Çocuk gelişimi	3
2.1.2 Çocukta mekan kavramının gelişimi	4
2.1.3 Çocuk gelişiminde oyunun önemi	4
2.1.4 Oyun alanı olarak sokak	5
2.2 Sonuç ve Değerlendirme	7
3. ULUSLARASI SÖZLEŞMELERDE KENT VE ÇOCUK KONUSUNUN EVRİMİ	8
3.1 Habitat II Öncesi Dönem	8
3.1.1 Habitat II öncesinde çocuk konusunda çalışan kurumlar	8
3.1.1.1 Uluslararası Çocukları Koruma Birliği	8
3.1.1.2 Uluslararası Plan	9
3.1.1.3 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü	10
3.1.1.4 Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu	11
3.1.1.5 Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması İçin Program	11
3.1.1.6 Sosyal Dönüşümün Yönetimi Programı	12
3.1.2 Habitat II öncesi dönemde çocuk konusundaki çalışmalar	13
3.1.2.1 Çocukların çevrelerini algılamaları	13

3.1.2.2 Çocuk hakları sözleşmesi	13
3.1.2.3 Çocuk dostu şehirler	14
3.1.2.4 Habitat II hazırlık çalışmaları	15
3.2 Habitat II Süreci ve Sonrası Dönem	16
3.2.1 Habitat II	16
3.2.2 Habitat II sonrası dönemde çocuk konusundaki çalışmalar	17
3.2.2.1 Şehirlerde büyümek	17
3.2.2.2 Uluslararası çocuk dostu kentler sekreterliği	18
3.2.2.3 İstanbul+5	18
3.2.2.4 Rio+10	19
3.3 Türkiye’de Çocuk	19
3.3.1 VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı	20
3.3.2 İstanbul Çocuk Kurultayı	21
3.4 Sonuç ve Değerlendirme	23
4. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEN ÇOCUK DOSTU YAKLAŞIM ÖRNEKLERİ	25
4.1 Çocuk Dostu Yaklaşımlar	25
4.1.1 İstedığımız şehir girişimi	25
4.1.2 Kolombiya örneği	26
4.1.3 Çocuk dostu belediyeler	26
4.1.4 Pourt Harcourt çocuk dostu kentler girişimi	27
4.1.5 Malezya çocuk dostu kentler girişimi	29
4.1.6 Çocuklar için sürdürülebilir kentler	29
4.1.7 Çocuk dostu kasaba ve bölgeler	30
4.1.8 Gençlik parlamentosu projesi	30
4.1.9 Gürcistan çocuk ve gençlik parlamentosu	31
4.1.10 Çocuk ve genç dostu mahalleler	32
4.2 Çocuk-Mahalle Atölyesi	33
4.2.1 Projenin amacı	33
4.2.2 Projenin metodu	33
4.2.3 Projenin aşamaları	34
4.3 Sonuç ve Değerlendirme	36
5. KENT MERKEZİNDEKİ ÇÖKÜNTÜ ALANLARI	38
5.1 Kent ve Kent Merkezinin Tanımlanması	38

5.1.1 Sanayileşme döneminde kent ve kent merkezi	39
5.1.2 Sanayi sonrası dönemde kent ve kent merkezi	40
5.1.3 Merkezin terk edilmesi ve çöküntü alanlarının ortaya çıkışı	41
5.2 Dünyada Çöküntü Alanları: ‘Slum’	42
5.2.1 Çöküntü alanlarının genel özellikleri	43
5.2.2 Çöküntü alanlarının fiziksel sorunları	44
5.2.3 Çöküntü alanlarının sosyal sorunları	44
5.3 Sonuç ve Değerlendirme	46
6. ALAN ARAŞTIRMASI: ÇOCUK GÖZÜYLE TARLABAŞI	48
6.1 Araştırmanın Kapsamı	48
6.1.1 Araştırmanın konusu	48
6.1.2 Araştırmanın amacı	48
6.2 Araştırmanın Yöntemi	49
6.2.1 Evren	49
6.2.2 Örneklem	50
6.2.3 Veri toplama teknikleri	51
6.2.4 Veri türleri	53
6.3 Bulgular	56
6.3.1 Olgusal verilerin analizi	56
6.3.2 Davranış verilerinin analizi	58
6.3.3 Tutum/kanı verilerinin analizi	61
6.3.4 Kalitatif verilerin analizi	66
6.4 Sonuç ve Değerlendirme	72
7. GENEL SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	74
KAYNAKÇA	77
EKLER	80
ÖZGEÇMİŞ	92

KISALTMALAR

- Agenda 21** : Programme of Action for Sustainable Development
- APA** : American Planning Association
Amerika Planlama Birliği
- CFCI** : Child Friendly Cities Initiative
Çocuk Dostu Kentler Girişimi
- Gündem 21** : Sürdürülebilir Gelişim İçin Eylem Programı
- ILO** : International Labour Organization
Uluslararası Çalışma Örgütü
- IPEC** : International Programme on the Elimination of the Child Labour
Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması İçin Uluslararası Program
- İstanbul+5** : The United Nations Special Session of the General Assembly for an Overall Review and Appraisal of the Implementation of the Habitat Agenda
- MIT** : Massacuthes Institute of Technology
Massacuthes Teknoloji Enstitüsü
- MOST** : Managemint of Social Transformations
Sosyal Dönüşümlerin Yönetimi
- UNCHS** : United Nations Conference on Human Settlements
Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı
- UNESCO** : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
- UNICEF** : United Nations Children's Fund
Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Fonu

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>	
Tablo 6.1	Oturma süresi	56
Tablo 6.2	Daha önce oturulan yer	57
Tablo 6.3	Ev sahibi olma-daha önce oturulan yer ilişkisi	57
Tablo 6.4	Ev sahibi olma-oturma süresi ilişkisi	58
Tablo 6.5	Boş zamanların geçirildiği yer	59
Tablo 6.6	Boş zaman mekanına gitme sıklığı	59
Tablo 6.7	Çocuk için yasaklı yerler	60
Tablo 6.8	Taksim'in bilinme oranı	60
Tablo 6.9	Taksim'e gitme oranı	61
Tablo 6.10	Mahalleden memnuniyet-duygu ilişkisi	62
Tablo 6.11	Semt-evden memnuniyet ilişkisi	63
Tablo 6.12	Gelecekte Tarlabası'nda oturma isteği	64
Tablo 6.13	Mahalleden memnuniyet-gelecekte oturma isteği	64
Tablo 6.14	Oyun alanlarının değerlendirilmesi	65
Tablo 6.15	Mahallenin hayallerle örtüşmesi	65
Tablo 6.16	Sorunların farkındalık	66

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1	Dünyada Çocuk Dostu Yaklaşım Geliştiren Ülkeler	28
Şekil 6.1	Çalışma Alanı Sınırı	54
Şekil 6.2	Örneklem Dağılımı	55
Şekil 6.3	Tarlabası'ndaki Yaşamı Anlatan Duygu	62
Şekil 6.4	Kalitatif Verilerin Değerlendirildiği Poster Çalışması	67

TARLABAŞI BÖLGESİNDE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRELERİNİ ALGILAMASI VE DEĞERLENDİRMESİ

ÖZET

Çocuk, gelişimi içinde çevresi ile etkileşime girer ve oyun çocuk gelişiminde çok önemli bir unsurdur. Günümüzde kentler çocuklara oyun alanı sunmanın ötesinde de bir çok sorun yaratmaktadır. Yetişkinler kadar çocukların da kentlerdeki günlük yaşamları gittikçe zorlaşmaktadır. Günümüze değin sosyal bilimlerin bir çok alanı çocuklar ve mahalleleri konusuna değinmiştir. Planlama teorisi alanında çocuk konusunu ele alan çalışmalar genellikle açık alanları kullanımı ile ilgilenmiştir.

Giderek kentlileşen bir dünyada çocukların karşı karşıya olduğu problemler şu şekilde sıralanmaktadır: 2025'e gelindiğinde gelişmekte olan ülkelerde kentlerde yaşayan nüfus ikiye katlanarak 4 milyar olacaktır. Kentlerde yaşayanların 3'te 1'i ya standartların altında konutlarda yaşamakta, ya da evsizdir. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) gelişmekte olan ülkelerdeki kent fakirinin 1 milyara ulaştığını tahmin etmektedir (Partnersips to Create Child Friendly Cities, 2001).

Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi, Habitat Gündemi, İstanbul Deklarasyonu, çocuğun kentte karşılaştığı sorunlara yer veren ve onlara bu problemlerin çözümünde söz hakkı tanıyan önemli ve dönüm noktası sayılabilecek uluslararası sözleşmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Temelleri oldukça erken tarihlerde atılan Plan International, Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu gibi kurumlar artık aynı zamanda dünyada çocuk dostu kentler yaratılması için projeler üreten ve çeşitli projeleri destekleyen kuruluşlardır.

Kevin Lynch'in 1970'de başlattığı "Şehirlerde Büyüme" projesi, çocukların kenti algılamasını araştıran ve onları planlama ve uygulama aşamalarına katan dünya çapındaki ilk projedir. Bugün yürütülen bir çok projeye ilham kaynağı olmuştur. Türkiye de Birleşmiş Milletler üyesi bir ülke olarak uluslararası sözleşmelere taraftır. İstanbul+5 gibi oturumlar Habitat Gündemi'nin uygulama aşamalarını dünya çapında takip etmektedir. Çocuk dostu kentler yaratmak Türkiye için de artık bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentin kendisi gibi merkezi alanı da kararlı bir şekilde değişim süreci içerisinde olan dinamik bir orgnaizmadır. Kentler, dolayısıyla kent merkezleri, yüzyıllar süren evrim sürecinde bugün metropol dediğimiz büyük kent formuna gelene kadar bir çok değişim yaşamışlardır. 2. Sanayi Devrimi'nin doğrudan ve dolaylı etkileri sonucunda yaşama alanı olarak aktık merkezi değil de kent çeperini tercih eden toplum kesiminin kenti terk etmesi sonucunda, merkezler de kaderlerine terkedilmekte ve

merkezlerde köhneleşme başlamakta ve çöküntü alanları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu alanlar çocukların kentlerde yüzyüze olduğu sorunların en çarpıcı bir şekilde karşımıza çıktığı alanlar olmaktadır.

Şehircilik literatüründe 'slum' olarak tanımlanan bu çöküntü alanları, genellikle merkezi iş alanına bitişik/çok yakın değerli kent arazilerinde konumlanmaktadır ve 'slum' kavramı en genel anlamıyla, şehirlerin sosyal ve ekonomik açıdan kalkınma sürecine tam olarak entegre olamamış, gelişmemiş alanlarını ya da bölgelerini tanımlar.

Tezin uygulama kısmının yapıldığı alan olan İstanbul'un Tarlabası bölgesi de bir slum, yani kent merkezindeki çöküntü alanlarından biridir. Tüm yönleriyle tanımlı yapılan kent merkezindeki çöküntü alanlarının tüm fiziksel ve sosyal özellikleri Tarlabası'nda da görülmektedir.

Alan araştırmasının amacı, bu tez çalışmasının genel amaçlarına paralel olarak, Tarlabası'nda yaşayan çocuklarla, buradaki sorunların belirlenmesine yönelik bir çalışma yapmaktır. Çocukların yaşam çevrelerini nasıl algıladıkları ve değerlendirdiklerini anlamak için araştırmada yöntem olarak, bu alanda yapılan uluslar arası çalışmalarda da olduğu gibi gözlem, görüşme ve anket teknikleri kullanılmıştır.

Rakamsal verilerin sunulduğu tablo ve grafikler, araştırmanın sonuçları ile ilgili bir çok şey ifade etmektedir. Bu nedenle kalitatif verilerin değerlendirilmesine ayrı bir önem verilmiştir.

PERCEPTION AND EVALUATION OF THE ENVIRONMENT OF CHILDREN LIVE IN TARLABAŞI

SUMMARY

Up to now, many areas of social science interested in the subject of child and its neighborhood. The studies concerns the topic child usually takes place in the areas of habitat, ecology, development psychology, the socialization of childhood, sociology and the planning theory. The issue considered in the second part of this dissertation is the development of child with the matter of city and child.

“From the point of view of the children and juveniles living in cities around the world, it is getting hard to use their locality safely and the sympathy felt for their quarter is decreasing day by day. For the last 20 years, this issue has attracted attention and quite a few studies have been done on it. In these works, it has mentioned commonly that the factors of these problems are the increase in street crimes and traffic on roads, vandalism and the damage and vanishing of public gardens, playgrounds and school gardens because of the neglecting and poor controlling of municipalities” (Gaster, 1991).

Before the topic of city and child appeared in international agreements, just the topic of child had been the theme of many international associations and agreements. Especially after the First World War, lots of national and international organizations founded in order to help the children who had suffered from war. In the third part of this work, the ones important of being the first and the ones whose subjects of work transformed to the matter of city and child are being evaluated chronologically.

Kevin Lynch, an eminent MIT-based urban planner, proposed a project on young adolescents’ developing experience of the city in response to a meeting of UNESCO’s new Man and His Environment Programme in Helsinki, Finland. Entitled initially “Children’s Perception of the Environment,” the project in time found funding from the National UNESCO Committees of Argentina, Australia, Mexico and Poland, have been carried on today as “Growing up in Cities” in many countries around the world has inspired a lot of studies.

In Turkey, there has not been any completed works like that project yet, neither in national level nor in administrative provinces. However, the First Assembly of the Children of İstanbul, which was arranged in the leadership the Governor of İstanbul and The Foundation of the Children of İstanbul, seems as a noteworthy work.

In recent times, especially after the Habitat II, in the literature of the West city planning, some expressions like “child friendly planning” and “child friendly cities”

are being pronounced frequently. Now, many cities are producing new projects in order to be child friendly and sharing their experiences by establishing networks with other cities.

There is not only one description of what a child friendly city is and what it ought to be. In the different parts of the world like South America, Carribeans, Middle East and South Africa, West and Central Africa, East and South Africa, South Asia, East Asia, Pacific, East Europe, CIS and Baltic, many cities are building up child friendly projects. Fourth part of this study contains some examples of child friendly approaches from different parts of the world and the details of the workshop carried out by the Planning Department of the City of Rancho Cucamonga, USA and achieved by the participation of children.

The problems of children as it is taken in all these researches and approaches are the followings: The increase in child crime, the child labor, the draw of children to drugs by cities, the exploit of child, street children, the deprivation of green areas and playgrounds in cities, etc. The most striking parts of the cities on this aspect are the 'slums' in the central. As a part of the society has begun to prefer suburbs instead of city center for living and has left the cities as a result of direct and indirect effects of Second Industrial Revolution, central areas have being left alone with their destiny, consequently –as Twichell's (1953) phrase- these areas has become dilapidated and debris areas appear.

As it is named in the city planning literature, these 'slums' generally locate in a very valuable city land, next to/so close to the central business district. This 'slum' term refers to -in general terms- the undeveloped areas or/and sections of the city that cannot be exactly integrated to the city's social and economic development process. Rothenberg (1967) lists the 'slum' inhabitants' characteristics like this:

- Have insufficient wealth.
- Their opportunity for action is limited.
- Do not have enough information about their alternatives.
- Face with discrimination on settlement issues as well as employment, education and politic influence.
- Do not have too many alternatives.
- Because they came to urban area from a poorer region, they do not think that their new conditions are the worst.

The sixth part of this work is reserved for case study. Tarlabası, which is the area chosen for this research is also one of the slums, debris areas in the center of the city. All physical and social characteristics of debris areas, which were described in the fifth part, exist in Tarlabası.

The objective of this research is, when presenting the child friendly cities as visions, to fulfill an environment perception and evaluation study aimed to designate the problems of this area, with the children living in Tarlabası.

On this purpose, an inquiry study has been made with Tarlabası children going to the fourth class at primary school. This inquiry has two phases: The first phase contains factual questions in order to test the socio-economic status of the children. Filling this part needs the help of the families of the children. The second phase contains behaviour and attitude/opinion questions presented to be answered totally by the children on their owns. By these questions some datas such as the knowledge about city, the sence of belonging, the awareness of the problems and the relation/being united with the city/centre are tested.

1. GİRİŞ

1.1 Konunun Önemi ve Çalışmanın Amacı

Günümüze değin sosyal bilimlerin bir çok alanı çocuk ve çocuğun çevresiyle ilişkisini konu edinmiştir. Giderek artan bir nüfusun kentlerde yaşamaya başlaması ile günümüz dünyası giderek kentlileşmekte, kentler çocuklar için bir çok tehlike unsuru yaratmaktadır. ‘Çocuk dostu planlama” son zamanlarda, özellikle Habitat II’den sonra Batı ülkelerinde, şehircilik literatüründe sıkça rastlanan bir yaklaşımdır. Bugün artık, başta Çocuk Hakları Sözleşmesi olmak üzere uluslararası sözleşmelerde yer alan teşvik edici maddeler çerçevesinde de pek çok kent ‘çocuk dostu’ olmak için projeler üretmekte ve birbirleriyle ağlar kurmaktadır.

Bu çerçevede, tezin amacı, vizyon olarak çocuk dostu kentleri ön plana çıkararak, şehircilik literatüründe kent merkezindeki çöküntü alanları olarak tanımlanan bölgelerden biri olan Tarlabası’nda yaşayan çocuklarla sorunların belirlenmesine yönelik bir çevre algılama ve değerlendirme çalışması yapmaktır.

Bu amaca yönelik olarak bu tez çalışmasında sırasıyla, çocuk ve çocuğun kentte yaşadığı problemler tanımlanmış, uluslararası sözleşmelerde çocuk konusunun gelişimi ele alınmış, dünyada planlama ve uygulama süreçlerine çocuk gözüyle ve çocuğun gereksinimlerini dikkate alarak bakan projelerden örnekler verilmiş, çocuğun kentte yaşadığı problemlerin bir çok yönüyle ortaya çıktığı bölgeler olan kent merkezindeki çöküntü alanları tanımlanarak, bu tür alanlara örnek olarak seçilen Tarlabası bölgesinde uygulama çalışması yapılmıştır.

2. KENT VE ÇOCUK

Günümüze değin, sosyal bilimlerin bir çok alanı çocuklar ve mahalleleri konusuna değinmiştir. Çocuk konusunu ele alan çalışmalar genellikle çevresel, ekolojik, gelişim psikolojisi, çocukluk sosyalleşmesi, sosyoloji ve planlama teorisi alanlarında yer almaktadır.

“Dünyanın her yerindeki şehirlerde yaşayan çocukların ve gençlerin mahallelerini sevmelerinin ve güvenli bir şekilde kullanmalarının gittikçe azalması konusunun üzerinde son 20 yıldır durulmaktadır ve çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda ortaklaşa olarak bu sorunla bağdaştırılan faktörler artan sokak suçluluğu ve otomobil trafiği, vandalizm ve belediyelerin duyarsızlığı ve kötü yönetimi sonucunda parkların, oyun alanlarının ve okul bahçelerinin bozulması ve yok olmasıdır” (Gaster, 1991).

Şehircilik literatüründe çocuk konusu genellikle açık alanların kullanımı meselesiyle birlikte ele alınmıştır. Bu çalışmaların çoğu çocukların açık alan tercihleri, kullanım sıklıkları ve bunları yeterli bulup bulmadıkları gibi konuları işlemektedirler.

“... Bundan da öte Schwartzman ve Rubin literatürün zayıflığına, özellikle de düşük sosyo-ekonomik statüdeki çocukların mahalle oyun donanımlarını inceleyen deneysel çalışmaların olmadığına dikkat çekmektedir” (Taylor ve diğerleri, 1998). Rubin’e göre; “Araştırmacılar tanıdık mahalle çevrelerinde ve evlerde yaşayan farklı sosyo-ekonomik statü gruplarının oyunlarını araştırmamaktadırlar” (1983).

Kuşkusuz ki, açık alanlar kentin vazgeçilmez unsurlarıdır ve çocuk aktivitelerini destekler; bu yüzden, çocuk tanımının, çocuk gelişiminde oyunun ve yetişkinlere ulaşımının katkısının yeniden gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

2.1 Çocuk Gelişimi ve Mekan

Çocuğu konu alan çalışmalarda ‘çocuk’ ile neyin anlatılmak istendiğinin tanımlanması her zaman önemli olmuştur. En genel ifadesiyle 18 yaşın altındaki her birey çocuk olarak tanımlanabilir. Uluslararası standartlarda da çocuk nüfusu 0-18 yaş grubu olarak benimsenmiştir. Bu, oy kullanma hakkı olmayan yaş grubudur ve bu yüzden de katılım ile ilgili bir tartışma içinde anlamlı olabilir. 18 yaşın üzerindeki birçok genç insan gençlere has bir çok özellik taşıdığı için ve bunlara genellikle ‘genç’ dendiği için bu çok iyi bir sınıflandırma sayılamaz.

“Daha akla uygun bir ‘çocuk’ tanımlaması çocukluk döneminin gelişimsel doğasına ve çocukların gelişen olgunluk seviyelerine odaklanmalıdır. Diğer bir ifadeyle, çocuk entelektüel ve sosyal olgunluğa henüz tam olarak erişmemiş insandır. Böyle bir tanımın önemini arttıran öge ise, çocukların yardım ve desteğe ihtiyacı olan insanlar olduğunun hatırlanmasına yaptığı vurgudur” (Simpson, 1997)

2.1.1 Çocuk Gelişimi

Piaget’e (1967) göre, zihin gelişimindeki dört ana dönem, duyuşal-devinimsel (0-2), işlem öncesi (2-6), somut işlemler (6-12) ve formal işlemler (12+yaş) olarak isimlendirilmiştir. İlk iki dönem duyuşaların, algıların ve sezginin egemen olduğu, son iki dönem ise duyuşsal uyarıcılarla etkileşime giren çocuğun görel bir özerklik ve bağımsızlık kazanarak düşünebilme yeteneğini gösterdiği dönemdir. Bir başka deyişle işlemsel düşünebilen çocuk, davranışlarını somut, duyuşal, duyuşsal eylem durumlarına gereksinme duymaksızın, zihinsel olarak ortaya çıkarabilmektedir.

“Çocuğun sinir sisteminin gelişimini araştıran Ayres ise, duyuşsal entegrasyon fiziksel çevre ile aktif bir etkileşim aracılığıyla 10 yaşına kadar geliştiğini belirtmiştir. Ayres (1979)’in iddiası şu yöndedir: Her çocukta duyuşsal entegrasyon geliştirme dürtüsü vardır. 3 ila 7 yaşa arası duyuşsal entegrasyon için kritik yıllardır. Doğa bunun beynin yeni duyuşalara en açık olduğu ve bunları organize etmek için en uygun olduğu zamanda oluşmasını tasarlamıştır. Ayres’in bulguları çocuğun hareketliliği ve hareket ve dokunma için olanaklar aramasına açıklama sağlayıcı niteliktedir” (Sebba, 1991).

2.1.2 Çocukta Mekan Kavramının Gelişimi

“Mekansal kavramların gelişimi ile ilgili olarak Piaget’in getirdiği üç önemli katkı vardır: (1) Öteki kavramlara ulaşmada da görüldüğü gibi, çocuğun eylemleri çevre ile etkileşerek, önce devinimsel hareketlere, daha sonraları içselleştirilmiş eyleme ve en sonunda işlemsel eyleme dönüşmektedir. Kavramların temelinde eylem vardır. (2) Yaygın inanışın tersine, mekansal kavramlar, yalnızca algı düzeyinde oluşmamakta, mekan yaşantıda zaten var olan bir veri gibi görünse bile, kavram zihinsel alanda evrimleşme ile kazanılmaktadır. (3) Çocukta mekan kavramı, tarihi oluşumun tersine, mantıksal bir gelişim izlemektedir. Önce topolojik ilişkiler, sonra paralel bir biçimde projektif ve metrik mekanına ilişkin ilişkiler ortaya çıkmaktadır (Akarsu, 1984).

Gabidulina (1994) da çocuk gelişimini genellikle hem sosyal hem fiziksel çevre ile birlikte tanımlar. “Çocukların çoğu, günlük bakımlarının önemli bir kısmını ev dışında alır ve bu nedenle (avlular, parklar, caddeler vb.) ayrı ayrı çevrelerden etkilenirler. Davranış modelleri yaşlarına ve ilgi alanlarına göre değişir.”

“Gibson ise, çocuğun çevresindekilerle aktif olarak etkileşiminin çevreleri ve dolayısıyla kendileri hakkında bilgi edinmelerine olanak sağladığını iddia eder. Gibson’ın yaklaşımı, çocukların çevresel özelliklerin varlığının bilincinde olduğunu ve bu gibi bir uyaran karşısındaki duyarlılığını açıklamaktadır” (Sebba, 1991).

Çocuğun algılaması ile ilgilenen çoğu araştırmacının, çocuğun çevresiyle bağlantısının fonksiyonel ve bilişsel tarafıyla ilgilendiğini belirten Sebba, bu algıyı gelişimsel ihtiyaçları tatmin etme içgüdüleri olarak inceleyenlerin ise, çocuğun çevresine olan ilgisi ile açıkladıklarını aktarmaktadır. “Piaget ve Inhelder bu görüşü daha da ileriye götürerek, çocuğun dünya ile ilişkilerindeki motivasyonel etmenlerin gelişimsel ihtiyaçlar tarafından zorunlu hale getirilen davranış kalıpları için enerji sağlamak anlamına geldiğini söylemişlerdir” (Sebba, 1991).

2.1.3 Çocuk Gelişiminde Oyunun Önemi

Oyunun çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde önemli bir rol oynadığı açıktır. “Özetle oyun, fiziksel eksersiz, duygusal haz, becerilerini test etme

ve geliştirme, duygusal özgürlük, özerklik ve kendine güven girişimleri, deneyimler aracılığıyla yetişkin rollerini denemek, sosyal öğrenme, konuşmaya ve organizasyona dayalı beceriler geliştirmek, fantezi, yaratıcı ifade, macera ve keşif gibi olanaklar sunar” (Churchman, 1980).

Oyunu “çocuk için bir iş” olarak nitelendiren başka bir çalışmada da yine çocuk gelişiminde iki temel alan olan sosyal ve bilişsel gelişimde oyunun anahtar bir rol üstlendiğinden bahsedilmektedir. “Sosyal gelişme alanında oyun, sosyal yetenekler ve sosyal davranışlar edinmek ve denemek için olanak sağlar. Örneğin işbirliği gerektiren oyunlar ve uydurulmuş senaryolar birlikte üretmeyi, özgeciliği, diğerleri için de kaygı duymayı, sosyal rolleri kavramayı ve esnek bir şekilde değiş tokuş etmeyi ve kendini kontrol etmeyi gerektirir. Bundan da öte, oyun, duygusal krizlere göğüs germe ve onları çözme, kişiler arası çatışmaları yönetme ve ahlak anlayışı kazanma gibi olanaklar sağlar. Bilişsel gelişme alanında ise, oyun, önemli bilişsel yetenek ve yapıların kazanılması ve kullanılması için olanaklar sağlar. Ayrıca, teorisyenler uzun zamandan beri oyun ile dil gelişimi arasındaki yakın ilişkiyi tartışmaktadırlar” (Taylor ve diğerleri, 1998).

2.1.4 Oyun Alanı Olarak Sokak

Yukarıda sıralanan listeden de açıkça anlaşılacağı gibi oyun, çocuk gelişiminde temel bir deneyimdir. Bu nedenle oyunun, her çocuğun kişiliğini, karakterini, yeteneklerini etkileyen bir olgu ve çocuğun temel aktivitesi olmasının önemine oranlı bir şekilde planlama faaliyeti içinde yer alması gerekmektedir. Oyun da diğer bütün aktiviteler gibi bir çevre içinde ve çocuğun kendi tercih ettiği bir aktivite olması dolayısıyla da yine çocuğun kendi seçtiği mekanlarda yer almaktadır.

“Kent merkezinde oturan çocuklar için açık hava parklarına ve oyun alanlarına ulaşmak, işlek caddeler, uzak mesafeler ve sokak çetelerinin şiddeti yüzünden genellikle kısıtlıdır. Bu durum oyun alanları için dar ev içi mekanlarını ve binalara bitişik ya da çok yakın açık hava alanlarını tek tercih olarak bırakmaktadır. Böylelikle, sadece evde ve sokakta vakit geçirme alternatifi olan çocuklar da vakitlerini açık alanlarda geçirmeyi tercih ediyorlar. Sonuç olarak, belki de kentin

düşük gelirli mahallelerinde yaşayan çocuklar boş zamanlarının çoğunu mahallelerindeki açık alanlarda geçiriyorlar” (Taylor ve diğerleri, 1998).

Churchman, çocukların, özellikle de küçük çocuklarının hayatları açısından bakıldığında onlar için mahallenin etkileyici bir şekilde kasabaları ve şehirleri anlamına geldiğini belirtmektedir. “Mahalle yaşadıkları, okula gittikleri, oynadıkları, ayak işleri yaptıkları, etkinliklerinin bir çoğunu sürdürdükleri mekan olmaktadır. Açık alanlar, en iyi bildikleri yer olduğu için ve en çok özgürlüğü ve hareketi buralarda buldukları için kendilerini en rahat hissettikleri alanlar olmaktadır” (1980).

“1960’ların sonlarında çocuk-mahalle etkileşiminin kötüleşmesi, hemen harekete geçmeyi savunan planlama literatürünün bir kısmı için ilgi odağı olmuştur. Carr ve Lynch marjinal ve ‘döküntü’ kent alanlarının çocuk oyun alanları olarak adapte edilmesini öne sürmüştür. Southworth, çocukları kentlerinin kendilerine sunabilecekleri ile tanıştırmak ve daha ileriki yaşlardaki bağımsız keşiflerini cesaretlendirmek için bir ‘kentsel hizmet’ yaratmayı savunmaktadır” (Gaster, 1991).

“Bazı çocuklar başka yerde oyun fırsatı bulamadıkları için sokağa itilirler. Bazıları ise uygun oyun alanları olsa bile sokağın özel cazibesi nedeniyle, bütün çocuklar gibi hareketin olduğu yerde bulunmak isterler. Sokak, toplumsal hayatın yer aldığı, ağaçların çiçek açtığı, köpeklerin havladığı, tanıdık olduğu kadar egzotik bir durumdur. Orada çocuklar, park etmiş arabaların arasında, yağmur oluklarında, sarmaşıklarda ve basamaklarda oynarlar. Sokakta oynayan çocuklar gelen geçen satıcıların, postacıların, boru döşemek için çukur kazanların ve komşuların günlük detaylarını gözlemlerler. Burada yaşayan çocuklarla yeni tanışanlar arasında buluşmalar oluşur. Sokaklar yeni arkadaşlıklara, sosyalleşmeye ve kültürler arası entegrasyona ilk adım atılacak alanlardır” (Ulubaş, 1997).

“Konut, yetişkin için, sıradan bir deyişle, bir sığınak, yani dış dünyaya, yani kendine potansiyel olarak düşman olana karşı kendini güvenlikte ve egemen hissettiği mekan anlamına gelirken, çocuklar için, içinde yaşanması maalesef zorunlu, üstelik bir sürü kurallar dayatan, yasaklar listesinin epey kabarık olduğu bir mekan olmaktadır” (Şahin, 1984).

Apartman yaşamının bir gereği olarak gürültü yapmanın, oyun oynamanın, etrafı dağıtmanın yasak olduğu konutta Şahin'in (1984) ifadesiyle, 'vaziyetler' bu 'merkezde' olunca, oyun mekanı olarak geriye bir tek sokak kalıyor. Churchman da (1980), açık hava alanlarının en temel kullanıcılarının çocuklar olduğunu ve bu yüzden de oturmaya ayrılmış alanların bütün bölümlerinin çocukların psikolojik ve güvenlik gereksinimlerine uygun olarak planlanmasının çocuk oyunlarına tahsis edilmesinin gerekli olduğunu belirtmektedir.

2.2 Sonuç ve Değerlendirme

- Çocuk, gelişimi içinde çevresi ile etkileşime girer ve oyun çocuk gelişiminde çok önemli bir unsurdur.
- Günümüzde kentler çocuklara oyun alanı sunmanın ötesinde de bir çok sorun yaratmaktadır. Yetişkinler kadar çocukların da kentlerdeki günlük yaşamları gittikçe zorlaşmaktadır.
- Günümüze değin sosyal bilimlerin bir çok alanı çocuklar ve mahalleleri konusuna değinmiştir. Planlama teorisi alanında çocuk konusunu ele alan çalışmalar genellikle açık alanları kullanımı ile ilgilenmiştir.

Şehircilik açısından çocuk konusuna daha makro ölçekte bakabilen yaklaşımların olması önemlidir. Çocuk konusu, artık planlama süreçlerinde hak ettiği yeri amaya başlamıştır. Bundan sonraki bölümde uluslararası sözleşmelerle ve çeşitli kurumların çalışmaları ile bugün ulaşılan noktaya nasıl gelindiğini görmek mümkün olacaktır.

3. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE KENT VE ÇOCUK KONUSUNUN EVRİMİ

Kent ve çocuk konusu uluslararası sözleşmelerde yer almadan önce salt çocuk bir çok uluslararası kurum ve sözleşmenin konusu olmuştur. Özellikle dünya savaşlarının ardından savaştan zarar gören çocuklara yardım etmek amacıyla ulusal ve uluslararası ölçekte bir çok örgüt kurulmuştur. Bu bölümde bu kurumların hepsine yer vermek mümkün olmadığından, sadece ilk olmaları açısından önemli olanlar ya da daha sonra çalışma konuları kent ve çocuk meselesine doğru evrim geçirenler kronolojik olarak sıralanacaktır. Habitat II gibi dünya çapında bir kent zirvesinin kentte çocuğu birincil konu edinmesi bir dönüm noktası olarak kabul edilebileceğinden, bu bölüm Habitat II öncesi dönem ve Habitat II sonrası dönem olmak üzere iki ana kısma ayrılmıştır.

3.1 Habitat II Öncesi Dönem

3.1.1 Habitat II Öncesi Dönemde Çocuk Konusunda Çalışan Kurumlar

3.1.1.1 Uluslararası Çocukları Koruma Birliği

Uluslararası Çocukları Koruma Birliği (International Save The Children Alliance) başlangıçta savaş mağduru çocuklara yardım etmek için kurulan bir örgüttür. Fakat, daha sonra Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne de ilham kaynağı olacak olan çocuk hakları ile ilgili ilk beyanname bu örgütün kurucularından biri olan Eglantyne Jebb tarafından yazılmıştır.

I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya ve Avusturya'daki çocuklara yapılan katliamlara ve haksızlıklara karşı bir kampanya başlatarak daha sonra bunu ses getiren bir sivil toplum hareketine dönüştüren Eglantyne Jebb ve Dorothy Buxton adlı iki kız kardeşin önderliğinde, 1919'da Londra'da, Albert Hall'da yapılan bir

toplantının ardından kurulan Uluslararası Çocukları Koruma Birliği, gúçlük içindeki çocuklara yiyecek yardımı yapmaya başlamıştır.

Bugün de çalışmalarını acil durumdaki çocuklara yardım etmek ve savaş ve çevre felaketlerinin üstesinden gelmeleri için politikacılara karşı kampanya faaliyetleri yürütmek şeklinde sürdüren örgüt, başlangıçtan beri çocukları yardım gören çaresizler olarak değil, kendi görüş ve yetenekleri olan genç insanlar olarak görmektedir. Çocukları Koruma Birliği'nin kurucusu Eglantyne Jebb 1923'te çocuk hakları üzerine ilk beyannamenin yazılmasına öncülük etmiştir. Bu beyanname çocukların iyi yaşam kalitesine hakları olduğu ve hükümetlerin, ailelerin ve diğer yetişkinlerin bunu sağlamaya mecbur olduğu prensibine öncülük etmiştir.

1960'larda Orta Doğu, Nijerya, Tibet ve Vietnam gibi ülkelerdeki savaşlardan etkilenen çocuklara yardım etmek, 1980'lerde İngiltere'deki suçlu çocukların cezaevlerinden uzak tutulması için rehabilitasyon projelerine öncülük etmek, 1990'larda çocukların asker olarak kullanımının suç sayılması ile ilgili kanunun çıkarılmasına destek vermek gibi çeşitli alanlarda faaliyet gösteren örgüt, 2000'lere geldiğinde, Birleşmiş Milletler Genel Toplantısı, Özel Çocuk Oturumu'nda çocukların sesine kulak verilip verilmediğine emin olunmasını sağlamıştır (Savethechildren, 2002)*.

3.1.1.2 Uluslararası Plan

Uluslararası Plan (Plan International), 1937 yılında İngiliz gazeteci John Langdon-Davies ile mülteci bir işçi olan Eric Muggeridge tarafından kurulmuştur. O zamanki bilinen adıyla İspanyol Çocuklar İçin Aileleri Geliştirme Planı'nın (Foster Parents Plan for Children in Spain) amacı İspanyol Sivil Savaşı'nda hayatları dağılan çocuklara yiyecek, barınma ve eğitim yardımı sağlamak olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinin ardından, Plan çalışmalarını genişleterek tüm Avrupa'da yerinden edilmiş çocuklara elini uzatmıştır.

1950'li yıllarda Avrupa'nın kendini toparlamaya başlamasıyla, dünyanın diğer uzak ülkelerindeki çocukların da kritik yardıma ihtiyacı olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle

* (menu yolu, dosyaya erişim tarihi) şeklinde gösterilen kaynaklar, bilgiye internet alanından ulaşıldığını belirtmektedir. Dosya erişimlerinin url adresleri kaynakçada yer almaktadır.

Plan Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayibler’de yerlerinden olmuş çocuklarla da çalışmaya başlamıştır. Her nerede ve ne şartlarda olursa olsun dünyanın dört bir tarafındaki çocuklara ulaşmaya çalışan kurumun ismi de Uluslararası Plan olarak değiştirilmiştir.

Plan, bugün dünyanın en büyük kalkındırma örgütlerinden biridir. 2001 sonu verilerine göre sağlık, eğitim, geçim, konut, su ve sağlık koruma projeleri ve kültürler-arası bilgi gibi alanlarda 241 milyon dolar yatırım yapmıştır ve çalışmalarını 45 gelişmekte olan ülkede sürdürmektedir. 16 kaynak sağlayan ülkedeki yaklaşık 1 milyon kişi ve kurum, aileleri ve mahalleleri ile birlikte dünya çapında 1 milyondan üzerinde çocuğa maddi destek sağlamaktadır.

Avustralya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Kore, İsveç, Norveç, İspanya, Tayland, İngiltere gibi kaynak sağlayan ülkelerde ulusal büroları bulunan Plan, Belçika, Kanada ve Hollanda’da ‘Foster Parents Plan’, Fransa’da ‘PLAN International France’, Japonya’da ‘Foster Plan’ ve Amerika’da ‘Childreach’ olarak bilinmektedir. Tüm bu kaynak sağlayan ülkeler, kendi ülkelerinde yeni sponsorları etkileyerek fonları çoğaltmaktan sorumlu olarak çalışmaktadırlar (Plan, 2002).

3.1.1.3 Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 16 Kasım 1945’te kurulmuştur. Merkezi Paris’te yer alan örgütün dünyanın çeşitli ülkelerinde 73 çalışma ofisi ve birimi bulunmaktadır.

16 Kasım 1945’te Londra’da 37 ülke tarafından imzalanan sözleşmenin ardından 4 Kasım 1946’da anlaşmaya taraf olan 20 ülkenin bir diğer anlaşmayı daha onaylaması zorunlu tutulmuştur. Bu ikinci sözleşmeyle bu ülkelerin hükümetleri “Savaşlar insanların düşüncelerinde başladığına göre barışın savunulması da insanların fikirlerinde inşa edilmelidir” ilkesini resmi olarak kabul etmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’nün amacı “Adalete, kurallara, insan haklarına ve ırk, cinsiyet, dil, din ayrımcılığı yapmadan dünyanın her tarafındaki insanların temel özgürlüklerine saygıyı dünya çapında yaygınlaştırmak için eğitim, bilim ve kültür aracılığıyla milletler arasındaki işbirliğinin teşvik

edilmesi yoluyla barış ve güvenliğe katkıda bulunmak” olarak tarif edilmektedir. (Unesco, 2002).

3.1.1.4 Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu

Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu (UNICEF), II. Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'daki çocuklara yardım etmek için, 1946'daki Birleşmiş Milletler Genel Toplantısı'nda kurulmuştur. 1953'te Birleşmiş Milletler sisteminin sürekli parçası haline gelen fon, gelişmekte olan ülkelerdeki yoksul çocuklara yardım etmekle görevlidir.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu, çocuklara hayatlarının ilk yıllarında gerek duydukları ilgi ve desteği almalarında yardım etmekte ve aileleri erkek çocuklar kadar kız çocukları da okula göndermeleri konusunda desteklemektedir. Çocuk ölümleri ve hastalıklarını azaltmak ve çocukları savaş ve doğal afetlerden korumak için çalışmaktadır. Fon, nerede yaşıyor olursa olsun genç insanların kendi hayatları ile ilgili kararları vermelerini desteklemekte ve tüm dünya çocuklarının güvenlik ve saygınlık içinde yaşadığı bir dünya kurmak için mücadele etmektedir.

Çalışmalarını ulusal hükümetler, sivil toplum örgütleri ve diğer Birleşmiş Milletler kurumları ve özel sektörle ortaklaşa yürüten 'UNICEF', hizmet ve kaynak sağlayarak ve çocukların çıkarları için politika gündemleri ve bütçeler oluşturarak çocukları ve çocuk haklarını korumaktadır (Unicef, 2002).

3.1.1.5 Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması İçin Uluslararası Program

Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması İçin Uluslararası Program (IPEC), Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) çocuk çalışanlara yönelik 1992'de başlattığı bir programın ismidir. Uluslararası Çalışma Örgütü, 1919'da I. Dünya Savaşı'nın ardından Paris'te yapılan Barış Konferansı sırasında kurulmuştur. Başlangıcından beri Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bildirgesinde çalışan çocuklarla ilgili maddeler bulunmaktadır.

Fakat, örgütün sadece çocuk çalışanlara yönelik başlattığı bir program olan Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması İçin Uluslararası Programın amacı, çalışan çocuklarla ilgili problemlerin belirlenmesi için ulusal kapasiteleri destekleyerek ve bu sorunlarla

mücadele etmek için dünya çapında bir hareket yaratarak, çocuk işçiliğine son verilmesi için çalışmaktır.

Bu programın öncelikli hedef grupları sözleşmeli çocuk işçiler, riskli çalışma koşulları içinde olan çocuklar ve 12 yaşın altında olan çok küçük çocuklar, çalışan kız çocuklar gibi savunmasız çocuk gruplarıdır. Program çalışmalarını işçi ve işveren birlikleri, sivil toplum kuruluşları ile üniversiteler ve medya gibi toplumun ilgili diğer birimleri ile ortaklaşa olarak yürütmektedir. Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması İçin Uluslararası Program 20'nin üzerinde kaynak sağlayan ülkenin maddi desteği ile 60'ın üzerinde ülkede proje yürütmektedir (ILO, 2002).

3.1.1.6 Sosyal Dönüşümün Yönetimi Programı

Sosyal Dönüşümün Yönetimi Programı (MOST), modern sosyal dönüşümler ve global önemi olan konular üzerine uluslararası, karşılaştırmalı ve politikalarla ilgili araştırmaları destekleyen bir 'UNESCO' programıdır. 1994'te başlatılan programın amaçları, sosyal dönüşümlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak, sosyal bilimcilerle karar organları arasında sürdürülebilir bağlar oluşturmak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde bilimsel, profesyonel ve kurumsal kapasiteleri güçlendirmek ve araştırmaya dayalı politikaları desteklemek olarak tarif edilmektedir.

Sosyal Dönüşümün Yönetimi Programının projeleri ve etkinlikleri, çok kültürlü ve çok etnik kökenli toplumlar, kentsel gelişme ve globalleşme ile yönetim gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Program, uluslararası araştırma ağları, uzman gruplar, toplantılar, konferanslar, atölyeler, yayınlar ve tartışma forumları düzenleyerek temel çağdaş sosyal dönüşümler üzerine bilgi üretmekte ve bilgi akışı sağlamaktadır.

Programın temel faaliyet alanlarından biri olan kentsel gelişme ve yönetimle ilgili projelerde, sosyal olarak sürdürülebilir insan yerleşmelerinin yaratılmasını ve geliştirilmesini desteklemek, kentlerdeki sosyal kohezyonu arttırmak, kent yönetiminde politikaya dayalı bilgi sağlamak ve kent profesyonellerinin eğitimi alanında yenilikçi girişimleri desteklemek gibi alanlarda çalışmalar yapılmaktadır (Unesco/Most, 2002).

3.1.2 Habitat II Öncesi Dönemde Çocuk Konusundaki Çalışmalar

3.1.2.1 Çocukların Çevrelerini Algılamaları

Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nün seçkin şehir plancılarında Kevin Lynch, 1970'de UNESCO'nun Finlandiya Helsinki'deki Çevre Programı ile ilgili toplantıda, genç ergenlerin gelişen kent deneyimleri üzerine bir proje sunmuştur. Başlangıçta "Çocukların Çevrelerini Algılamaları" olarak adlandırılan proje zamanla Arjantin, Avustralya, Meksika ve Polonya'daki UNESCO Komisyonlarından destek fonu almıştır.

1971-75 seneleri arasında proje bu dört ülkede toplam dokuz yerleşmede yürütülmüştür. Kevin Lynch tarafından tasarlanan projenin aslında, çocukların çevrelerini kullanmaları ve algılamaları konusu ileriye götürülerek, çocukların planlama, tasarım ve uygulama süreçlerine katılması planlanmaktaydı. Lynch, o tarihlerde hızlı bir değişim süreci içinde olan üçüncü dünya ülkeleri ile ilgilendiği için projenin Tunus'taki bir yerleşmede sürdürülmesi konusu tartışılmıştır. Paris'teki UNESCO ofisinin yeni kadrosu farklı konulara ilgi duyduğu için bu öneri kabul edilmemiş, dolayısıyla Lynch de başka çalışmalara yöneldiğinden 1975'te projede daha fazla bir ilerleme olmamıştır. 1977'de projenin raporu "Şehirlerde Büyümek" (Growing Up in Cities) başlığı altında Kevin Lynch'in editörlüğünde UNESCO ve MIT Press tarafından yayınlanmıştır (Guic, 2002).

3.1.2.2 Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1959'da çocukların eğitim, sağlık koruma ve iyi beslenme haklarını gözeten Çocuk Hakları Bildirisini kabul etmiştir. 1979 Uluslararası Çocuk Yılı ilan edilmiş ve bu yıl boyunca dünyanın birçok ülkesindeki kutlamalarda, çeşitli kurumlar çocuk haklarına bağlılıklarını yinelemişlerdir. 1989'da Çocuk Hakları Sözleşmesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca benimsenmiş ve 1990 Eylül ayında tüm Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler için kabulü zorunlu hale getirilmiştir. Böylelikle tarihe dünyanın en çok ülke tarafından benimsenen insan hakları antlaşması olarak geçmiştir (Unicef, 2002).

Sözleşmenin uygulanması ile ilgili ana başlıklar çevreyi ilgilendiren konuları çocukların katılımını kesinlikle gerektiren alanlar olarak tanımlamaktadır (Guic, 2002). 1990'da New York'ta bir Dünya Çocuk Zirvesi gerçekleştirilmiş ve çocuk sağlığı, beslenme ve eğitimi ile ilgili 10 yıllık hedefler belirlenmiştir (Unicef, 2002).

1992'de Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişim Konferansı'nda tüm dünyadan hükümet temsilcileri Gündem 21'in prensiplerini kabul etmişlerdir. Gündem 21'in 25'inci bölümü, çocuklar ve gençleri çevrenin korunması ve daha adil ve sürdürülebilir toplumlar yaratılması hareketine katılması gereken baş aktörler olarak tanımlamaktadır. 28'inci bölümde ise, yerel otoriteler halka danışarak "Yerel Gündem 21" üzerinde karara varmaya sevk edilmekte; kadınların ve gençlerin karar, planlama ve uygulama süreçlerinde temsil edildiklerinden emin olunması için özel çabalar harcamaları konusunda cesaretlendirilmektedir (Guic,2002).

3.1.2.3 Çocuk Dostu Şehirler

1994'te Norveç Çocuk Araştırmaları Merkezi'nde çevre psikologu olarak hizmet veren Louise Chawla, İsviçre Ascona'da yapılan 'Çocuk ve Şehir' konulu bir toplantıda, Şehirlerde Büyümek Projesinin yeniden ele alınmasını önermiştir. Norveç Çocuk Araştırmaları Merkezi'ne ve Oslo Uluslararası Çocuk Gözleme Kuruluşu'na yenilenen proje için öneri sunulmuş ve projenin Trondheim kentinin kuruluşunun 1000'inci yıldönümü nedeniyle 1997'de düzenlenecek olan 'Kentte Çocukluk' konulu uluslararası bir konferansta dile getirilmesi benimsenmiştir.

1994 yılı, özgün yerleşmelerde projenin yürütülmesi ve projeye Asya ve Afrika'dan yeni yerleşmeler katılması için uluslararası bir araştırma ağı oluşturulması ile geçmiştir. 1995'te projenin uygulaması için bir dernek kurulmuş, uluslararası araştırma ekipleri bir araya getirilmiş, ödenek için gerekli başvurular yapılmış ve UNESCO ve UNICEF ile ilişkiler kurulmuştur.

Projenin uygulanması için Arjantin Salta, Avustralya Melbourne ve Polonya Varşova'daki araştırma ekipleri bir araya getirilmiş, aynı zamanda Hindistan Bangalore, Güney Afrika Johannesburg ve Norveç Trondheim'da yeni araştırma ekipleri kurulmuştur. Kaliforniya ve İngiltere'deki iki bağımsız proje de benzer amaçlarla bu projeye eklenmeyi istemiştir. Böylelikle yeniŞehirlerde büyüme

Projesi 4 ülkeden 8 ülkeye genişlemiştir. Araştırma ekiplerine şehir plancılarının, mimarların, coğrafyacıların, psikologların, antropologların ve çevre eğitimcilerinin de katılmasıyla proje disiplinler arası olma özelliğini sürdürmüştür.

Proje UNICEF'in Kentsel Şubesinin desteğini kazanmış ve UNESCO'nun MOST Programı'nın çatısı altındaki çalışma izni yenilenmiştir. UNESCO projenin yenilenmesini desteklemiş, sponsorluğunu üstlendi ve projenin yerel ve belediye planları ile bütünleştirilmesini üstüne basarak vurgulayan ve kentsel iyileştirmelerde, tasarım ve uygulama süreçlerine çocukların katılımını destekleyen yeni bir harekete de dayanak noktası olmuştur. UNICEF'in Kentsel Şubesinin desteği, kent yönetimleri için, 'Çocuk Dostu Şehir Girişimi'nin (Child Friendly City Initiative) bir parçası olarak, kentsel alanlarda çocuk haklarına uyulması gerektiğini işaret eden başka göstergelerin de gelişmesi ile güçlendirilmiştir (Guic, 2002).

3.1.2.4 Habitat II Hazırlık Çalışmaları

1995'te, Birleşmiş Milletler Habitat II Konferansı öncesindeki ikinci hazırlık toplantısında, delegeler gündemlerindeki çocukların güvenli ve sağlıklı yaşam koşulları ihtiyaçları için gösterilen ilginin yetersiz olduğunu fark etmişlerdir. Bu nedenle, Uluslararası Plan'ın başını çektiği sivil toplum örgütlerinden meydana gelen bir çocuk meclisi tarafından, barınma haklarını da kapsayan çocuk haklarına itaat çağrısı yapan bir önerge hazırlanmıştır.

Bu önergeye karşılık olarak resmi yetkililer, uygulayıcılar, araştırmacılar ve politikacılardan oluşan uluslararası bir grup, UNICEF ve Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat) tarafından 1-2 Şubat 1996 tarihinde yapılacak olan ve çocukların ihtiyaçlarını giderme adına gerekli barınma şartlarını açıklığa kavuşturmak için düzenlenen bir toplantıya çağrılmıştır. Bu toplantı New York Şehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Programı, Çocuk Çevreleri Araştırma Grubu tarafından düzenlenmiştir.

Bu toplantıda, çocukların barınma ihtiyaçlarının belirlenmesindeki en etkili yaklaşımın Çocuk Hakları Sözleşmesi göz önüne alınarak yapılan yaklaşım olacağına karar verilmiştir. Yaşam şartlarını ve çocuk haklarını başarmakta gerekli yönetim ilkelerini özetleyen Çocuk Hakları ve Habitat başlıklı bir doküman hazırlanmıştır.

Bu doküman, 1996 Şubat ayında yapılan Habitat II öncesi üçüncü hazırlık toplantısında delegelere sunulmuş ve Habitat II gündeminin, şehirleşen bir dünyadaki çocuklukla ilgili konuların daha etkin bir biçimde belirlenmesi yoluyla düzeltilmesi için kullanılmıştır (Children's Rights and Habitat, 1997).

3.2 Habitat II Süreci ve Sonrası Dönem

3.2.1 Habitat II

1996'da, Habitat II Kent Zirvesi'nde dünyanın dört bir tarafından hükümet temsilcileri İstanbul'da bir araya gelerek daha adil, daha yaşanabilir ve sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturmak için bir eylem planı olan Habitat Gündemi'ni imzalamışlardır. Bu belgeyle çocukların özel ihtiyaçları, toplumlarda gençlerin üstlenebileceği önemli roller anımsatılmaktadır.

Habitat Gündemi'nin giriş bölümünün 13'üncü paragrafında şu sözler dile getirilmektedir:

“Çocukların ve gençlerin özellikle içinde yaşadıkları çevre ile ilgili gereksinimleri tümüyle dikkate alınmalıdır. Kentlerin, kasabaların ve mahallelerin biçimlenmesini ele alan katılımcı süreçlere de özel önem verilmelidir; bu çocukların ve gençlerin yaşam koşullarını güven altına almak, ve onların çevre konusundaki kavrayışlarından, yaratıcılıklarından ve düşüncelerinden yararlanmak için gereklidir. Sokak çocukları, sığınmacı çocukları ve cinsel sömürü kurbanı çocuklar gibi korunmasız çocukların konut gereksinimlerine özel bir önem verilmelidir. Ana-babaların ve çocuklardan yasal olarak sorumlu diğer kişilerin bu gereksinimleri ele alma konusunda, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre sorumluluk, hak ve görevleri bulunmaktadır” (Habitat Gündemi, 1999).

Bu girişimin ikinci aşaması olarak UNICEF, İstanbul'daki Habitat II Konferansı sürecinde bir atölye çalışması organize etmiş, 5 Haziran'da yerel otoriteler, araştırmacılar ve resmi yetkililer bir araya gelerek çocuk dostu şehirlerin oluşturulması için süregelen girişimde fikirlerini ve deneyimlerini paylaşmışlardır. Katılımcılar 'Çocuk Hakları ve Habitat' adlı belgeyi başlangıç noktası kabul ederek,

çocuk dostu şehirlerin başarılmasında yerel ve bölgesel engelleri ve bu engellerin aşılması için gerekli strateji ve mekanizmaları tanımlamak için bölgesel gruplar halinde çalışmışlardır. Bu atölye çalışmasının sonuçları da ‘Çocuk Hakları ve Habitat: Çocuk Dostu Şehirler İçin Çalışmak’ adlı kitapçığın ikinci ve üçüncü bölümlerinde sunulmuştur (Children’s Rights and Habitat, 1997).

3.2.2 Habitat II Sonrası Dönemde Çocuk Konusundaki Çalışmalar

3.2.2.1 Şehirlerde Büyüme

Şehirlerde Büyüme Projesinin liderleri 1996’da finansman sorununu güvence altına almışlar, desteklerini güvence altına almak için ağlarını ve sonuçların benzer kurumlar ve belediyeler tarafından kullanımını genişletmişler, çeşitli görüşmeler yaparak halkla ilişkiler faaliyetleri başlatmışlar ve projenin ilkelerini ve metodunu gözden geçirmek için Haziran ayında Norveç Trondheim’da bir atölye çalışmasına katılmışlardır. Projenin yürütüldüğü 8 ülkedeki alan araştırmaları 1996 sonlarından 1997’ye kadar yoğun bir şekilde sürdürülmüştür.

1997’de Trondheim kentinin 1000’inci kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen ‘Kentte Çocuklu’ konulu konferansta projeden bahsedilmiş ve ‘Çocukları Kent Planlamasına Katmak İçin Katılımcı Projeler’ başlıklı bir atölye çalışması düzenlenmiştir.

1998’de Avustralya ve Güney Afrika’da proje yeni yönere çekilmeye başlanmıştır. İsveç hükümeti 1998 Ekim ayında Hindistan Mumbai’de gençler için kurulan bir kurumla bağlantı kurduğunu ve Projeye araştırmaları ve gençlerle işbirliği halinde yürütülen çalışmaları kapsayan üç yeni yerleşme eklediğini açıklamıştır.

Projenin gerçekleştirildiği 8 çekirdek ülkedeki alan araştırmalarının bir araya getirildiği çalışmalar, “Kentlileşen Bir Dünyada Büyüme” (Growing Up in an Urbanizing World) adlı bir kitap ve “Çocuklar ve Gençlerle Daha Güzel Kentler Yaratmak” (Creating Better Cities with Children and Youth) adlı bir kılavuz olmak üzere, Earthscan Yayınları tarafından Londra’da basılmıştır.

1999 yılı, yoğun bir şekilde projenin sunumlarının ve yayınlarının hazırlıklarının yapıldığı bir yıl olmuştur. Projeye bu sene içerisinde Papua Yeni Gine gibi yeni katılımlar da gerçekleşmiştir. Proje temsilcilerinden bir grup üç Rus şehrini ziyaret ederek projenin burada da başlatılması için ilk gözlemlerde bulunmuşlardır. Sunumlar ve yayınlarla ilgili çalışmalar, birçok ülkeden yeni yerleşmelerin de katılımıyla beraber 2000 senesinde de devam etmiştir

26-28 Haziran 2000 tarihleri arasında UNESCO'nun MOST Programı ve Childwatch International'ın sponsorluğunda Norveç Oslo'da Şehirlerde Büyümek Projesinden esinlenen 'İnsan Yerleşimlerinde Çocuk Katılımı' (Children's Participation in Community Settings) konulu bir sempozyum düzenlenmiştir (Guic, 2002). Bu sempozyumda çocuk katımlı projelerin evrimi gözden geçirilmiştir ve insan yerleşimlerinde çocuk katılımı ile ilgili bir bibliyografya hazırlanmıştır. Bu bibliyografya bu çalışmanın ekler bölümüne eklenmiştir (EK 1).

3.2.2.2 Uluslararası Çocuk Dostu Kentler Sekreterliği

Habitat II'nin ardından UNICEF ve ortakları, özellikle fakir ve marjinal kentli çocuklara temel hizmetler ve temel haklarını koruma garantisini ile ulaştırmak için Çocuk Dostu Şehirler Girişimi (CFCI) başlatmıştır. Kuzey ve Güneyde bir çok kentin çocuk dostu olmak için çalışmalar başlatması, yerel ağların oluşmaya başlaması neticesinde, bu girişimlerin bir havuzda toplanması ve geçmiş deneyimlerin paylaşılması için UNICEF, BM-Habitat, UNICEF İtalya Komisyonu ve Innocenti Araştırma Merkezi tarafından Uluslararası Çocuk Dostu Kentler Sekreterliği (The International Secretariat for Child Friendly Cities) kurulmuştur.

Çalışmalarını 2000 Eylül ayından bu yana sürdüren sekreterlik, deneyimlerin paylaşılması ve kendilerini çocukların yaşam kalitelerinin yükseltilmesine ve çocuk haklarına uymaya adanmış kentler arasındaki ağların desteklenmesi için bilgi sağlamayı ve ilgili kent yönetimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. 1988'deki kuruluşundan bu yana Floransa'daki Innocenti Araştırma Merkezi UNICEF'in önemli bir araştırma kolu olmuştur ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların değişen ihtiyaçları ile ilgili somut veriler sağlamaktadır.

Uluslararası Çocuk Dostu Şehirler Sekreterliğinin temel hedefi, kendini çocuklar için çocuk haklarını gözeten bir gündem yaratmaya adanmış kentlerin kapasitelerini arttırmak ve desteklemektir (Childfriendlycities, 2002).

3.2.2.3 İstanbul+5

Habitat II'den beş sene sonra, 6-8 Haziran 2001'de New York'ta İstanbul+5 toplantıları yapılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, bütün üye ülkelerin temsilcileri ve sivil toplumdan ortakları, Habitat Gündemi'ni yeniden gözden geçirmek ve gündemin dünya çapında uygulanmasını ile ilgili raporlar sunmak için özel bir oturumda bir araya gelmişlerdir. Şehirlerin geleceği ile ilgili yeni bir deklarasyon onaylanmıştır.

İstanbul+5'in hazırlık sürecinde hükümetlerden Habitat Gündemi'nin ulusal ve yerel uygulanması ile ilgili raporlar hazırlamaları istenmiştir. Bu raporlar 5 bölgesel hazırlık toplantısında değerlendirilip bir araya getirilmiştir. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (UNCHS) İcra Kurulu Başkanı Anna Tibajuka tarafından sunulan özet raporunda kısaca şu konulara yer verilmiştir:

- Habitat II'den bu yana globalleşme ve kentleşme hızı artmıştır ve bu kentsel yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Bu yüzden, Habitat Gündemi'nin uluslararası bağlamda uygulamasının seyrinin gözden geçirilmesi önemlidir.
- Silahlı çatışmalar her zaman kırsal alanlardan kentlere göçü hızlandırır. Mültecilerin ve ulusal ölçekte yerinden olmuş insanların yerleştirilmesi için küçük kasaba ve şehirlerin rehabilitasyonu gereklidir.
- Kentsel yönetim, barınma hakları, temel hizmetler, sivil savaşlar, kentsel vahşet ve kentsel çevre gibi başlıkları kapsayan öncelikli acil konuların tanımlanması önemlidir.
- Gözden geçirme süreci göstermiştir ki, insanların özellikle fakirlerin yaşam kalitelerini yükselten girişimler genelde yerel ölçekte tasarlanmış ve uygulanmıştır. Bu yüzden de Habitat, BM sistemi ve yerel yönetimler arasındaki ortaklıkların bir araya getirilmesi gerekmektedir (İstanbul+5 broşürü, 2001).

3.2.2.4 Rio+10

1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde Gündem 21 imzalanmıştı. 2-11 Eylül tarihleri arasında 2002'de Johannesburg'da yapılacak olan Rio+10 Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde de hükümet temsilcileri, ulusal delegeler, sivil toplum örgüt liderleri ve iş adamlarından oluşan katılımcılar sürdürülebilir kalkınmanın global bir gerçeğe dönüştürülmesini ele

almak için bir araya geleceklerdir. Bu zirvenin hazırlıkları ulusal ve bölgesel ölçeklerde yapılmıştır ve devam etmektedir. Ulusal ve bölgesel hazırlık komiteleri oluşturulmuştur ve bu komiteler toplantılarını sürdürmektedirler.

3.3 Türkiye’de Çocuk

14 Eylül 1994 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından imzalanan “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” 9 Aralık 1994 tarihinde 17., 29. ve 30. maddelerine Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çekinceler konularak onaylanmış ve 27 Ocak 1995 günü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3.3.1 VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı

VIII. Beş Yıllık kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda “VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde öngörülen ‘2000’li yıllar için sağlıklı doğup büyüyen, gelişen, ihmal ve istismar edilmeyen, demokratik, laik dünya görüşünü benimseyen, çağdaş, inançlara ve insan haklarına saygılı, hak ve sorumluluklarının bilincine varmış, katılımcı ve paylaşımcı, kendisini ifade edebilen ve gerçekleştirebilen, hoşgörülü ve sevecen, moral değerlere sahip, yararlı olmayı ilke edinmiş, çağdaş bilgi ve beceri ile donatılmış, üretken bireylerin yetiştirilmesi’ hedefi her zaman için vazgeçilmezliğini korumaktadır” denmektedir (Cılga, 2001).

Aynı raporda, geçen beş yıllık dönemde; Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin onaylanmasından sonra gelişen süreçte, Türkiye’nin, Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Hakları Komisyonunun öngördüğü yaklaşım ve ilkeler çerçevesinde, ilk Ulusal Raporunu hazırlamış ve sunmuş olduğu belirtilmektedir. Türkiye’de çocukla ilgili yasal, idari ve yapısal durumun incelendiği ulusal rapor, bir başlangıç noktası olarak nitelik kazanmıştır.

“VIII. Beş Yıllık kalkınma Planı hazırlık çalışmaları çerçevesinde 1999/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereğince Aile ve Çocuk Özel İhtisas Komisyonu, üniversite, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından uzmanların katılım ile 13 Aralık 1999 tarihinde çalışmalarına başlamıştır. Çocuk Alt Komisyonu, 14 Aralık 1999 tarihinde ilk toplantısını yaparak çalışma yöntemini ve takvimini belirlemiştir. Bu çerçevede Komisyon, ‘Çocuk Sağlığı’, ‘Özürlü Çocuklar’, ‘Korunmaya Muhtaç

Çocuklar', 'Çocuğun Yasal Korunması', 'Çalışan Çocuklar' ve 'Çocuk ve İletişim' olmak üzere altı çalışma grubuna bölünerek çalışmalarını sürdürmüştür" (Akın, 2001)

Türkiye'de UNICEF'in 1997-2000 Ana Uygulama Planı önemli bir uygulama zenginliği oluşturmuştur. Türkiye'de kamuda çocukla ilgili tarafların yer aldığı sektörler arası işbirliği ve ortak çalışma birikimi, Ana Uygulama Planı çerçevesinde çok önemli başarılar sağlamıştır. Çocuk hakları yaklaşımlarının gözden geçirildiği, yeni politika açılımlarının tartışıldığı bu dönemde, çocukla ilgili sağlık, hukuk, eğitim, çalışma yaşamı ve korunmaya muhtaç çocuklar gibi alanlarda proje uygulamaları gündeme gelmiştir. Geçmiş dönemdeki bu birikimler Ulusal Eylem Planı geliştirme ve uygulama için çok önemli bir dayanak noktası oluşturmuştur.

Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve sonrası dönemde, Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ülkemiz gündemine giren çocuk politikalarının geliştirilmesinin ve bunların etkin ve yaygın bir biçimde uygulamaya aktarılmasının başlıca konulardan biri olacağı, bu nedenle, öncelikli olarak çocuğun tanımından başlayarak, hedef kitle olan çocuk ve gençlerin çok boyutlu olarak tanımlanmasının gerekli olduğu vurgulanmaktadır (s. 4).

Yine aynı raporda, 2001-2005 yıllarını kapsayan bir "Ulusal Eylem Planı"nın hazırlanmasının, sürdürülebilir kalkınma stratejisi ve toplam kalite yönetimi açısından gerekli olduğu; Uluslar arası Çocuk Hakları Komitesinin sözleşmeye taraf tüm ülkelerde Ulusal Eylem Planı anlayışını öngörmesinin de bu gerekliliği desteklemekte olduğu belirtilmektedir. İllerde de ulusal çerçeveye uygun düzeyde çalışmalar gerçekleştirilmesinin ve bunun için, kent düzeyinde, kentsel yapıya özgü İl Eylem Planlarının yapılmasının gerekli olduğu görüşüne yer verilmektedir (s. 5).

3.3.2 İstanbul Çocuk Kurultayı

Türkiye'de henüz ne ulusal düzeyde, ne de il düzeyinde tamamlanmış bu tür bir çalışma söz konusu değildir. Fakat, İstanbul Valiliği ve İstanbul Çocukları Vakfı önderliğinde, 26-27 Haziran 2000 tarihlerinde düzenlenen I. İstanbul Çocuk Kurultayı kent ölçeğinde yapılan kayda değer bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurultayın amacı; başta risk altında ve korunmaya muhtaç çocuklardan başlayarak, hangi durum ve özellikte olursa olsun, İstanbul kentinde yaşayan çocukların; ilkin çocuk olmaktan kaynaklanan, bugün bile farkına varılmamış tüm haklarını gözeterek, anayasa ve uluslar arası anlaşmaların getirdiği tüm yasal hakların bilincinde olarak, çocuklarımızı toplumumuzun geleceğini kuracak yetişmiş insanlar olarak ileriye doğru, iyi ve haklı birikimlerle ulaşmalarını sağlayacak bilimsel ve insani süreci başlatmak olarak tarif edilmektedir (Sayita ve Şirin, 2000).

Bu amaçla Kurultayda; çocuğun toplumsal bütünlüğümüz içinde kendisini ilgilendiren alanlardan başlayarak, çok özel koşullarına kadar geri götürülebilecek bir biçimde, kurulan sekiz komisyonun çatısı altında bütün özellik ve sorunlarının ele alınması hedeflenmiştir. Oluşturulan komisyonlar; çocuğun her yaş ve aşamasında karşılaştığı sorunları tespit etmek, mevcut durumun nedenlerinin ve yol açacağı olumsuz gelişmelerin Kurultay boyunca tartışılmasını sağlayacak, bu ortamdan ileride yararlanılacak sonuçlara ulaşabilmek için Durum Tespit Raporları hazırlanmıştır. Kurultaya sunulan raporlar aşağıdaki gibidir:

- Çocuk Aile ve Kent Komisyonu Raporu
- Medeni Haklar ve Özgürlüklerin Çocuklar Açısından Değerlendirilmesi Komisyonu Raporu
- Ailenin ve Aile İçinde Çocuğun Korunması Komisyonu Raporu
- Yerleştirme Durumunda Çocuğun Korunması Komisyonu Raporu
- Sağlık ve Çocuk Refahı Komisyonu Raporu
- Eğitim, Serbest Zamanları Değerlendirme ve Kültürel Etkinlikler Komisyonu Raporu

Çocuk Aile ve Kent Komisyonu Raporu'nun en başta bulunmasından da anlaşılacağı gibi, bu çalışmada şehirleşme, çocuk ve mahalle, kent ve çocuk, kent yaşamı ve çocuk gibi konular çocukla ilişkili öncelikli konular arasında yerini almıştır. Raporda yer alan "Kent Yaşamı ve Çocuk" (Erkut, 2000) adlı bölümde, çocuklara fırsat

eşitliği içinde kendilerini yetiştirebilecekleri ortamın hazırlanması konusunun; 1996 yılında İstanbul'da düzenlenmiş olan Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planındaki öncelikli konular arasında yer aldığı hatırlatılmakta, Habitat II toplantıları sonucunda 1997 yılında yayınlanan, 1999 yılında da Türkçe çevirisi yapılan "Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu'nda Hedef ve İlkeler, Taahhütler ve Küresel Eylem Planı'ndaki çocuklarla ilgili maddelere atıflar yapılmaktadır:

"Gerektiğinde özgül kadın ve çocuk grupları ve özellikle düşük gelirli kadınlar, yerli kadınlar ve azınlıklara mensup kadınlar üzerinde araştırmalar ve verilerin toplanması dahil olmak üzere, kadınların ve çocukların çevrenin bozulmasına ve çevre tehlikelerine nasıl ve ne ölçüde hassas olduğun veya maruz kaldığını saptamak için yeterli araştırmaların yapılması sağlanmalıdır" (Madde: 136c).

3.4 Sonuç ve Değerlendirme

Giderek kentlileşen bir dünyada çocukların karşı karşıya olduğu problemler şu şekilde sıralanmaktadır:

- 2025'e gelindiğinde gelişmekte olan ülkelerde kentlerde yaşayan nüfus ikiye katlanarak 4 milyar olacaktır.
- Kentlerde yaşayanların 3'te 1'i ya standartların altında konutlarda yaşamakta, ya da evsizdir.
- Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) gelişmekte olan ülkelerdeki kent fakirinin 1 milyara ulaştığını tahmin etmektedir (Partnersips to Create Child Friendly Cities, 2001).

Çocuk dostu bir kentin nasıl olması gerektiği şöyle tarif edilmektedir: Çocuk dostu bir kent her genç kentlinin;

- Yaşadığı kentle ilgili kararları etkileme,
- Yaşamak istedikleri şehirle ilgili fikirlerini dile getirebilme,
- Aileye, topluma ve sosyal hayata katılma,
- Sağlık, eğitim ve barınma gibi temel hizmetleri alma,
- Güvenli içme suyu ve düzgün beslenmeye erişim,

- İstismar, vahşet ve suiistimalden korunma,
 - Caddelerde tek başlarına güven içinde yürüyebilme,
 - Arkadaşlarıyla birarada olma ve oynama,
 - Bitki ve hayvanlar için yeşil alanların olması,
 - Kirletilmemiş bir çevrede yaşama,
 - Kültürel ve sosyal faaliyetlere katılma,
 - Etnik kökeni, dini, gelir durumu, cinsiyeti ne olursa olsun, özürlü ya da sağlıklı olsun tüm hizmetlere erişebilen eşit şartlarda kentiler olma hakkını garanti altına alır (childfriendlycities, 2002).
- Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi, Habitat Gündemi, İstanbul Deklarasyonu, çocuğun kentte karşılaştığı sorunlara yer veren ve onlara bu problemlerin çözümünde söz hakkı tanıyan önemli ve dönüm noktası sayılabilecek uluslararası sözleşmeler olarak karşımıza çıkmaktadır.
 - Temelleri oldukça erken tarihlerde atılan Plan International, UNESCO, UNICEF gibi kurumlar artık aynı zamanda dünyada çocuk dostu kentler yaratılması için projeler üreten ve çeşitli projeleri destekleyen kuruluşlardır.
 - Kevin Lynch'in 1970'de başlattığı "Growing up in Cities" projesi, çocukların kenti algılamasını araştıran ve onları planlama ve uygulama aşamalarına katan dünya çapındaki ilk projedir. Bugün yürütülen bir çok projeye ilham kaynağı olmuştur.
 - Türkiye de Birleşmiş Milletler üyesi bir ülke olarak uluslararası sözleşmelere taraftır. İstanbul+5 gibi oturumlar Habitat Gündemi'nin uygulama aşamalarını dünya çapında takip etmektedir. Çocuk dostu kentler yaratmak Türkiye için de artık bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslar arası sözleşmelerin dayatması bir yana, ülkemizde de sağlıklı ve bilinçli kentliler yetiştirmek için tüm bunların göz önüne alınması artık bir zorunluluk olarak

karşımıza çıkmaktadır. Gelecekte yapılacak olan çalışmalara örnek olması açısından bundan sonraki bölümde dünyadaki çocuk dostu yaklaşım ve projelerden örnekler verilecektir.

4. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEN ÇOCUK DOSTU YAKLAŞIM ÖRNEKLERİ

Çocuk dostu kentin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği konusunda tek bir tanım bulunmamaktadır. Kimi durumlarda, özellikle Kuzeyde olduğu gibi daha çok üzerinde durulan konu rekreasyon alanlarının geliştirilmesi, parklar ve yeşil alanları oluşturulması, caddeleri genç kentliler için daha güvenli bir hale getirmek için trafiğin kontrol edilmesi gibi daha çok çevre ile ilgili ve fiziksel konular gibi görünmektedir. Güneyde ise, fakir çocuklara en temel hizmetlerin ulaştırılması daha sık rastlanan bir yaklaşım türü olmaktadır. Çoğu durumlarda, ilerlemenin denetlenmesi ve etkinliklerin tespit edilmesi için bir çocuk hakları çatısı benimsemek amacıyla başlatılan bilinçli girişimlere rastlanmaktadır (Chilfriendlycities, 2002).

Harita 4.1 dünyada çocuk dostu yaklaşımlarla projeler geliştirmiş ve yürütmekte olan ülkeleri göstermektedir. Haritadan da anlaşılacağı gibi dünyanın Güney Amerika, Karayipler, Ortadoğu ve Güney Afrika, Batı ve Merkezi Afrika, Doğu ve Güney Afrika, Güney Asya, Doğu Asya, Pasifik, Doğu Avrupa, Bağımsız Devletler topluluğu ve Baltık gibi çeşitli bölgelerindeki ülkelerin kentleri çocuk dostu olmak için yaklaşım ve projeler geliştirilmektedirler. Bu bölümde sadece bunlar arasından seçilmiş on projeye yer verilecektir.

4.1 Çocuk Dostu Yaklaşımlar

4.1.1 İstedığımız Şehir Girişimi

Ekvator'da Quito, Tena, Cuenca, Guayaguil ve Riobamba kentleri çocuk dostu kentin ne olduğu konusunda kriterlerin belirlenmesi için çocukların katılımıyla bir girişim başlamıştır. İstedığımız Şehir Girişimi (The City We Want Initiative) ile çocuklar ve gençler kendi yaşadıkları şehirler ile ilgili kararlara katılmışlar ve kendi haklarını kendileri savunmuşlardır. 15 Quito mahallesinde her biri 30 çocuktan oluşan ekipler oluşturulmuş ve bu ekipler özel olarak eğitilmiş genç liderler

tarafından desteklenmiştir. Oluşturulan ekipler çocukların problemleri analiz etme, karar verme ve alternatif çözümler geliştirme kapasitelerini artırıcı etkinlikler organize etmişlerdir.

Bunlar arasında, örneğin kendi mahallelerinde atık maddelerin toplanmasının analiz edilmesi gibi etkinlikler yer almıştır. Çeşitli marjinal mahallerde temel su ve sağlık hizmetlerinin sağlanması amacıyla mahalleliler de işçilik süreçlerine katılınca gerekli sermaye ve malzemeler de sağlanmıştır.

4.1.2 Kolombiya Örneği

Kolombiya'da (dördü Bogota'da olmak üzere) 39 belediye, yerel hükümetler, mahalleler ve sivil toplumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğini arttırmayı amaçlayan bir program yaklaşımını benimsemişlerdir. Bu yaklaşımın anahtar bileşeni de sosyal gelişim komitelerinin kurulması olmuştur. Yerel hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve mahalleliler işbirliğine gidip yerel gelişme planlarının hazırlanması üzerine çalışmışlardır. Komitelerin yanı sıra kentli toplantıları, genç çalışma grupları, kadın komiteleri ve iç şiddet olaylarını kaydetmek, denetlemek ve yargılamak için "özel tedavi ağları" gibi özel ilgi grupları için değişik ağlar yaratılmıştır.

Yine, Kolombiya'da ülkenin en az gelişmiş bölümlerinde kurulan Andean Alt Bölge Projesine (Andean Sub-regional Project) dahil olan belediyeler, çocuklar ve kadınların perspektiflerini göz önüne alan gelişme planlarının taslağını çıkarmaları ve merkezden bağımsız bir şekilde ile sosyal seferberliği koordine etmeleri ile ilgili donanımlarını arttırmak için mahalle liderlerinin eğitimine odaklanmışlardır. Projeye dahil olan on belediye halk katılımı ile temel sağlık koruma planları hazırlamış ve sağlık denetimi ve promosyonu için eğitimler organize etmiştir.

4.1.3 Çocuk Dostu Belediyeler

Çocuk Savunucu Belediye Başkanları Girişimi (The Mayors Defenders of Children Initiative), 1994 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde, çocukları ilgilendiren konuların belediye gündemlerinin merkezinde yer alması gerektiği konusunun kararlaştırıldığı bir dizi bölgesel toplantının ardından kurulmuştur.

Girişim kuruluşunun hemen ardından uygulanamamış, fakat belediyelerin planlama ve idari kapasitelerinin genişletilmesi ile ilgili bir projenin ayağı olarak 1999'da yeniden gündeme getirilmiştir. Girişim, yerel düzeyde sivil halkı ve diğer yerel sektörleri kapsamına alarak ve en son politik değişimlerin girişimin 'çocuk dostu' statüsünü tehlikeye atmaya başlamasıyla, belediye başkanının desteği kaldırılarak yeniden yapılandırılmıştır.

Şehir konseyinin karar organı olması ve girişimin yasal olarak bağlayıcı bir önerge ile onaylanmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak, belediye hangi parti tarafından yönetiliyor olursa olsun Çocuk Dostu Belediyeler bağlayıcı bir nitelik kazanmıştır. Bu girişimin uygulamaya konulmasından bir buçuk sene sonra, 2001'de 35 belediyenin daha katılımı olmuş ve yerel üniversitelerle koordinasyona gidilerek 3 tane merkezden bağımsız eğitim merkezi kurulmuştur.

4.1.4 Pourt Harcourt Çocuk Dostu Kentler Girişimi

1999'da başlatılan proje kentli fakir çocukların yaşam kalitelerini arttırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, Nijerya'nın Pourt Harcourt kentindeki hükümet otoriteleri ve yerel toplulukların Yerel Eylem Planı'nda tanımlanan görevleri başarıyla tamamlamaları ve proje devri bir kere tamamlandığında kapasitelerini arttırmaları amaçlanmaktadır. UNICEF'in 1997-2001 Ülke Programında bir kentsel gelişme programı tanıtılmış ve Port Harcourt'un da içinde bulunduğu 6 şehirde Çocuk Dostu Kentler Girişimi'nin hedeflerinin uygulanması için çalışmalar başlatılmıştır. Proje Bundu, Enugu, Eagle Island, Gambia, Egede ve Elechi Beach olmak üzere 6 şehirde yürütülmüş ve bu projelerden Port Harcourt yerel hükümeti sorumlu olmuştur.

Proje, çocukları destekleyici bir çevre yaratmak ve bunu devamlı kılmak için yerel ölçekte kurumsal kapasite ve iyi yönetim yapılandırmak için çalışmaktadır ve toplumu ilgilendiren çabaların yerel hükümet etkinlikleri ile koordinasyon halinde olduğu, kentsel gelişmeye entegre olmuş ikili bir yaklaşımı savunmaktadır. Genelde çocuk dostu kentler, özelde bu proje tarafında tespit edilmiş ana sorun, kurumsal kapasitenin ve iyi yönetimin eksik olmasıdır. Daha sonra içinde projenin her yönüyle tartışıldığı, ve devam etmesi için önerilerin yer aldığı bir taslak raporu hazırlanmıştır.

Şekil 4.1 Dünyada çocuk dostu yaklaşım geliştiren ülkeler

4.1.5 Malezya Çocuk Dostu Kentler Girişimi

Malezya şehirlerinde çocuk dostu çevreler geliştirilmesi için halk tabanlı bir girişim başlatılmıştır. Malezya Çocuk Dostu Kentler Girişimi, Uluslararası Çocuk Dostu Kentler Girişimi'nin tamamlayıcısı olarak çalışmaktadır. 1996 Eylül ayında Malezya'nın Kuala Lumpur şehrinde Ulusal Çocuk Hakları Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferans kentli çocuğun yaşam kalitesini ilgilendiren konulara olan ilginin artması sonucunu doğurmuş ve 1997'de ulusal ölçekte yapılan bir atölye çalışması ile tamamlanmıştır. Atölye çalışması, kentli çocuğun güvenlik ve sağlık gibi konular yanında evinden başlayarak ev ve okul alanında karşılaştığı problemlerin belirlenerek çocukların sosyo-ekonomik çevrelerinin nasıl geliştirileceği konularında somut önerilerle sonuçlandırılmıştır.

Bu tartışmaların haricinde "Malezya Kentsel Mekanları Çocuk Dostu Yapma Beyanname" hazırlanmış ve özel olarak kentsel yerel otoriteleri hedefleyen 'On Stratejik Eylem' belirlenmiştir. Bu girişim aynı zamanda 'Çocukların Rapor Kartı' adı verilen çocuk dostu bir araştırma enstrümanı geliştirmiştir. Bu, mahallelerinin nasıl çocuk dostu olabileceği gibi, çocukların kendi kentsel çevrelerine değer biçtiği çocuk katılımı ile yapılan bir araştırma enstrümanıdır. Aynı zamanda, içinde tüm bu çocuk dostu etkinliklerin yer aldığı 'Eylem Fikirleri: Kentsel Alanları Çocuk Dostu Yapmak' isimli kullanıcı dostu bir kitap yayınlanmıştır.

4.1.6 Çocuklar İçin Sürdürülebilir Kentler

İtalya'da Çocuk Dostu Kentler Girişimi ulusal hükümetin, yerel kentsel kurulların, sivil toplum kuruluşlarının ve sivil halkın desteğini almıştır ve giderek artan sayıda şehir ve kasaba bu girişime dahil olmaktadır. Özellikle aktif bir çevre bakanlığı şehirleri çocuk dostu olmalarını sağlayan özel bir kodu benimsemeleri yönünde desteklemektedir. Kalite göstergeleri çocuğun perspektifinden kentin yaşam kalitesinin denetlenmesini sağlamaktadır. Ulusal ölçekteki etkinliklerin koordine edilmesi için sürekli bir sekreterlik kurulmuştur. Deneyimlerin paylaşılmasını kolaylaştırmak ve en iyi şehir ödülleri verilmek üzere yıllık zirve yapılmaktadır.

Çocuklar İçin Sürdürülebilir Kentler (Sustainable Cities for Children) isimli bir proje İtalya Çevre Bakanlığı ile Gündem 21 ve Habitat II prensiplerine bağlılıkla çalışan

belediye ağlarıyla işbirliği ile desteklenmektedir. Çocuk katılımı, planlama ve sürdürülebilir gelişme alanlarında çalışan yerel ve ulusal kuruluşlar deneysel girişimleri ve sosyal seferberlik kampanyalarıyla bu programı desteklemekte ve böylelikle kentli çocukları hedefleyen ulusal çabalara katkıda bulunmaktadır.

4.1.7 Çocuk Dostu Kasaba ve Bölgeler

1997’de başlatılan Hırvatistan Çocuk Dostu Kasaba ve Bölgeler Girişimi, Çocuklarımız, Hırvatistan Dernekler Birliği, Hırvat Sosyal ve Önleyici Pediatri Derneği, Devlet Aile Koruma Kurumu, Annelik ve Gençlik ve UNICEF ile bunun gibi diğer kuruluş ve profesyonellerden oluşan bir koalisyon seferber etmiştir. Program, çocuk haklarını ve ihtiyaçlarını yerine getirmek için eylemler geliştirmektedir. Yerel otoriteler ve sivil toplum, çocuk kurumları, aileler ve çocuklar kasabalarını ve bölgelerini daha çocuk dostu hale getirmek için ve haklar temelinde karmaşık göstergeler kümesi aracılığıyla başarıları takip etmek için çalışmaktadırlar.

Girişim, Balkan savaşları sırasında yerlerinden edilmiş çocuklara destek olmak için kurulan Çocuk Koruyucu Belediye Başkanları tarafından geliştirilen ortaklıklar üzerine yapılandırılmaktadır. Program yerel hükümetleri, profesyonel hizmetleri, çocuk kurumlarını, kentsel kurumları, ticari ve diğer yasal birimleri, aileleri ve çocukları kentlerinde çocuğun çıkarı için yapabilecekleri ne varsa yapmaları yönünde seferber etmeyi amaçlamaktadır.

Başarılı sonuçların kaydı tutulmakta, yaşanan süreçler değerlendirilmekte ve ilerlemek için medya desteği sağlanmaktadır. Hayatı çocuklar için daha iyi hale getirmede başarılı sonuçlar elde eden kasaba ve bölgeler medyada yer almakta ve desteklenmektedir.

4.1.8 Gençlik Parlamentosu Projesi

Arnavutluk Gençlik Parlamentosu kamu tartışmalarına gençlerine katılımını arttırmayı amaçlayan bir UNICEF projesidir. Hollanda Hükümeti ve İsviçre Kurum ve Gelişme Ajansı bu projenin ana sponsorlarıdır. Proje, Arnavutluk Gençlik Konseyi ile işbirliği halinde yürütölmektedir. Gençlik Parlamentosu Projesi için 14

ve 18 yaşları arasındaki çocuklarla Shkodra, Gjirokastra, Tirana, Korca, Vlora Kukës olmak üzere 6 valilik bölgesinde temsilci kurullar oluşturmuştur.

Demokratik yollarla seçilen 200 genç parlamenter gençlik hareketi gündemleri hazırlamakta, yerel ve ulusal görevlilerle ortaklaşa çalışarak kentlilik ve yurttaşlıkla ilgili işler hakkında bilgi edinmekte, yerel hükümetlere eylem planları sunmakta ve yaşlıları için eğitim programlarını yönetmektedirler.

Böylelikle, gençlerin kentle ilgili meselelere anlamlı katılımı gerçekleştirilmekte, gençler tartışmalara ve sosyal eylem planlarına ilk elden katılarak bu yönde eğitim almış olmaktadır. Bu parlamento aynı zamanda, genç parlamenterler tarafından hazırlanan sosyal eylem planlarının gerçekleştirilmesi girişimlerine yardımcı olarak, karar vericilerin gençlerin sesine kulak verip vermediklerini de kontrol etmiş olmaktadır. 2002'de projenin 12 valilik biriminde yürütülmesi, ağırlıkla genişletilerek ve öğrenme fırsatlarının artırılması planlanmaktadır.

4.1.9 Gürcistan Çocuk ve Gençlik Parlamentosu

UNICEF gençlerin gelişimini ve karar alma süreçlerine katılımlarını teşvik etmek amacıyla Gürcistan Çocuk ve Gençlik Parlamentosu'nu desteklemektedir. Başlangıcından bu yana son iki yıldır proje, gençlerin ve çocukların görüşlerini dile getirdikleri bir forum, yönetim becerilerini geliştirmek için fırsat sağlayan ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili artan bilincin buluşma yerine dönüşmüştür.

Genç parlamenterler yasama ve yürütme otoriteleri ile yakın bir işbirliği içinde çalışarak çocukla ilgili tartışmalara ilk elden katılmış olmaktadır. 2001 Temmuz ve Kasım aylarında yapılan iki hükümet oturumu boyunca, genç parlamenterler sağlık, eğitim ve çevre bakanlarını davet ederek, gençlerle ilgili çeşitli problemlerin belirlenmesinde gençlerin katılabileceği somut alanların belirlenmesi konusunda konuşmuşlardır. Parlamentosun üyeleri aktif olarak toplantılara katılmışlar ve bu toplantılar ile ülke çapında bir gençlik politikasının oluşturulması ile ilgili önemli hükümet görüşmelerinde fikirlerinin dile getirilmesini sağlamışlardır.

Daha da önemlisi, "Küçüklerin Zararlı Etkilerden Korunması" yasa tasarısının tartışıldığı toplantıya aktif olarak katılmışlar ve nihai görüşmelerde Ulusal

Parlamento tarafından dikkate alınan önemli düzeltmeler önermişlerdir. Grup aynı zamanda çocuklarla ilgili yasanın ayrıntılarının konuşulduğu toplantıda Parlamentonun İnsan Hakları Komitesi ile birlikte çalışmıştır. Batı Gürcistan bölgesinden 250 genç bir araya getirilerek Imereti Çocuk Forumu oluşturulmuştur.

Daha yeni bir program olmasına karşın, şimdiden programın bir parçası olarak bir çok faydalı girişim gerçekleştirilmiş durumdadır. Bunlar arasında Kutaisi Belediyesi'nin, Imereti Çocuk Forumunun tavsiyelerini uygulamayı amaçlayarak geliştirdiği 'Çocuk' isimli bir proje de yer almaktadır.

4.1.10 Çocuk ve Genç Dostu Mahalleler

1974 yılında kurulan Çocuk ve Gençlik Derneği (The Society for Children and Youth), kendini çocukların ve gençlerin refahlarını arttırmaya adanmış bir taşralıları koruma derneğidir. Dernek, çocukları dikkate alan ve giderek karmaşıklaşan ve büyüyen yetişkin toplumu içinde onların tarafında özel çabalar gerektiğinin farkında olan kurumlar ve bireyler için disiplinler arası bir forum sağlamaktadır. Derneğin geçmiş yıllardaki kararlı çalışması, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Kanadalı çocuklar için önemini anlaşılmasını destekleyen büyük bir projeyi de kapsamaktadır.

Çocuk ve Genç Dostu Mahalleler Projesinin tohumları Çocuk ve Gençlik Derneği'nin çok aileli konutlarda çocuk ve genç dostu bakış açıları eklenerek çocuk ihtiyaçlarını belirleyen Çocuk Dostu Konut Projesinin yürütüldüğü sıralarda atılmıştır. İnsanlar odak grup çalışmaları ile bir araya getirilerek üç yıllık Çocuk ve Genç Dostu Mahalleler Projesi'nin temel çalışmaları yapılandırılmıştır.

Proje çocuk ve genç dostu mahalle kavramının yaygınlaşması için çalışmalar yapmaktadır. Mahalle gruplarına bizzat çocukları ve gençleri katarak, mahallelerine genç insanlar gözüyle değer biçmelerine ve çocuklarla gençlerin refahını ve güvenliğini arttıran etkinliklere katılmalarına yardım etmektedir. Projenin amaçları Kanada mahallelerinde çocuk haklarına saygılı bir ortam geliştirmek, çocukların güvenli ve sağlıklı büyümelerine uygun mahalle ihtiyaçlarına cevap vermek ve çocukları kendi mahallelerinin geleceğinin yaratılması çalışmalarına aktif olarak katmak olarak sıralanmaktadır.

4.2 Çocuk-Mahalle Atölyesi

Çocuk-Mahalle Atölyesi (The Kids Neighborhood Workshop: KIDSPLAN) Amerika'da Rancho Cucamonga kenti Planlama Bölümü'nün uygulamış olduğu bir projedir. Amerika Planlama Birliği'nin (APA) 1999 Halk Eğitimi Ödülü'nü almıştır ve 1999'da Seattle'da yapılan Ulusal Planlama Konferansı'nda onurlandırılarak, 'Planning' dergisinin 1999 Nisan sayısında hakkında bir makale yayınlanmıştır (kidsplan, 2002).

Aslında eğitim amaçlı tasarlanan proje, çocukların planlama süreçlerine nasıl katılacağına dair iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda tüm aşamaları ile anlatılan projede çocuklara öncelikle planlama ile ilgili teorik bilgiler verilmiş, sonra alan tespit çalışması da olmak üzere, gerçeğine neredeyse birebir yakın bir mahalle planlaması yapılmıştır.

4.2.1 Projenin Amacı

Çocuk-Mahalle Atölyesi, çocuklara, profesyonellerin kullandığı yöntem ve gereçleri kullanarak şehir planlama sürecinin nasıl işlediğini öğretmeyi amaçlayan bir projedir. Planlama süreci çocukların bir mahalleye keşif gezisine çıkmaları, hedef ve planlar belirlemeleri ve fikirlerini başkalarına açıklamaları ile tamamlanır. Çocukların Mahallesi Atölye Çalışması çocukların şehir plancısı, mimar, mühendis ya da peyzaj mimarı olmanın nasıl bir şey olduğunu deneyerek öğrenmeleri için tasarlanmıştır.

4.2.2 Projenin Metodu

Eğitim amaçlı tasarlanan bu atölye el becerileri ve esnekliğin kullanıldığı keşif yoluyla öğrenme üzerinde durmaktadır. Atölye çalışmasına katılan öğretmenler için hazırlanan rehberde, çocukların konu ile ilgili derinleşebilmek için etkileyici sorular keşfetmeleri yönünde cesaretlendirilmeleri gerektiği belirtilmektedir. Eğitim sistemindeki her sınıfa uygulanabilen atölye, 4 ile 12. sınıflar arasındaki öğrenim düzeyindeki öğrenciler ile daha iyi uygulanabilmektedir.

Bu atölyede bir grup halinde çalışabilen, üzerine düşen görevleri hem grup içinde hem de tek başına tamamlayabilen ve fikirlerini sözlü olarak iyi ifade edebilen yaş gruplarıyla çalışmak daha verimli olmaktadır. Tüm çocukların aktivitelere katılımının eşit oranda olabilmesi için grupların 6 çocuktan daha fazla olmaması gerekmektedir.

4.2.3 Projenin Aşamaları

İlk olarak çocuklara kişisel izlenimlerini, düşüncelerini, taslak çizimlerini ve çektikleri fotoğrafların kaydını tutabilmeleri için not almanın önemi kavratılmalıdır. Çocukların, bunların kişisel notlar olacağı ve bunları temize çekmelerinin gerekmeyeceğini bilmeleri önemlidir. Daha sonra çocuklardan Daniel Burnham (City Beautiful Movement'ın yazarı), Jane Jacobs (The Death and Life of Great American Cities'in yazarı), Lewis Mumford (The Culture of Cities'in yazarı) ve William Whyte (The Exploding Metropolis'in yazarı) gibi ünlü plancı ve mimarların eserleri, çalışmaları ve hayatları ile ilgili araştırma yapmaları istenmiştir.

Harita nedir

Harita ve kartograf tanımları verildikten sonra çocuklardan harita çizmeleri istenmiştir. "Farklı arazi kullanımları nerelerde olmalı?" "Bir fabrikanın hemen yanına evler yapabilir miyiz?" "İnsanlar evlerinden işlerine, okullarına ya da alışverişe nasıl gidecekler?" "İnsanların mahallelerinde neler olmasını istediklerini nasıl anlamalıyım?" gibi sorular yöneltilerek, çocuklardan harita çizimine geçmeden önce plancıların planlamaya başlamadan önce düşündükleri hakkında fikir yürütmeleri istenmiştir.

Şehir Plancısı olalım

Çocuklardan gözlerini kapamaları ve bir helikopter ile mahallelerinin üzerinde uçtuklarını hayal etmeleri istenmiş, gördüklerini not almaları sağlanmıştır. "Mahallenizin merkezi nerede?" "Mahallenizin merkezinde ne var; bir cadde mi, alışveriş merkezi mi, park mı, okul mu?" "Mahallenizde ilk akla gelen binalar hangileri, kilise mi, okul mu, hükümet binası mı, itfaiye mi?" gibi sorular yöneltilmiştir.

Daha sonra, “Mahallede gitmeyi en çok sevdiğiniz yer neresi?” “Hiç sevmediğiniz yer neresi?” “Evinizden okula nasıl gidiyorsunuz?” “Mahallenizi daha iyi bir duruma getirecek üç şey nedir?” “Mahalleniz ne kadar büyük, mahallenin bittiği ve diğer mahallenin başladığı yer neresi?” gibi sorular yöneltilerek çocuklardan içinde bu soruların cevaplarının bulunacağı bir harita çizmeleri istenmiştir.

Arazi kullanımı nedir

Bu aşamada çocuklara çeşitli arazi kullanımlarının tanımları verilmiştir. Doğru arazi kullanımının doğru yerlere yerleştirilmesinin şehir plancısının yaptığı işin en önemli bölümü olduğu anlatılmıştır. Fakat, bu iş yapılmadan önce, plancının mahalle halkı ile ne tür arazi kullanımlarına ihtiyaçları olduğu ve bunların nerelere yapılmasını istedikleri konusunda konuşması gerektiği belirtilmiştir. Bunun halkın yerel yönetimlere katılması açısından önemli olduğu hatırlatılmıştır.

Mahalle gezintisi

Bir mahallenin plancının gözü ile keşfedilmesinin eğlenceli bir öğrenme olacağı düşüncesinden hareketle bir gezi düzenlenmiştir. Böylelikle çocukların çevrelerine bakmayı, dokunmayı, çevrelerini dinlemeyi, koklamayı öğrenmeleri sağlanmıştır. Bu gezi sırasında insanların ne tür faaliyetler içinde olduğu, binaların ne amaçlarla kullanıldığı, yeni mi yoksa eski mi oldukları, mahallenin bütünlüğünü bozan ve oraya ait değilmiş gibi görünen binaların olup olmadığı gibi gözlemler yapmaları istenmiştir. Çocuklar bu gezi boyunca belirli noktalarda durarak bu sorulara yanıt bulmaya çalışmışlar ve çeşitli notlar almışlardır. Hoşlandıkları ya da hoşlanmadıkları yerlerin fotoğraflarını çekmişler, bazı taslak çizimler yapmışlardır.

Mahallenin planlanması

Çocuklara bu aşamada, mahalleye ait halihazır haritaları güneş alan bir pencereye yapıştırarak üzerine aydınlatıcı kağıdını koyarak, bir iş kalemi ile caddelerin ve binaların izini sürerek altlık harita çıkarma yöntemi öğretilmiştir. Her gruptan kendi gözlemlerini bu altlıklara işlemeleri istenmiştir. Örneğin, arazi kullanımı grubu arazi kullanımı paftası hazırlamıştır. Tüm paftalar duvara asılmış ve her grubun paftası ile

ilgili sunum yapması istenmiştir. Tüm bu aşamalardan elde edilen bilgilerle mahallenin kavramsal planı çizdirilmiştir. Bu yapılmadan önce gruplar şu konularda fikir alışverişi yapmışlardır:

- Mahallenin hangi arazi kullanımlarına ihtiyacı var?
- Parklar gibi açık alanlar nerelere yerleştirilmelidir?
- Ne tür özellikler ve kullanımlar olursa 'çocuk dostu' bir mahallemiz olur?
- Mağazalar gibi aktif yerler nerelere konumlandırılmalıdır?
- Çeşitli arazi kullanımları diğerlerinden ayrılmalı mı?
- Farklı caddelerin farklı arazi kullanımları olmalı mı?

Mahallenin korunması

Rancho Cucamonga şehrinin turunçgiller yetiştiriciliği ve şarap yapımı bölgesi olarak kırsal geçmişine dayanan zengin bir tarihi bulunmaktadır. Çocuklara kentin tarihi hakkında bilgi verilmiş ve tarihi binaların ne kadar önemli hazineler olduğu anlatılmıştır. Çocuklardan bu binaların fiziksel değişime uğramadan orijinal kalitesini ve karakterini bozmadan onlara uyan kullanımlar düşünmeleri istenmiştir. Varolan bu tür örneklerden bahsedilmiştir.

Sunum ve karar aşaması

Bir şehir plancısı fikirlerini halka açıklamadır ilkesinden hareketle çocuklardan oluşan bir şehir meclisi kurulmuştur. Her grup tarafından hazırlanan planlar çocuklardan oluşan bu şehir meclisine sunulmuştur. Fikirlerin paylaşılması önemli olduğu için sunumun iyi yapılması gerekmektedir. Bu yüzden çocuklardan yaptıkları planın en iyi yanının ne olduğunu, mahallenin hangi yönünün iyi hangisinin kötü olduğunu, mahallenin geliştirilmesi açısından planın ana fikrinin ne olduğunu düşünüp bir yere not etmeleri ve sunumlarında bundan bahsetmeleri istenmiştir. Bütün planların dinlenmesinin ardından en iyi plan için oylama yapılmıştır.

4.3 Sonuç ve Değerlendirme

Tek bir çocuk dostu şehir bulunmadığı gibi tek bir çocuk dostu yaklaşım da yoktur. Dünyadaki bir çok kent öncelikli sorunlarını göz önüne alarak çocuklar için birbirinden farklı ama özünde çocuk dostu olmaya yönelik yaklaşımlar geliştirmektedir. Çocuk-Mahalle Atölyesi de çocuğun planlama sürecine nasıl katılacağına uygulamada iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda sunulmuş olan çeşitli ülkelerin deneyimleri, Türkiye için geliştirilebilecek çocuk dostu yaklaşımlar için yararlı ipuçları ortaya koymaktadır. Bunların hiç biri uygulanması zor ya da imkansız örnekler değildir. Türkiye'nin yukarıda örnekleri verilen ülkelerin bir kısmından daha fazla kaynağı bulunmaktadır.

5. KENT MERKEZİNDEKİ ÇÖKÜNTÜ ALANLARI

Kent merkezlerindeki çöküntü alanları derken ne anlatılmak istenmektedir, artık fonksiyonu kalmamış, kentin merkezinde ya da çeperinde bulunan her atıl mekan çöküntü alanı mıdır? Tanımlamaların ve sınırlamaların iyi anlaşılması, tez çalışmasının uygulama alanı olan Tarlabası bölgesi tanımlanmadan önce ‘kent merkezi’nin ve ‘kent merkezindeki çöküntü alanları’nın anlaşılması açısından önemlidir. Bu bölüm bu amaca yönelik olarak hazırlanmıştır

5.1 Kent ve Kent Merkezinin Tanımlanması

Kentin kendisi gibi merkezi alanı da Alexander (1974)’in ifadesiyle, “kararlı bir şekilde değişim süreci içerisinde olan dinamik bir organizmadır.” Kentin büyümesi de genellikle merkezi alanın tüm kentsel alan karşısında üstünlüğünü kaybetmesi ile birlikte düşünülür. Kentler ve dolayısıyla kent merkezleri, yüzyıllar süren evrim sürecinde, bugün metropol dediğimiz büyük kent formuna gelene kadar bir çok değişim yaşamışlardır. Örneğin, daha önce geleneksel olarak merkezle birlikte anılan çeşitli aktiviteler, bugün artık özellikle metropollerde, kent nüfusunun artan dağılma ve yayılmasına bağlı olarak desentralize olmaktadır.

“... Kuşkusuz, kent merkezleri, konut alanları, sanayi bölgeleri, yeşil alanlar, kentsel hizmet alanları, hastaneler, okullar ve askeri alanlar gibi homojen ve sınırları kolayca belirlenen arazi kullanımları değildir. Kent merkezlerinde başta ticaret olmak üzere, kişisel, mesleki, işsel ve kurumsal hizmetler, depolama ve hatta imalat gibi bir çok kullanım iç içe geçer. Bu bakımdan kent merkezi kavramı bağlamında kentin ticaret (alışveriş) merkezi, kentin iş merkezi, kentin uluslar arası ticaret merkezi, kentin kültür merkezi vb kavramlar örtüşmek durumundadır” (Bademli, 2000).

Dolayısıyla kent merkezine, merkezdeki konut dışı kentsel işlevlerin yoğunlaştığı alan anlamında, merkezi iş alanı (MİA) olarak ve MİA’nın coğrafik sınırlarını

kentsel işlevler yanında, ulaşılabilirlik, arsa-yapı oranı vb kentsel mekan özelliklerini dikkate alarak belirlemek önemlidir. Bademli (2000) yapılacak en kestirme tanımın, kentsel ulaşılabilirliğin, yapı ve altyapı yoğunluklarının, gayrimenkul değerlerinin, gündüz nüfusunun ve katma değer en yüksek olduğu alanlarda (ki, bu özellikler genellikle kentin coğrafik merkezinde örtüşür), mevcut toplam kat alanı kat sayısının en az 2/3'ü konut dışı amaçlarla kullanılan yapı adalarından oluşan bölgecik olarak yapılan tanımlama olduğunu ifade etmektedir.

Kent merkezinin tanımlanması, sanayinin geçirdiği evrimle birlikte merkeze verilen anlamların değişmesini, kentlerin ve dolayısıyla kent merkezlerinin dönüşüm geçirerek merkezde nasıl ve neden çöküntü alanlarının oluşmaya başladığını anlamak açısından da önemli olmaktadır.

Gerçekten de kent tanımları yapılırken nüfus, yerleşmenin idari statüsü gibi ölçütlerin yanında nüfusun bileşimi de önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. “Buna göre, bir yere kent adı verilebilmesi, o yerdeki nüfusun belli bir yoğunluğunun tarım-dışı iş çeşitleri ile uğraşmaya başlamış olmasına bağlıdır” (Keleş, 1978).

“Bir ekonomik ve toplumsal biçimlenme olarak kentin, teknolojik ve ekonomik gelişme düzeyiyle yakından ilişkili olduğu bir gerçektir. Köy ve kasabadan kent ve anakent alanlarına kadar nüfus topluluklarının nicelik ve niteliği, toplumun ekonomik ve toplumsal örgütlenmesinin, özellikle de işbölümü düzeyi, ulaştırma ve iletişim, tarımsal ve tarımdışı etkinliklerinin verimliliğiyle siyasal ve toplumsal yapının işlevleridir” (Sencer, 1979).

5.1.1 Sanayileşme Döneminde Kent ve Kent Merkezi

Bu bağlamda her üretim tarzı belli yerleşim biçimlerini ve özel olarak da kendine özgü bir kent tipini yaratır demek yanlış olmamaktadır. “Kentlerin oluşumu ve buradan itibaren geçirdikleri yapısal değişimler en genelde üretim tarzındaki dönüşümlerce belirlenmiştir. Bunun en yakın örneği 19. yüzyıl öncesinin “geleneksel” kentlerinin Sanayi Devrimi ile birlikte uğradığı köklü değişimdir. Bu süreçte kentlerin yalnızca üretimle ilişkili maddi dokusu değil, kentsel yaşam ya da kent kültürü dediğimiz şeyin tüm öğeleri de farklılaşmış, yeni bir kentli tipi, davranış normları ve kentlilik bilinci de ortaya çıkmıştır” (Laçiner, 1996).

Dolayısıyla, sanayinin geçirdiği evrimle birlikte kente verilen anlamlar değişmiş, kentler ve dolayısıyla kent merkezleri dönüşüm geçirerek merkezde çöküntü alanları ortaya çıkmıştır. Çöküntü alanlarının neden ve nasıl ortaya çıktığını anlamada bu sürece kısaca değinmek faydalı olacaktır.

Laçiner'e göre 19. yüzyılla birlikte sanayi toplumları oluşurken, sanayi çağının klasik kentlerinin yüreğinde çok sayıda kol emekçisini istihdam eden fabrikalar yer alıyordu ve kent nüfusunun büyük bir kısmını meydana getiren bu sınıf, kenti kuşatan fabrikalara yakın kenar semtlerde, onlar için inşa edilmiş "işçi mahallelerinde" oturmakta, "merkez" ise ağırlıklı olarak yönetici sınıflar, en genel anlamıyla "zihni emek" kategorisini temsil edenler tarafından tutulmaktaydı (1996).

İngiltere'de şehir dışına kaçış ve banliyölere yerleşme olayı ilk olarak Londra'da başlamıştır. J. Burnet'e göre "daha önce aristokrat ve varlıklı ailelerin yaşadığı şehir dışı banliyöleri, 1850 yılından itibaren orta gelir düzeyine sahip ailelere de kapılarını açmıştır" (1978). İngiltere'de, sanayileşmeyi izleyen dönemde büyük şehirlere göç, salgın hastalıklar sağlık problemlerine yol açarak kamu sağlığı yasaları ve izleyen dönemde yeni kent uygulamalarına yol açmıştır. Yeni kent oluşumu başından itibaren sosyal ve mekansal politikaların yaşama geçirilmesinde önemli bir araç olmuştur (Erkut, 1981).

5.1.2 Sanayi Sonrası Dönemde Kent ve Kent Merkezi

Sanayi sonrası batı kentlerinde, uzlaşma ve teknolojik gelişmeler, kent yaşamını giderek hızlanan bir değişime zorlamıştır. Bu dönemde kentlerde fiziksel sosyal açılardan yoğun bozulmalar görülür. Bu bozulma kent mekanında genelde iki boyutta gerçekleşmiştir.

Bunlardan ilki, kent merkezinin terkedilerek fiziksel yapının köhneleşmesi ve sosyal yapının bozulmasıdır. Özellikle İngiliz metropoliten şehirlerinde terk edilen şehir içi konut alanlarının gelir düzeyi düşük aileler, ikinci sınıf işyerleri ve depolar tarafından işgal edilmesi bu sonucu doğurmuştur (Davies, 1962).

Diğer bir bozulma ise, oluşturulan banliyölerin şehirsiz doku ve mekan anlayışından yoksun olarak gelişmiş olmalarıdır. Tüm bunlara 2. Sanayi Devriminin doğrudan ve

dolaylı etkileri de eklenince, sanayi toplumlarının çekirdeği sayılan klasik kentin tipik şemasını altüst olmuştur.

“Bu devrim ilkin niteliksiz kol emeğini zorunlu olmaktan –şimdilik- değilse bile en azından büyük çapta bir ihtiyaç olmaktan çıkararak yönüyle ezici çoğunluğu niteliksiz ya da az nitelikli emekçilerden oluşan çok geniş bir kitleyi her an işsiz –dolayısıyla neredeyse toplum dışı- konuma düşme tehdidiyle yüzyüze bırakmıştır. 2. Sanayi Devrimi'nin çok daha az sayıda ve giderek daha nitelikli bir “emekçi” tipini gerektiren ana karakteri fabrikaları niteliksiz emek istihdam kapısı olmaktan çıkardığı oranda kentin kenarlarında yaşayan yığınları da “iş” bulabilmek için “merkez”deki –çoğunlukla geçici ve vasıf gerektirmeyen- hizmet sektörlerine yöneltmektedir” (Laçiner, 1996).

Böylece hemen hemen tüm “sanayi sonrası” toplumlarının büyük kentlerinin merkezleri, yüzyıldan beri sürekli sürekli kent merkezlerinin dışına doğru itilmiş yığınların “hücumu” ile karşılaşmaya başlamıştır. “Kent merkezine olan talep, kentin yakın ve uzak art bölgesinin genişlemesi ve derinleşmesi; kent nüfusunun artması; ...; yeni konut dışı kentsel hizmet ve mal üretimi işlevlerinin ortaya çıkması; mevcut işlevlerde mekansal normların değişmesi; mevcut yapı stokunun ve altyapı ağlarının yetersizlikleri vb birçok faktöre bağlı olarak artar” (Bademli, 2000).

“Bununla birlikte, yüzyıldan beri kent merkezlerini iş ve ikamet alanları olarak tasarruflarında bulunduragelen ve “kentli” denildiğinde ilk akla gelen kesimler ise merkezi terk etmekte, merkezdeki bazı bölgeleri yine tutmakla birlikte, asıl olarak “kent dışında” inşa edilen, “iş merkezleri”ne ve kendilerin mahsus yeni inşa edilmiş mahallelere ya da özel sitelere yerleşmektedirler” (Laçiner, 1996).

5.1.3 Merkezin Terkedilişi ve Çöküntü Alanlarının Ortaya Çıkışı

Kentin büyümesi, genellikle merkezi alanın tüm kentsel alan karşısında üstünlüğünü kaybetmesi ile birlikte düşünülür. Daha önce geleneksel olarak merkezle birlikte anılan çeşitli aktiviteler kent nüfusunun artan dağılma ve yayılmasına bağlı olarak merkezden koparak çevreye yayılmaktadır.

Yaşama alanı olarak artık merkezi değil de kent çeperini tercih eden toplum kesiminin kenti terketmesi sonucunda, merkezler de kaderlerine terkedilmektedir ve merkezlerde -Twichell'in deyimiyle- köhneleşme başlamakta ve çöküntü alanları ortaya çıkmaktadır.

Hizmet sektörüne yönelik yeni bir ekonomik gücün gelişmesi ile, ve kentlerin daha fazla genişlemeyi kaldıramaması sonucunda, terkedilen kent merkezi daha sonra "kent profesyonellerinin" temsili ihtiyaçları için temizlenmeye başlanacaktır. Bu süreç şehircilik literatüründe "gentrification" olarak tanımlanmaktadır.

"Kent merkezlerinin hakim gelişme yönü ve ana gelişme cephesi üzerinde kazançlar, kiralar ve spekülasyon yükselir, kent merkezi genişlerken; bu hareket dışında kalan kesimlerde tersine bir işleyiş söz konusudur. Kiraların sabitlendiği ve hatta düştüğü, mevcut yapı stokunun eskidiği, yıprandığı ve bozulduğu, kira ödeme kapasitesi daha düşük kullanıcılar tarafından daha yoğun kullanım türlerinin yığıldığı, bu merkez kesimleri (çöküntü alanları) büyümeye değil çürümeye başlar" (Bademli, 2000).

5.2 Dünyada Çöküntü Alanları: 'Slum'

Kent merkezlerindeki kalabalık 'slum'lar ile şehir içi ve çeperinde hızla büyüyen gecekondu bölgeleri gelişmekte olan ülkelerdeki düşük gelirli göçmenlerin barınma problemlerinin önemli bir kanıtıdır. Gelişmekte olan çoğu ülkede iş imkanlarının toplandığı yer olarak algılanan kent merkezi plan-dışı yerleşmeler için tercih edilen yer seçimleri olmuştur.

'Slum'lar genellikle merkezi iş alanına bitişik/çok yakın değerli kent arazilerinde konumlanmaktadır. 'Slum' kavramı en genel anlamıyla, şehirlerin sosyal ve ekonomik açıdan kalkınma sürecine tam olarak entegre olamamış, gelişmemiş alanlarını ya da bölgelerini betimler. 'Slum'ı neyin oluşturduğu karşısında farklı tutumlar, standartlar ve tanımlar bulunmaktadır. Fakat biz bu çalışmada 'slum'ları hizmetten yoksun kalmaları ve aşırı nüfus yüküne maruz kalmaları sonucunda kötüleşen ve köhneleşen ruhsatlı ve genellikle eski yapı dokusuna sahip alanlar olarak tanımlamaktayız.

5.2.1 Çöküntü Alanlarının Genel Özellikleri

Çöküntü alanlarının özellikleri söz konusu olduğunda tanımlarda geçen ‘köhneleşme’ terimini irdelemekte yarar var. Köhneleşme nedir? “Şurası muhakkaktır ki, “köhne” genel bir terimdir; daha açıkçası jenerik bir terimdir. Hemen hiçbir zaman tek bir bina için kullanılmaz. Genellikle, büyükçe bir bölge ya da alan için kullanılır.

Belli bir özelliği ya da durumu göstermek ve hatta, daima aynı bir bileşim içerisinde bulunan bir grup şart ya da özelliği ifade etmek için kullanılmaz. Aksine, verilecek örneklere göre değişen bir bileşim içerisinde bulunan ve bir takım tali niteliklere sahip olan veya olmayan şart ve özellikleri kapsamına alır” (Twitchell, 1953). Tarifini daha ileriye götürmeden Twitchell (1953), köhneleşmiş bölgelerin esaslı iki özelliği olduğunu belirtiyor: standartların altında oluşları ve gelişmelerinin durmuş veya gerileme halinde oluşu.

‘Köhne’, ‘köhneleşmiş bölge’, ‘sefalet mahallesi’, ‘çöküntü alanları’ gibi terimler genellikle şehir yenileme projeleri ile birlikte ve bunların içinde anılmaktadır. Hatta, Gans (1959), ‘sefalet mahallesi’ teriminin, ampirik bir terim olmaktan ziyade değerlendirme ifade eden bir terim olduğu ve açıkça veya üstü kapalı bir şekilde, içinde yer aldığı yenileme politikasına bağlı olarak tarif edilmesi gerektiği görüşündedir. Yine, Twitchell (1953) de “şehirlerin yeniden geliştirilmesinin hedefi köhneleşmiş şehirsal bölgelerin ortadan kaldırılmasıdır” şeklinde bir genel söylemin varlığından bahsetmektedir.

Gans (1959), sefalet mahalleleri ile ilgili yeni tariflerin geliştirilmesi görüşündedir. Sefalet mahallesi mi, düşük kira bölgesi mi? Gans’a göre bu ayırım gerçekten çok önemlidir. “Sefalet mahallesi içerisine bulunan meskenler ve diğer unsurlar fizik, sosyal ve hissi yönden sakinlerine veya topluma geniş ölçüde zararlı olduğu bilinen birtakım yerler olarak tarif edilebilir.

Diğer taraftan, düşük kirali meskenler ve diğer unsurlar ise, fazla kira ödemeyen veya çeşitli ekonomik sebeplerle ödeyemeyen; modern tesislerin yokluğunu, fazla yoğun bir şekilde oturmayı, müstakil olmamayı, merdiven çıkmayı ve diğer rahatsızlıkları kabul eden halkın oturmakta olduğu, insan sağlığı için zararlı olmayan zorunlu birtakım tesislerin bulunduğu yerlerdir” (Gans, 1959).

Bu çalışmaya konu olan ve ‘çöküntü alanı’ olarak ifade ettiğimiz bölgelerin tariflerinin nasıl olması gerektiği ve yeni tariflerin geliştirilmesi zorunluluğu ayrı tez çalışmalarının konusu. Fakat, tanımların büyük bir çoğunluğunun genellikle bu tür yerlerin fiziksel özelliklerini tarif eden tanımlar olduklarını söylemek yanlış olmaz. Rothenberg de (1967) ‘slum’ların ne federal yasalarda ne de konunun tartışmaya açıldığı çoğu çalışmada özenli tarif edilmediği ve yapılan çoğu tarifin de sadece fiziksel karakteristikleri içerdiği görüşünde.

5.2.2 Çöküntü Alanlarının Fiziksel Sorunları

Daha önceki bölümlerde tanımlar verilirken, köhneleşmiş bölgelerin başlıca belirtilerini standartların altına düşüş ve gelişmede durgunluk ya da gerileme olarak ifade eden Twichell (1953), standart düşüklüğünü yani diğer bir ifadeyle çöküntü alanlarının fiziksel sorunlarını da tanımlıyor.

“Özellikle, şehirsiz bölgelerde standart düşüklüğü; binalar bakımından, binaların dizaynına, içlerindeki donatıma, yapısal sağlamlıklarına, onarım ve bakım durumlarına; arazi tali bölümleri ve vaziyet planları bakımından, arsaların büyüklük ve biçimlerine, kapsam ve yoğunluklarına ve hatta bazan, yeni ya da gelişme halindeki kullanım amaçları için ayrılan bölgelerin miktar ve tahsis şekline; topluma arz edilen imkan ve kolaylıklar ve hizmetler bakımından; su, kanalizasyon, okullar, eğlence yerleri, ulaştırma vs. ye; ve mahal bakımdan da mahzurlu kullanım yerlerine yakınlığına, o bölgeden bağlı bölgelere kolaylıkla gidilebilmesine veya insan ve malların sürekli olarak yöneldikleri bölgelere yakınlığına bakılarak kolayca tespit edilebilir. Bir bölge, bu hususların bir kısmında veya bütününde tespit edilmiş bulunan standartların altında bulunuyorsa, genellikle köhneleşmiş bölge olarak kabul edilir” (Twichell, 1953).

5.2.3 Çöküntü Alanlarının Sosyal Sorunları

Çöküntü alanlarının sosyal sorunlarından bahsederken Gans (1959)'ın yine yenileme yönünden fakat sefalet mahallesinin sosyal sorunlarını kapsayan tanımından bahsetmek faydalı olacaktır. Gans'a göre çoğu hallerde bir kısım halk, çeşitli problemlere ve genellikle kabul edilmeyen bir takım davranış şekillerine sahip olmaları dolayısıyla sefalet mahallesi olarak bilinen yerlere gidip yerleşmektedir. "Buna sebep olan sefalet mahallesi değil ekonomik, sosyal ve psikolojik şartlardır. Sosyal çevre daha evvel hiçbir problemi olmayan bazı insanları 'bozabilir'. Fakat bu, genellikle zannedildiğinden çok daha seyrek. Bununla beraber, yenileme politikasıyla ilgili tarifler bakımından, çevre ile aralarında illiyet bağı olan ve olmayan davranışlar arasında bir ayırım yapmak mümkündür" Gans (1959).

Sefalet mahallelerindeki sosyal çevre hakkındaki görüşlerini bu şekilde dile getiren Gans, buna göre şöyle bir sefalet mahallesi tanımı yapmaktadır: "Böylece yenileme yönünden sefalet mahallesi, sosyal çevrenin tabii gereği olarak o mahallenin sakinlerinde veya bütün toplumda bir takım problemler ya da patolojik haller yaratan bir bölge olarak tarif edilebilir" (Gans, 1959).

Marris (1962) ise, şehirlerin genellikle kabul edilmiş normlar kadar istikrarlı ve canlı 'tali kültürler' (ikincil kültürler) ile dolu olduğu ve yeni gelen kimsenin ilk önce bu tali kültürlerden biri ile karşılaştığı görüşündedir. "Tali kültürdeki koruyucu dayanışma, bilinen bir çelişmeyi açıklamaya yardımcı olabilir. Dışarıdan bir kimse için bu toplum çok sıkı bir şekilde birbirine kenetlenmiş bir bütün olarak görünmesine rağmen liderlerden yoksundur. Toplum kuruluşlarının sayısı pek azdır; ortak amaçları gerçekleştirecek vasıtaları da yoktur. Hatta banliyölerde rastlandığı şekilde bir komşuluk anlayışı da bulunmayabilir. Faaliyet gösteren gruplar yakın akraba çevreleri ve birarada büyüyen yaşıt kimseler gibi çok küçük gruplardır" (Marris, 1962).

Diğer yandan Rothenberg (1967) çöküntü alanlarının sosyal sorunlarını şu şekilde sıralıyor: "Çok az varlıkları bulunur, hareket imkanları kısıtlıdır, alternatifler konusundaki bilgiler yetersizdir; iş, eğitim ve politik etki alanında olduğu gibi yerleşmede de ayrımcılıkla karşıkarşıyadırlar. Alternatifleri azdır. Son olarak kentsel

alana daha fakir bir bölgeden geldikleri için yeni koşulları onlara yüksek standartlar gibi gelir ve kesinlikle en kötüsü gibi gelmez.”

Seeley (1967) bu tür alanlarda yaşayanları dört ana gruba ayırmaktadır:

- 1- Zorunluluk nedeniyle sürekli oturanlar,
- 2- Zorunluluk nedeniyle geçici oturanlar,
- 3- Alandaki fırsatlar nedeniyle sürekli oturanlar,
- 4- Alandaki fırsatlar nedeniyle geçici oturanlar.

Kent merkezindeki çöküntü alanlarında yaşayanları “aşağı tabaka” olarak nitelendiren Marris (1962), bu insanlar hakkında genel bir tarif verir ve bu tarifi kültürlerinin tipik özelliklerini ortaya koyduğu düşüncesindedir: “Bu insanlar çocuklarına karşı takındıkları tavırlarda, cinsiyet anlayışlarında, aile yapılarında ve boş vakitlerini değerlendirme şekillerinde çoğunluktan ayrılırlar. Fakat tali kültürler, genel olarak kabul edilen normlardan olduğu kadar birbirlerinden de farklıdırlar. Tali kültürlerin sosyal reformlara karşı çıkardıkları engeller, küçük düşürülme tehlikesine karşı olan tepkilerdir” (Marris,1962).

5.3 Sonuç ve Değerlendirme

Kentin kendisi gibi merkezi alanı da kararlı bir şekilde değişim süreci içerisinde olan dinamik bir orgnaizmadır. Kentler, dolayısıyla kent merkezleri, yüzyıllar süren evrim sürecinde bugün metropol dediğimiz büyük kent formuna gelene kadar bir çok değişim yaşamışlardır. Kentlerin geçirdiği bu değişim sürecinde:

- Sanayi çağında, kent nüfusunun büyük bir kısmını meydana getiren işçi sınıfı kenti kuşatan fabrikalara yakın kenar semtlerde yaşarken, merkez ise ağırlıklı olarak zihni emek kategorisini temsel edenler tarafından tutulmaktaydı.
- 2. Sanayi Devrimi'nin çok daha az sayıda ve giderek daha nitelikli bir emekçi tipini gerektiren ana karakteri, fabrikaları niteliksiz emek istihdam kapısı olmaktan çıkardığı oranda kentin kenarlarında yaşayan yığınları da iş

bulabilmek için merkezdeki geçici ve vasıf gerektirmeyen hizmet sektörüne yöneltmiştir.

- Yaşama alanı olarak aktık merkezi değil de kent çeperini tercih eden toplum kesiminin kenti terk etmesi sonucunda, merkezler de kaderlerine terkedilmekte ve merkezlerde köhneleşme başlamakta ve çöküntü alanları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Şehircilik literatüründe 'slum' olarak tanımlanan bu çöküntü alanları, genellikle merkezi iş alanına bitişik/çok yakın değerli kent arazilerinde konumlanmaktadır ve 'slum' kavramı en genel anlamıyla, şehirlerin sosyal ve ekonomik açıdan kalkınma sürecine tam olarak entegre olamamış, gelişmemiş alanlarını ya da bölgelerini tanımlar. Rothenberg (1967) 'slum' sakinlerinin özelliklerini şu şekilde sıralar:

- Çok az varlıkları bulunur.
- Hareket imkanları kısıtlıdır.
- Alternatifleri konusunda bilgileri yetersizdir.
- İş, eğitim ve politik etki alanında olduğu gibi yerleşmede de ayrımcılıkla karkarşıydırlar.
- Fazla alternatifleri yoktur.
- Kentsel alana daha fakir bir bölgeden geldikleri için yeni koşulları onlara kesinlikle en kötüsü gibi gelmez.

Tezin uygulama kısmının yapıldığı alan olan İstanbul'un Tarlabası bölgesi de bir slum, yani kent merkezindeki çöküntü alanlarından biridir. Bu bölümde tanımı yapılan kent merkezindeki çöküntü alanlarının tüm fiziksel ve sosyal özellikleri Tarlabası'nda da görülmektedir. Bundan sonraki bölümde Tarlabası ve burada yapılan uygulama çalışmasının tüm aşamaları ve sonuçları anlatılacaktır.

6. ALAN ARAŞTIRMASI: ÇOCUK GÖZÜYLE TARLABAŞI

6.1 Araştırmanın Kapsamı

6.1.1 Araştırmanın Konusu

Çocuk konusu uzun zamandan beri sosyal bilimlerin çeşitli alanları tarafından incelenmektedir. Çocuğu konu edinen bilim dallarından biri de planlama kuramıdır. Yaşadığımız dünyanın giderek daha fazla kentlileşen bir dünyaya dönüşmesi ile birlikte, çocuğun kentte karşılaştığı problemlerin artması sonucunda, özellikle son 20 yıldır çocukla ilgili çalışmalarda ‘kent ve çocuk’ konusuna ayrı bir ilgi gösterilmektedir.

“Çocuk dostu planlama” ve “çocuk dostu kentler” gibi söylemlere son zamanlarda, özellikle Habitat II’den sonra batılı ülkelerin şehircilik literatüründe sıkça rastlanmaktadır. Bugün artık bir çok kent çocuk dostu olabilmek için projeler üretmekte, bu kentler arasında deneyimlerin paylaşıldığı ağlar kurulmaktadır.

6.1.2 Araştırmanın Amacı

Tüm bu araştırma ve yaklaşımlarda, çocukla ilgili problemler olarak artan çocuk suçluluğu, çocuk işçiliği, kentlerin çocukları uyuşturucu kullanımı ve satışına sevk etmesi, çocuk istismarı, sokak çocukları, kentlerin yeşil ve çocuk oyun alanlarından yoksun olması vb gibi sorunlar ele alınmaktadır.

Kentlerde bu tip sorunların en çarpıcı bir haliyle karşımıza çıktığı mekanlar kent merkezindeki çöküntü alanlarıdır. Alan araştırmasının yapıldığı Tarlabası bölgesi de, şehircilik literatüründe kent merkezindeki çöküntü alanları olarak tanımlanan kent bölgelerinden biridir.

6.2 Araştırmanın Yöntemi

Çocukların yaşam çevrelerini nasıl algıladıkları ve değerlendirdiklerini anlamak amacıyla araştırmada yöntem olarak bu alanda yapılan uluslar arası çalışmalarda da olduğu gibi gözlem, görüşme ve anket teknikleri kullanılmıştır. Bu alanda yapılan uluslar arası çalışmalar arasında ilk olan, bugün yapılan bir çok araştırmaya da ilham kaynağı olmuş en önemli çalışma Kevin Lynch'in 1970'te başlattığı "Şehirlerde Büyümek" isimli projesidir.

Başlangıçta "Çocukların Çevrelerini Algılamaları" olarak adlandırılan proje daha sonra UNESCO'nun da desteğini alarak geliştirilmiş ve "Şehirlerde Büyümek" ismini alarak bugün artık dünya çapında yürütülen bir projeye dönüşmüştür. Lynch'in çalışmasında (1977) ve ondan etkilenerek yapılan benzeri çalışmalarda, çocuklara resim ve imaj haritaları çizdirmek de kullanılan yaygın bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fakat, bu çizimlerin değerlendirilmesi disiplinler arası bir ekip kurmayı ve çalışmayı gerektirmektedir. Bu sebeple, bu alan araştırmasında çocuklara resim ve imaj haritası çizdirme yöntem olarak benimsenmemiştir. Çocukların yaşam çevreleri ile ilgili sorunların ve algılamalarının belirlenmesine yönelik olarak sadece gözlem, görüşme ve anket yöntemleri kullanılmıştır.

6.2.1 Evren

Araştırma uygulaması doğu-batı yönünde Tarlabası Bulvarı ile Dolapdere Caddesi arasında, kuzey-güney yönünde ise Ömer Hayyam Caddesi ile Sakızağacı Caddesi arasında kalan Tarlabası bölgesinde yapılmıştır. Bu alan içerisinde Çukur ve Bostan mahalleleri yer almaktadır. Çalışma alanı sınırı Şekil 6.1'de gösterilmektedir.

Tarlabası, Taksim Meydanı ile Cumhuriyet Caddesi'nin kesiştiği yerden başlayan ve İngiltere Elçilik Binası'nda son bulan Tarlabası Bulvarı'nın her iki tarafında yer alan, Dolapdere'ye inen yamaçlar üzerinde kurulu semtin adıdır. Tarlabası semtinin ismi, geçmişte yeşillik ve bahçeli alanların bulunduğu bir bölge olmasından kaynaklanmaktadır.

“Tarihsel açıdan Tarlabası 1850’li yıllara kadar giden bir geçmişe sahiptir. Bölge 1986’da yıkım geçirmiş, Taksim ile Tepebaşı’nı birbirine bağlayan Tarlabası Bulvarı ortaya çıkarılmıştır. 1970’li yıllarda yoğun bir yasadışı eğlence sektörünün istihdam edildiği bir konut çevresi niteliğine bürünmüştür. Dolayısıyla 1986 ile başlayan yıkımların bir amacı da buradaki ‘slum’ görüntüsünü yok etmek olmuştur.

Tüm bunlara karşın, Tarlabası bugün tipik ‘slum’ özellikleri gösteren bir semttir. Bugün Tarlabası, artık geçmişte bekarların göç ettiği bir semt olma özelliğinden çok, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu’dan ailelerin göç ettiği, burada kısa dönemler arasında iş tuttuğu ‘slum’ özellikleri gösteren bir semttir” (Ünlü, 2000).

Erkut ve diğerlerinin (1999) sürdürmekte olduğu uluslar arası bir projede de, şehir merkezinde alt sosyo-ekonomik grupların yaşadığı, fiziksel açıdan yıpranmış, yapı ve çevre kalitesi azalmış, düşük gelirliilerin yaşadığı alanlara örnek olarak Tarlabası yöresi seçilmiştir.

Tarlabası’nda Çukur, Şehit Muhtar ve Bülbül Mahalleleri yer almaktadır. Bu çalışmanın evreni daha çok Çukur Mahallesini kapsamaktadır. Çukur tipik bir Tarlabası mahallesidir. Bu mahallede sokaklar Tarlabası Caddesi’ne diktir ve mahalle, Dolapdere Caddesi’ne doğru eğimli bir arazi üzerinde yer almaktadır.

6.2.2 Örneklem

Örneklem seçimi araştırmaya konu olan mekanın sosyal koşulları göz önüne alınarak yapılmıştır. Burada yaşayan çocukların büyük bir çoğunluğu son zamanlardaki araştırmalarda ‘kent fakiri’ olarak tabir edilen göçmen ailelerin çocuklarıdır. Bulguların değerlendirildiği bölümde daha ayrıntılı olarak açıklanacağı gibi, bu çocukların büyük bir kısmı Taksim’e bir çok kez gitmiştir ve bir kısmı da zaten orada ‘çalışmaktadır’.

Daha önceleri bilinen ve fakirlik koşullarının ortaya koyduğu kent varoşlarındaki yaşama bağlı olarak sokakta çalışan ve yaşayan çocuklar olgusu artık fakirlik koşullarının boy attığı şehrin eski mekanlarında ortaya çıkmaktadır. Kentin herhangi bir semtinin artık kullanılmayan eski evleri yoksulların yeni mekanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle İstanbul’un Beyoğlu ve Eminönü gibi kısmen tarihi ama eski,

kullanışsız ve harabe görünümlü yapıların bulunduğu bir çok semti bugün Doğu ve Güneydoğudan göç edenlerin yerleşimleri için revaçta olan mekanlar.

Bu mekanlardan biri olan Tarlabası da yoğun olarak Mardin ve Siirt köylülerinin göç edip yerleştiği bir mekandır. Tarlabası'nın çocukları ilk defa kağıt mendil satış işini icat ederek bir geçim kapısı aralamış çocuklardır. 10 yaşına gelmiş çocukların çalışmaya başladığı örnekler bulunmaktadır.

Bu nedenle, 10 yaşın üzerindeki çocukların çalışma oranının daha yüksek olduğu ve artık 'büyükler' ile aynı mekanları paylaşmaya başladıkları için çevrelerinde vuku bulan nahoş olaylara diğerlerine nispeten daha fazla şahit oldukları öngörüsüne dayanarak örneklem seçiminde 10 yaşın üzerinde çocuklar yer almamıştır.

Yine, burada yaşayan çocukların sosyo-ekonomik koşullarının bir sonucu olarak 10 yaşında, yani ilköğretim 4. sınıf düzeyinde olup da okuma ve yazmada güçlük çeken çocuklar bulunmaktadır. 10 yaşın altındaki çocukların yöneltilen soruları yanıtlamada ve yaşları gereği bazı kavramlar gelişmediği için anket formunda geçen kavramları algılamada güçlük çecekleri düşünüldüğünden örneklem sadece 10 yaş grubu ile, yani ilköğretim 4. sınıf seviyesindeki çocuklarla sınırlı tutulmuştur.

6.2.3 Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın başında, verilerin toplanması için iki aşamalı bir anket yöntemi düşünülmüştür. Bu amaçla birbirinden ayrı iki anket formu hazırlanmıştır. Bu anket formları çalışmanın sonuna eklenmiştir (EK 2). Fakat bu yöntem aşağıda açıklanan sebeplerden ötürü, sağlıklı veriler elde edilmesi yolunda verimli sonuçlar elde edememiştir. Anketler, çalışmanın yapıldığı alandaki çocukların gittiği Hüviyet Bekir İlköğretim Okulu'ndaki 4. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır.

Birinci aşamada, yani ilk anket formunda çocukların sosyo-ekonomik durumlarının test edilmesi amacıyla olgusal sorular yöneltilmiştir. Çocukların yaşları göz önüne alındığında, bu soruların cevaplandırılmasında aile desteği gerekeceğinden, çocuklardan anket formunu evlerine götürmeleri istenmiştir. Yöntem olarak birebir görüşme tercih edilmemiştir, çünkü bu alanda çalışma yapılırken çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır.

Bunlardan ilki, burada yaşayan insanların (ki çoğunluğu oturduğu evi çeşitli yollardan satın almış ya da işgal etmiş kişilerdir) zor şartlarda elde edilmiş evlerini kaybetme korkusuyla burada çalışma yapmak isteyenlere tepkiyle yaklaşmasıdır. Bu yüzden çalışma, bir ilköğretim okulunda yapılmıştır. İkincisi ise, burada, medyada konu edilerek, isim benzerliği yüzünden politika alanında ünlü isimlerden maddi yardım görmüş çocukların yaşıyor olmasıdır. Bu tür örneklerin olması, yöneltilen soruların yanıtlanmasında yardım beklentisine dayalı yanıltıcı cevaplar verilmesine yol açmaktadır.

Anket formlarının evlere gönderilmesi de bu anlamda bir kolaylık sağlamamış, farklı açılardan başka sorunlar çıkarmıştır. Anketlerin üçte biri her türlü ikna yöntemine rağmen geri dönmemiş, dönen anketlerde ise, soruların büyük bir kısmı ailelerin okuma-yazma eksiklerinden dolayı anlaşılmamış olduğundan doldurulmamış ya da eksik ve yanlış doldurulmuş olarak gönderilmiştir.

Bu nedenle çocukların kendilerinden elde edilebilecek veriler sonradan çocuklara sorularak edinilmiş, sonuç olarak bu anket formundaki tüm sorular değerlendirmeye alınmamıştır. Sadece değerlendirmeye alınan soruların yer aldığı anket formu da çalışmaya eklenmiştir (EK 3). Eksik doldurulmuş olarak geri gelen anket formlarından kantitatif olmasa da kalitatif değerlendirmeye alınabilecek çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir. Bulgular kısmında bunlara da yer verilecektir.

İkinci aşamada, hazırlanan diğer anket formunda yer alan sorular çocukların bizzat kendilerine yöneltilmiştir. Bu anket formunda çocukların tamamen kendilerinin yanıtlayacağı davranış ve tutum/kanı soruları yer almaktadır. Bu sorularla kenti tanımak, aidiyet, sorunların farkındalık, kentle/merkezle bütünleşme/ilişki gibi veriler sınanmıştır.

Verilerin sağlıklı olarak değerlendirilebilmesi amacıyla, çoğunlukla kapalı uçlu sorular yöneltilmekle birlikte, anket formunda açık uçlu sorular da bulunmaktadır. Bu sorular çocukların orijinal cevapları sınıflandırılmadan ya da değiştirilmeden oldukları gibi değerlendirmeye alınmış ve bunlardan kalitatif sonuçlar elde edilmiştir. Bulgular kısmında bu değerlendirmelere de yer verilmiştir.

Çalışma alanı sınırları içinde oturan 13'ü kız, 27'si erkek olmak üzere toplam 40 ilköğretim 4. sınıf öğrencisi ile anket yapılmıştır. Şekil 6.2 alandaki örneklem dağılımını göstermektedir. Veri toplama tekniği olarak anket dışında, okul müdürüyle, öğretmenlerle (ki bir tanesi Tarlabası'nda yaşamaktadır) görüşmeler yapılmış, gidip gelmeler sonucunda tanışılan her yaş grubundan öğrenciler ile görüşülmüş ve gözlemler yapılmıştır.

6.2.4 Veri Türleri

Hazırlanan anketlerde yer alan sorular aşağıdaki başlıklar halinde kümelendirilmiştir:

- 1- Olgusal sorular (1.,2., 3. ve 4. sorular)
- 2- Davranış soruları (5., 6., 7., 8., 9. ve 10. sorular)
- 3- Kapalı uçlu tutum/kanı soruları (11., 12., 13. ve 16. sorular)
- 4- Açık uçlu tutum/kanı soruları (14., 15., 17., 18., 19.ve 20. sorular)

Davranış, tutum ve kanı sorularının 10 tanesi kapalı uçlu sorular olup, bunlardan 7'sinin seçenekleri oluşturulurken 5'li skala yöntemi kullanılmıştır. Diğer iki soru evet/hayır olmak üzere iki seçenekli, 1 soru ise sekiz seçenekli olarak hazırlanmıştır. Bu sorularla kenti tanımak, aidiyet, sorunların farkındalık, kentle/merkezle bütünleşme/ilişki gibi veriler sınanmıştır.

Tutum ve kanı sorularının 6'sı açık uçlu sorular olup, çocuklardan bu soruları boşlukları doldurarak yanıtlamaları istenmiştir. Bu 6 soru ile elde edilen kalitatif veriler diğerlerinden ayrı bir bölümde değerlendirilmiştir. Bu sorularla kantitatif veri elde etmek mümkün olmadığından, uluslararası benzer çalışmalarda da olduğu gibi, çocukların orijinal cevaplarına müdahale edilmeden kalitatif bir değerlendirme yapılmıştır.

Şekil 6.1 Çalışma alanı sınırı

Şekil 6.2 Örneklem dağılımı

6.3 Bulgular

Anket çalışmasının bulguları yukarıda kümelenmiş veri türleri açısından sınıflandırılarak ve EK 3 dikkate alınarak sunulmuştur.

6.3.1 Olgusal Verilerin Analizi

Tarlabaşı'nda yaşayan çocukların kaç yıldır burada oturdukları ve buraya taşınmadan önce nerede oturdukları öğrenilmek istenmiştir. Bu sorularla başka çalışmalarda öngörüldüğü gibi Tarlabaşı'nın göç sürecinde yerleşmek için ilk tercih edilen yer olup olmadığı, burada kalma sürelerine bakılarak da, buranın kalıcı bir yaşama mekanı olarak tercih edilip edilmediği analiz edilmiştir.

Tablo 6.1 bu çocukların kaç yıldır Tarlabaşı'nda oturduğunu göstermektedir. Buna göre çocukların yüzde 23'ü 10 yılı aşkın bir süredir burada oturmaktadır. 5-10 yıl arası bir zamandır burada oturanların oranı yüzde 48, 5 yıldan az bir zamandır oturanların oranı da yüzde 30 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 6.1 Oturma Süresi

Oturma süresi	Sıklık (f)	Yüzde (%)
5 yıldan az	12	30
5-10 yıl arası	19	48
10 yıldan fazla	9	23
Toplam	40	100

Bu tabloya bakıldığında 5-10 yıl arası süreyi de göreceli olarak uzun bir süre olarak kabul edersek yüzde 71 gibi önemli bir oranının 5 yılı aşkın bir süredir Tarlabaşı'nda oturduğu, bu da mekana pek de geçici bir yerleşme mekanı olarak bakılmadığı anlamına gelmektedir.

Tarlabaşı'na İstanbul'da başka bir semtten mi yoksa başka bir şehirden mi geldiğine bakıldığı zaman, yüzde 35'i daha önce yine Tarlabaşı'nda, yüzde 30'u İstanbul'da başka bir semtte, diğer yüzde 35'i ise başka bir şehirde oturduğu cevabını vermiştir. Tablo 6.2 daha önce oturulan yeri göstermektedir.

Tablo 6.2 Daha Önce Oturulan Yer

Daha önce oturulan yer	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Tarlabaşı	14	35
İstanbul'da başka bir semt	12	30
Başka bir şehir	14	35
Toplam	40	100

Daha önce yine Tarlabaşı'nda oturduğunu söyleyen yüzde 35 içinde 10 yıldan fazla bir zamandır burada oturanlar da bulunmaktadır. Çocuk burada doğmuş olabilir, fakat çalışmanın örnekleme 10 yaş grubu çocukları kapsadığı için, çocuk taşınma sürecini bilmemektedir. Bu yüzde içindeki ailelerin büyük bir kısmının da ortalama on sene önce buraya göç ederek taşındığı tahmin edilmektedir.

Bu çocukların oturdukları evde kiracı mı yoksa ev sahibi mi olduklarına bakıldığında karşımıza çıkan tablo ise gerçekten ilginçtir. Bunların yüzde 50'si ev sahibidir. Anket yapıldığı sırada bir çok çocuk evlerini yeni aldıkları, bir sürü borca girerek aldıkları gibi ifadelerde bulunmuştur. Tarlabaşı'ndaki evlerin çoğunun sahipsiz ya da sahibinin belli olmadığı, dolayısıyla alınıp satılamayacağı gerek yerel, gerekse akademik otoritelerce bilinmektedir.

Görüşümüze göre bu evler daha önce gelip işgal edenler tarafından satılmaktadır. Bu nedenle de yüzde 50 gibi bir ev sahibi oranı pek de anlamlı görünmemektedir. Bu yüzden ev sahi/kiracı olma durumu ile daha önce oturulan yer ve kaç yıldır Tarlabaşı'nda oturulduğu arasında ilişki olup olmadığının sınanması gerekmektedir. Tablo 6.3 ev sahibi/kiracı olma durumu ile daha önce oturulan yeri, Tablo 6.4 ise evsahibi/kiracı olma durumu ile kaç yıldır burada oturulduğu arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Tablo 6.3 Ev Sahibi Olma-Daha Önce Oturulan Yer İlişkisi

		evsahibi	%	kiracı	%	toplam	%
daha önce neredeydi	Tarlabaşı	9	45	5	25	14	35
	İstanbul'da başka bir semt	4	20	8	40	12	30
	Başka bir şehir	7	35	7	35	14	35
	Toplam	20	100	20	100	40	100

Tablodan da anlaşıldığı gibi, ev sahibi olanların yüzde 45'inin daha önce oturduğu ev yine Tarlabası'ndadır. Aynı semt içinde ev değiştirmenin önemli sebeplerinden biri o semtte kalıcı olma isteği olmaktadır. Bu tablo Tarlabası'nda kiracı olunan bir evden yine Tarlabası'nda satın alınan bir eve taşınma eğilimin olduğu anlamına gelmektedir. Yüzde 35 gibi başka bir şehirden gelip ev sahibi olmuş bir oran da bulunmaktadır. Kırsaldaki mal varlığını satarak İstanbul'da ilk yerleştiği semtte ev almaya çalışmak da Tarlabası'ndaki yaygın eğilimlerden biri olmaktadır. Kiracı olanların yüzde 40'ı ise İstanbul'un başka bir semtinden buraya taşınmıştır.

Tablo 6.4 Ev Sahibi Olma-Oturma Süresi İlişkisi

		evsahibi	%	kiracı	%	toplam	%
kaç yıldır oturuyor	5 yıldan az	4	20	8	40	12	30
	5-10 yıl arası	10	50	9	45	19	48
	10 yıldan fazla	6	30	3	15	9	23
	Toplam	20	100	20	100	40	100

Ev sahibi olanların yüzde 50'si 5-10 yıl arası bir zamandır, yüzde 30'u ise 10 yıldan fazla bir zamandır Tarlabası'nda oturmaktadır. Kiracı olanları bakıldığı zaman da, bunların yüzde 45'ini 5-10 yıl arası bir zamandır, yüzde 40'ının 5 yıldan az bir zamandır Tarlabası'nda oturduğu görülmektedir. Oturma süresi ile ev sahibi olma arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu da Tarlabası'na yerleşmenin geçici bir seçim olarak görülmediğini, uzun vadede burada kalınmak ve bu süre içinde bir eve sahip olma isteğinin varlığını göstermektedir.

6.3.2 Davranış Verilerinin Analizi

Beyoğlu ilçesi konut, sanayi, hizmet ve kamu sektörlerinin hakim olduğu, yeşil ve açık alanların bulunmadığı bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Alan araştırmasının yapıldığı Tarlabası'nda çocukların oynayabileceği boş arsa da bulunmamaktadır. Dolayısıyla, başlangıçta okul bahçesi boş zamanların geçirildiği alan olarak öngörülmüştür.

Anket yapılan çocukların gittiği okul olan Hüviyet Bekir İlköğretim Okulu Müdürü Nurettin Göncü ile yapılan görüşme de bu öngörümüzü destekler niteliktedir. Bu okulda, 1996-97 öğretim yılında çıkan yasayla, her ilçede seçilen bir pilot okulda

uygulan MLO (Müfredat Laboratuvar Okulu) sistemi uygulanmaktadır. Buna göre eğitim tek tedaratlı olup 14:30'da sona ermektedir. Okul müdüründen eğitim süresinin bitmesinin ardından okul bahçesinin sivil giyimli öğrencilerle dolduğu öğrenilmiştir. Fakat boş zamanların nerede değerlendirildiği sorulduğunda alınan yanıtlar bu öngörümüzü desteklememektedir.

Tablo 6.5 Boş Zamanların Geçirildiği Yer

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Okul bahçesi	4	10
Oturduğu sokak	21	53
Ev	13	33
Başka bir mahalle	1	3
Bunların dışında	1	3
Toplam	40	100

Tablo 6.5'te de görüldüğü gibi çocukların yüzde 53'ü boş zamanlarını evinin bulunduğu sokak olan kendi sokağında geçirdiğini belirtmiştir. İleriki sorulardan biri olan, anne-babaların gitmelerini yasakladığı bir yer olup olmadığı sorusuna verilen cevaplara bakıldığında bu anlamlı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, bir çok çocuk için başka sokak, uzak yerler, tinercilerin ve kötü çocukların yanı gibi yerler yasaklı yerlerdir. Dolayısıyla çocuğa kendi sokağında oynamaktan başka bir alternatif kalmamaktadır.

Çocukların büyük bir çoğunluğunun boş zamanını kendi sokağında geçirdiği bilindiği zaman boş zamanların geçirildiği yere ne sıklıkta gidildiği sorusu pek anlamlı olmamaktadır. Fakat, yine de Tablo 6.6 neredeyse tüm boş zamanların sokakta geçirildiğini görmemiz açısından çarpıcı sonuçlar ortaya koymaktadır.

Tablo 6.6 Boş Zaman Mekanına Gitme Sıklığı

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Her gün	19	48
Haftada 4-5 gün	1	3
Haftada 2-3 gün	1	3
Haftada 1 gün	0	0
Hafta sonları ve tatillerde	19	48
Toplam	40	100

Çocukların yüzde 48'i her gün, yüzde 48'i hafta sonu ve tatillerde boş zaman mekanına gittiğini belirtmiştir. Bu sonuçlara bakarak okul sonrası her gün ve hafta

sonları tam günün çocukların kendi sokaklarında geçtiğini söylemek yanlış olmamaktadır.

Tarlabaşı'nın ne kadar 'çocuk dostu' olduğunu ve çocuk gelişimi için uygun bir mekan olup olmadığını sınınamak için anne-babaların gitmelerini yasakladığı bir yer olup olmadığı ve o yere gidip gitmedikleri sorulmuştur. Bu soruya çocukların yüzde 68'i var, yüzde 32'si yok cevabı vermiştir. Bu yasaklı mekanın neresi olduğu sorulduğunda alınan cevaplar ise oldukça çarpıcıdır.

Tablo 6.7 Çocuk İçin Yasaklı Yerler

Yasaklı yerler	Sıklık (f)	Yüzde(%)
Başka sokak	9	33
Uzak yerler	7	26
Tinerci/kötü çocukların yanı	6	22
Taksim	5	19
Toplam	27	100

Anne-babalarının gitmelerini yasakladığı yer olduğunu söyleyen 27 çocuğun belirttikleri yerler anlamlı gruplar haline getirildiği zaman ortaya karşımızdaki tablo çıkmaktadır. Çocuk için en başta kendi sokağının dışında başka bir sokağa gitmek yasaklanmıştır (yüzde 33). Bu oranı yüzde 26 ile uzak yerler, yüzde 22 ile kötü/tinerci çocukların yanı izlemektedir. Yasaklı yere hiç gittin mi sorusuna çocukların yüzde 5'i cevap vermemeyi tercih etmiş, yüzde 70'i gitmediğini, yüzde 25'i ise gittiğini belirtmiştir.

Tarlabaşı'nda yaşayan çocuklara, yaşadıkları yerin hemen yakınındaki, kentin kalbinin attığı Taksim'i bilip bilmedikleri ve Taksim'e gidip gitmedikleri sorulmuştur (soru 9,10). Kentle, merkezle ilişkilerinin anlaşılması amacıyla yöneltilen bu soruların cevapları Tablo 6.8 ve Tablo 6.9'de görülmektedir.

Tablo 6.8 Taksim'in Bilinme Oranı

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Buraya çok uzak bir yerde	2	5
Uzak bir yerde	8	20
Bilmiyorum	4	10
Buraya yakın bir yerde	22	55
Buraya çok yakın bir yerde	4	10
Toplam	40	100

Bu soruya çocukların yüzde 55'i Taksim'in yakın bir yerde olduğu, yüzde 10'u çok yakın bir yerde olduğu cevabını vermiştir. Toplam yüzde 65 gibi bir oranla Taksim, her ne kadar bir kısmı için yasaklı olsa da, Tarlabası'nda oturan çocuklar tarafından bilinmektedir. Peki, bu çocuklar Taksim'e hiç gitmişler mi?

Tablo 6.9 Taksim'e Gitme Oranı

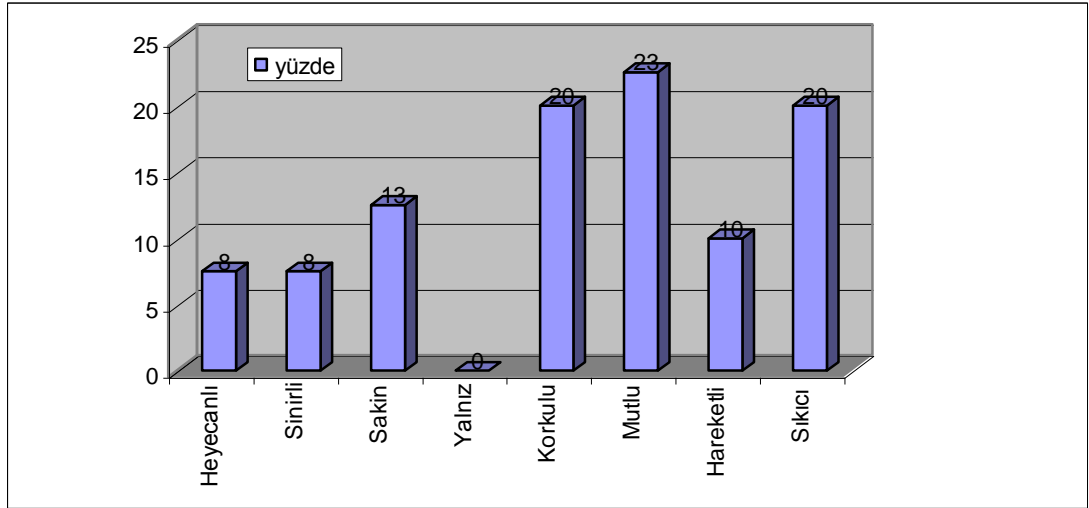
	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Bir çok kez gittim	24	60
Gittim	14	35
Bilmiyorum	0	0
Bir kere gitmişim	0	0
Hiç gitmedim	2	5
Toplam	40	100

Bu tablonun açıkça ortaya koyduğu gibi bu çocukların yüzde 60'ı Taksim'e bir çok kez, yüzde 35'i de daha az sayıda fakat gitmiştir. Hiç gitmediğini belirten çocukların oranı yüzde 5'tir. Hüviyet Bekir İlköğretim Okulu ziyaret edildiğinde de, bir çok yüz tanıdık gelmektedir. Çünkü, bu çocukların büyük bir bölümü okul sonrası Taksim'de çalışmakta, selpak vs satmaktadır.

6.3.3 Tutum/Kanı Verilerinin Analizi

Bu bölümde çocuklara öncelikle heyecanlı, sinirli, sakin, yalnız, korkulu, mutlu, hareketli, sıkıcı gibi duygu ifade eden kavramlardan hangisinin Tarlabası'ndaki yaşamlarını en iyi ifade ettiği sorulmuştur (soru 11). Grafik 6.1 çocuklar için Tarlabası'ndaki yaşamı en iyi anlatan duyguları göstermektedir.

Çocukların yüzde 23'ü buradaki yaşamın mutluluk ifade ettiğini, yüzde 20'si korku ifade ettiğini belirtmektedir. Buradaki yaşamı sıkıcı bulan çocukların oranı da yine yüzde 20 olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar tarafından belirtilen diğer duygular yüzde 8 ile heyecanlı, yüzde 8 ile sinirli, yüzde 13 ile sakin, yüzde 10 ile hareketli olmaktadır. Yalnız cevabı hiçbir çocuk tarafından tercih edilmemiştir. Fakat, daha ileriki sorularda çocuklar yalnız olduklarına dair ipuçları vermektedirler.

Şekil 6.3 Tarlabası'ndaki Yaşamı Anlatan Duygu

12. ve 13. sorularda 5'li skala yöntemiyle çocukların Tarlabası'nda yaşamaktan ve oturdukları evden memnuniyet dereceleri öğrenilmek istenmiştir. Tarlabası'ndaki yaşamından çok memnun olduğunu söyleyen çocukların oranı yüzde 50, hiç memnun olmadığını belirten çocukların oranı yüzde 20'dir. Bu soru 11. soru ile çapraz ilişkilendirildiği zaman daha anlamlı sonuçlar elde edilmektedir. Tablo 6.10 11. ve 12. soruları karşılaştırmaktadır.

Tablo 6.10 Memnuniyet-Duygu İlişkisi

		mahalleden memnuniyet										toplam	
		A	%	B	%	C	%	D	%	E	%		
Duygu	Heyecanlı	2	11	0	0	0	0	1	20	0	0	3	8
	Sinirli	0	0	1	17	0	0	1	20	1	13	3	8
	Sakin	2	11	1	17	1	50	0	0	1	13	5	13
	Yalnız	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Korkulu	2	11	0	0	0	0	2	40	3	38	7	20
	Mutlu	9	47	1	17	0	0	0	0	0	0	10	23
	Hareketli	2	11	2	33	0	0	0	0	0	0	4	10
	Sıkıcı	2	11	1	17	1	50	1	20	3	38	8	20
	Toplam	19	100	6	100	2	100	5	100	8	100	40	100

A- Çok memnunum B- Memnunum C- Fikrim yok D- Memnun değilim E- Hiç memnun değilim

Bu tabloya göre Tarlabası'ndaki yaşamından çok mutlu olduğunu ifade eden çocukların yüzde 47'si aynı zamanda burada oturmanın kendilerin mutluluk ifade ettiğini belirtmektedirler. Tarlabası'nda yaşamaktan memnun olmadığını belirten

çocukların yüzde 40'ı ile burada yaşamaktan hiç memnun olmadığını belirtenlerin yüzde 38'i buradaki yaşamla ilgili kendilerine en yakın duygunun korku olduğunu Bu anlamda verilen yanıtlar tutarlı olmaktadır.

Şu anda oturdukları evden memnuniyet dereceleri sorulduğunda da (soru 13), yüzde 53'ü çok memnun, yüzde 28'i memnun olmak üzere toplam yüzde 81'i genel olarak memnuniyet ifade etmektedir. Yüzde 10'u memnun olmadığını, yüzde 10'u hiç memnun olmadığını belirtmektedir. Bu soruya verilen yanıtlar da yine bir önceki soru (soru 12) ile karşılaştırıldığı zaman anlamlı olmaktadır. Tablo 6.11 semt ile evden memnuniyet ilişkisini göstermektedir.

Tablo 6.11 Semt-Ev Memnuniyet İlişkisi

		mahalleden memnuniyet											
		A	%	B	%	C	%	D	%	E	%	toplam	%
Evden memnuniyet	A	15	79	3	50	1	50	1	20	1	13	21	53
	B	4	21	1	17	1	50	2	40	3	38	11	28
	C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	D	0	0	2	33	0	0	2	40	0	0	4	10
	E	0	0	0	0	0	0	0	0	4	50	4	10
	toplam	19	100	6	100	2	100	5	100	8	100	40	100

A- Çok memnunum B- Memnunum C- Fikrim yok D- Memnun değilim E- Hiç memnun değilim

Tarlabaşı'nda oturmaktan memnun olduğunu söyleyen çocukların yüzde 79'u yaşadığı evden de çok memnun olduğunu, Tarlabaşı'nda oturuyor olmaktan hiç memnun olmadığını belirten çocukların yüzde 50'si yaşadığı evden de hiç memnun olmadığını belirtmektedir. Tarlabaşı'nda yaşıyor olmaktan memnun olmadığını belirten çocukların yüzde 40'ı yaşadığı evden memnun olduğunu, bir diğer yüzde 40'da memnun olmadığını belirtmektedir.

Çocukla ilgili teorik bölümde de aktarıldığı gibi; çocukların sosyalleştiği, kendilerini ifade ettikleri en önemli mekan sokaktır, evin çocuk için çeşitli ihtiyaçların giderildiği bir dinlenme mekanından öteye bir anlamı bulunmamaktadır. Bu sebeple, evden memnuniyet ile sokaktan memnuniyet arasında çok anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

16. soruda çocuklara dört tane cümle yöneltilmiş, yine 5’li skala yöntemi kullanılarak bu cümlelerin ifade ettiği fikirlere katılıp katılmadıkları, ya da ne kadar katıldıkları sorulmuştur. Yöneltilen cümleler aşağıdaki gibidir:

“Büyüyüp çocuklarım olduğunda, yine Tarlabası’nda oturmak isterim.”

Tablo 6.12 Gelecekte Tarlabası’nda Oturma İsteği

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	3	8
Katılıyorum	6	15
Fikrim yok	16	40
Katılmıyorum	5	13
Kesinlikle katılmıyorum	10	25
Toplam	40	100

Bu soruya verilen yanıtlar arasında en büyük oranı yüzde 40 ile fikri olmayanlar oluşturmaktadır. Çocukların yüzde 25’i kesinlikle katılmadığını, yüzde 13’ü katılmadığını belirtmektedir. Yüzde 15 oranında katılıyorum ve yüzde 8 oranında kesinlikle katılıyorum cevapları da alınmıştır. Fikrim yok yanıtın veren yüzde 40 gibi bir oranın içinde gerçekten de böyle bir düşünceyi hiç aklından geçirmemiş çocukların olduğu düşünülürse, bu çocukların çoğunluğunun büyüdüğü zaman Tarlabası’nda yaşamayı düşünmediklerini ortaya çıkmaktadır.

Tarlabası’nda oturuyor olmaktan memnun olma oranı (soru 12) ile “Büyüyüp çocuklarım olduğunda, yine Tarlabası’nda oturmak isterim” cümlesine verilen yanıtlar karşılaştırıldığında aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır. Tablo 6.13 yaşanan mahalleden memnuniyetle gelecekte yine burada oturmak isteme oranı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Tablo 6.13 Mahalleden Memnuniyet-Gelecekte Oturmak İsteme İlişkisi

		mahalleden memnuniyet										Toplam %	
		A	%	B	%	C	%	D	%	E	%		
“Büyüyüp Çocuklarım Olduğunda, yine tarlabası’nda oturmak isterim”	A	2	11	0	0	0	0	0	0	1	13	3	8
	B	3	16	1	17	0	0	1	20	0	0	5	13
	C	10	53	3	50	1	50	1	20	2	25	17	43
	D	2	11	0	0	0	0	1	20	2	25	5	13
	E	2	11	2	33	1	50	2	40	3	38	10	25
	toplam	19	100	6	100	2	100	5	100	8	100	40	100

X eksen: A-Kesinlikle katılıyorum B-Katılıyorum C-Fikrim yok D-Katılmıyorum E-Kesinlikle katılmıyorum

Y eksen: A-Çok memnunum B-Memnunum C-Fikrim yok D-Memnun değilim E-Hiç memnun değilim

Tarlabaşı'nda yaşıyor olmaktan memnun olmadığını belirten çocukların yüzde 40'ı ile hiç memnun olmadığını belirtenlerin yüzde 38'i Büyüyüp çocukları olduğunda burada oturmayı düşünmemektedir. Bu tablodan da anlaşıldığı gibi, yaşanan yerden memnun olma ile gelecekte de aynı yerde oturmayı isteme arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Tarlabaşı'nda yaşamaktan memnun olmayan çocuklar gelecekte burada yaşamayı düşünmemektedirler.

“Burada benim ve arkadaşlarımın oynayabileceği çok güzel yerler var.”

Tablo 6.14 Oyun Alanlarının Değerlendirilmesi

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	7	18
Katılıyorum	18	45
Fikrim yok	1	3
Katılmıyorum	6	15
Kesinlikle katılmıyorum	8	20
Toplam	40	100

Bu soruya verilen yanıtlar arasında en büyük oranı yüzde 45 ile katılıyorum diyenler oluşturmaktadır. Çocukların yüzde 18'i ise kesinlikle katıldığını belirtmektedir. Yüzde 15 oranında katılmıyorum ve yüzde 20 oranında kesinlikle katılmıyorum cevabı bulunmaktadır. Fakat, daha ileriki sorularda bir çok çocuk mahallelerinde oyun alanı olsaydı daha mutlu olacaklarını belirtmektedir. Bu bakımdan, bu cümleye katılma oranları pek de anlamlı görünmemektedir.

“Hep yaşamayı hayal ettiğim mahalle bizim mahalle.”

Tablo 6.15 Mahallenin Hayallerle Örtüşmesi

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	7	18
Katılıyorum	11	28
Fikrim yok	6	15
Katılmıyorum	8	20
Kesinlikle katılmıyorum	8	20
Toplam	40	100

Tablodan da anlaşıldığı gibi, çocukların yüzde 28'i bu cümleye katıldığını, yüzde 18'i kesinlikle katıldığını belirtmektedir. Kesinlikle katılmadığını belirten yüzde 20 ile katılmadığını belirten yüzde 20 oranı toplandığında çocukların sadece yüzde

40'ının şu anda yaşadığı yerle, yaşamayı hayal ettiği yerin örtüşmediği görülmektedir.

“Mahallemizde halledilmesi gereken problemler var.”

Tablo 6.16 Sorunların Farkındalık

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	7	18
Katılıyorum	16	40
Fikrim yok	9	23
Katılmıyorum	7	18
Kesinlikle katılmıyorum	1	3
Toplam	40	100

Çocukların yüzde 40'ı bu cümleye katıldığını, yüzde 18'i kesinlikle katıldığını belirtmektedir. Yüzde 23'ü fikir belirtmemeyi tercih ederken, yüzde 18'i katılmadığını, yüzde 3'ü kesinlikle katılmadığını belirtmektedir. Toplam yüzde 58 gibi büyük bir oran, yaşadıkları mahallede sorunlar olduğunun ve bunların halledilmesi gerektiğinin farkındadır. Bu cümleye katılma oranı ile diğer cümlelere katılma oranları karşılaştırıldığı zaman, çocukların büyük bir oranda çevrelerindeki sorunların ve bunların halledilmesi gerektiğinin farkında olduğu, fakat tüm bu sorunlara rağmen şu an yaşadıkları yerden başka bir yerde yaşamayı düşünmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu gibi bir çıkarımın birden fazla etkeni olabilir.

Bu çocukların yüzde 23'ünün 10 yıldan uzun zamandır, yüzde 48'inin 5-10 yıl arası bir zamandır burada oturdukları göz önüne alındığında, yaşları 10'u geçmeyen bu çocukların çoğunluğu burada doğduğu ya da buradan önceki yaşama mekanını hatırlamayacak kadar küçük olduğu bir yaşta Tarlabası'na taşındığı için, yaşadıkları mekanla göreceli olarak daha iyi bir diğer mekan arasında karşılaştırma yapmaları güç olmaktadır. Bu yüzden hayal güçleri de yaşama mekanları ile sınırlı olmaktadır.

6.3.4 Kalitatif Verilerin Analizi

14. ve 15. sorularla çocuklardan Tarlabası'nda oturmanın en kötü ve en iyi üç yanının ne olduğunu yazmaları istenmiştir. 17., 18., 19. ve 20. sorularda ise hazır cümleler verilerek boşlukları doldurmaları istenmiştir. Bu sorularla elde edilen kalitatif veriler her soru için ayrı başlık altında ve kimi zaman genellemelere

gidilmekle birlikte, çoğunlukla orijinallerine sağık kalınarak değerlendirmiş ve sunulmuştur. Şekil 6.4 bu verilerin çarpıcı olanlarını alan içinde göstermektedir.

Şekil 6.4 Kalitatif verilerin değerlendirildiği poster çalışması

Tarlabaşı'nda oturmanın en kötü 3 yanı

Görüşülen 40 çocuktan 3 tanesi bu soruyu yanıtlamamış, 2 tanesi ise büyük harflerle “yok” yazarak burada oturmanın kötü bir yanı olmadığını anlatmak istemiştir. Yanıtların 8'inde “*kötü insanlar*” ya da “*kötü çocuklar*” olması ifadesine rastlanmaktadır. Yine 16 çocuğun cevabında “*kavga olması*” ifadesi karşımıza çıkmaktadır. Kavga, gürültü ve küfür çocukların burada oturmanın en kötü yanları arasında saydıkları olguların başında gelmektedir.

Tarlabaşı birbirinden farklı alt grupların oturduğu bir yerleşme olduğu için, gerçekten de aileler arasında yer alan kavgalar buranın en göze çarpan olgularından biridir. Örneğin, ‘*Kürtler*’ ‘*Çingeneleri*’, ‘*Çingeneler*’ ‘*Kürtleri*’ sevmemekte, bunlar gibi çeşitli alt gruplara mensup insanlar, çocuklarının arasında geçen sürtüşme gibi ufak şeylerden bile kavga edebilmektedirler. Sosyo-ekonomik düzeyleri oldukça düşük olan Tarlabaşı sakinleri, kendilerinden olmayanlara karşı oldukça tahammülsüz kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uygulama çalışmasının yapıldığı okula gidiş gelişlerimizde gözlemlerimiz sırasında da, okulda çocuklar arasında çıkan ufak bir anlaşmazlık, ya da bir erkek çocuğun kız çocuğa mektup vermesi gibi istenmeyen bir olay karşısında, olayın üzerinden fazla vakit geçmeden mağdur tarafın ailesinin derhal okula gelip duruma müdahale etmeye çalıştığı bir çok örneğe rastlanmıştır. Bu gibi durumlarda çocuğu dövülen aile, çocuğunu döven çocuğu bulup dövmektedir.

“*İçki içilmesi, kötü çocuklar, tinerciler, hapçılar ve hırsızlık*” da göze çarpan yanıtlar arasındadır. Çocuklar sarhoşlardan ve içki içilip bağırılmasından rahatsız olmaktadırlar. Tüm bu ifadeler, Tarlabaşı'nın sosyal sorunlarına işaret eden noktalardır. Yanıtlar arasında buranın fiziksel sorunlarına gönderme yapanlar da bulunmaktadır. Bunlar arasında “*çatlak evler*”, “*caddeler*”, “*arabalar*”, “*bayırlar*”, “*çocuk bahçesinin olmaması*” ve “*çöplerin toplanmaması*” gibi yanıtlar dikkat çekicidir. Bu soruya verilen özgün cevaplar aşağıdaki gibidir:

*“korku,
düşünceli,
memnun olmamak.”* Botan.

*“Kuyular,
Pis çamurlar,
Çatlak evler”* Müslüm.

*“Kavga,
Top oynarken kızmaları,
Ve kötü insanların olması”* Niyazi

*“Hep insanlar kavga eder,
Akşamları silah sıkırlar,
Herkes içki içiyor”* Murat

Tarlabaşı’nda oturmanın en iyi üç yanı

Bu soruya 8 çocuk cevap vermemiş, 4 tanesi de ‘yok’ yazarak burada yaşamının iyi bir yanı olmadığını ifade etmek istemiştir. Aynı zamanda, soru çocukların bir kısmı tarafından yanlış anlaşılmış, örneğin kötü yanlar sıralanırken kullanılan cümlelere olumsuzluk eki konarak bu kısma tekrar yazıldığı örneklerle karşılaşılmıştır. Bu tür yanıtlar ‘olumsuzluklar olmasın’ mesajı taşımaktadır.

Tarlabaşı’nda oturmanın iyi yanı olarak belirtilenlerin başında *“komşular”*, *“akrabalar”* ve *“arkadaşlar”* yer almaktadır. Çocukların bu soruya verdikleri cevaplar arasında *“burayı sevdiğini”* ve *“burada iyi vakit geçirdiğini”* ifade edenlere de rastlanmaktadır. Hatta, çocuklardan biri *“bazen oynayabilmek”* gibi bir durumu bile burada yaşamının iyi yanları arasında sayabilmektedir. Bu soruya verilen özgün cevaplar aşağıdaki gibidir:

*“Taksim’in yakın olması,
Akrabalarımızla aynı binada oturduğumuz”* Kübra

*“Okula yakın olması,
Babamın işyerine yakın olması,
Parka yakın olması”* Onur

*“düğünler,
maceralar,
oyunlar”* Mustafa

*“Sabahları huzurlu, sakin,
kuşların ötmesi,*

köpeklerin havlaması” Harun

Mahallemizde olsaydı daha mutlu olurdu

Çocukların 5’i bu soruyu yanıtlamamayı tercih ederken, 12 tanesi “*park olsaydı*”, 14 tanesi “*iyi insanlar ve arkadaşlar*” olsaydı daha mutlu olacağını belirtmektedir. Mahalle “*daha rahat, daha sakin*” olsaydı ya da “*temiz yerler*” ve “*eğlenceli şeyler*” olsaydı daha mutlu olacağını belirten çocuklar da bulunmaktadır. Çocuklardan bir tanesi mahallelerinde “*dönme dolap*” olsaydı daha mutlu olacağını belirtmektedir.

Bu soruya verilen yanıtlar arasında en çok göze çarpan “*arkadaşlarım*” olsaydı daha mutlu olurdu diyen çocukların oldukça çok olması. “*Harun*” olsaydı daha mutlu olurdu diyen Botan ve “*Botan*” olsaydı daha mutlu olurdu diyen Harun’un cevapları da ilgi çekici.

Çocukların bu şekilde yalnızlık çekiyor olmaları çok da şaşırtıcı değil. Çünkü, Tarlabası’nda arkadaşlıklar daha güvenli bulunan okulda kurulmaktadır. Aynı sokakta oturup da farklı alt gruplara mensup olan aileler sürekli kavgalı oldukları için çocuklarının arkadaşlık etmesine müsaade etmemektedirler. Çocukların çoğu için başka bir sokağa gitmek yasak olduğu için çocuklar okul dışındaki zamanlarda kendilerini yalnız hissetmektedirler. Evleri okul arkadaşı ile birbirine yakın birkaç şanslı çocuk dışındaki çocuklar bu soruyu bu yüzden “*iyi arkadaşlar olsaydı daha mutlu olurdu*” şeklinde yanıtlamaktadır.

Eğer imkanımız olsaydı ‘da oturmak isterdim

Bu soruyu yanıtlarken *Taksim, Kadıköy, Feriköy, Ortaköy, Maltepe, Kanarya, Esenler* gibi İstanbul’un çeşitli semtlerini sıralayan çocuklar olduğu gibi, *Bursa, Eskişehir, Edirne, Yalova, Ağrı, Antalya* ve “*köyde*” gibi İstanbul’un dışında başka bir şehirde oturmak istediğini belirten çocuklara rastlanmaktadır.

Yer ismi belirtmeyip “*yeni yerler*”de oturmak istediğini belirten çocuklar yanında, imkanı olsa dahi “*yine aynı yerde*” oturmak istediğini söyleyen çocuklar da bulunmaktadır. Bundan bir önceki soruya mahallesi daha sakin olsaydı daha mutlu olacağını belirterek yanıt vermiş olan bir kız çocuğu “*yine burada*” oturmak istediğini belirtmektedir. Aynı çocuk daha ileriki soru için “*çürük evlerin tamir*

edilmesi”ni önermektedir. Ayrıca *Amerika, Almanya ve İtalya*’da oturmak istediğini belirten çocuklar da bulunmaktadır.

Yaşanılan yerle ilgili en önemli şikayet ve çözüm önerisi

Az da olsa bu soruya da cevap vermeyen ya da “yok” yazarak şikayeti olmadığını belirten çocuklar bulunmaktadır. Belirtilen şikayetler arasında yine en fazla “*kavga*”ya rastlanmaktadır. “*Kötü insanları oturması, hırsızların oturması, arkadaş olmaması*” da belirtilen önemli şikayetler arasında yer almaktadır.

Mahalleleri ile ilgili en önemli şikayetleri ve çözüm önerileri sorulduğunda alınan özgün cevaplar aşağıdaki gibidir:

En önemli şikayetim:

Çözüm önerim:

“*içki içiyorlar*”

“*Yardım ederek içkiyi bıraktırırum*”

“*Top oynadığımız insanların bize kızması*” “*Saha yaptırmak isterdim*”

“*içki içiyorlar*”

“*Bence bunları eşek sudan gelinceye kadar dövmek*”

“*kavga etmek*”

“*Tarlabası’nda çürük evler halledilirse mutlu olurum*”

“*hırsızların oturması*”

“*Hırsızların ev sahibinin hırsızları kovması*”

“*saygısız insanlar*”

“*Hepsinin Hacı Hüsrev’e gitmesini istiyorum*”

“*tinerciler*”

“*Tinercilerin kaldırılması, bakım evine koyulması*”

<i>“kavga”</i>	<i>“Güzel yerlere taşınıp hayatımı sürdürürdüm”</i>
<i>“pislik olması”</i>	<i>“Belediyeler her sabah mahalleleri temizlesinler”</i>
<i>“var, Kürt var”</i>	<i>“Güzellikle konuşurum, onun cevabını alırım, onun da... Güzellikle olay düzelir”</i>
<i>“Akşamları hep bağırışma oluyor”</i>	<i>“Polisler orada olsun”</i>
<i>“Büyük insanların kavga etmesi”</i>	<i>“Onlara iyi şeyler söyledim, onlara iyilikleri gösterirdim”</i>
<i>“Silah sesleri ve kavga sesleri”</i>	<i>“Barış ve huzurluluk, ya da iyilik”</i>
<i>“yok”</i>	<i>“Herkesin birbiriyle el ele verip sorunları çözebilmeleridir”</i>
<i>“Kötü insanlar”</i>	<i>“Şunlar: Arkadaşlarımdan ayrılmam”</i>
<i>“Yerlerin çöp olması”</i>	<i>“Arkadaşlarımdan ve öğretmenlerimden ayrılmak istemiyorum”</i>

6.4 Sonuç ve Değerlendirme

Alan araştırmasının amacı, bu tez çalışmasının genel amaçlarına paralel olarak, Tarlabası’nda yaşayan çocuklarla, buradaki sorunların belirlenmesine yönelik bir çalışma yapmaktır. Çocukların yaşam çevrelerini nasıl algıladıkları ve değerlendirdiklerini anlamak için araştırmada yöntem olarak, bu alanda yapılan uluslar arası çalışmalarda da olduğu gibi gözlem, görüşme ve anket teknikleri kullanılmıştır.

Anket çalışması, çalışma alanı sınırları içinde oturan 13’ü kız, 27’si erkek olmak üzere 40 ilköğretim 4. sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Bulgular kısmında anketin sonuçları değerlendirilirken, gözlem ve görüşmeler neticesinde elde edilen veriler ile

bir arada değerlendirilmiştir. Rakamsal verilerin sunulduğu tablo ve grafikler, araştırmanın sonuçları ile ilgili bir çok Şey ifade etmektedir. Bu nedenle burada asıl önemli olan, çocukların kendi ifade biçimleri ile anlattığı, kalitatif verilerin sonuçlarının değerlendirilmesidir.

“Arkadaşlarım dan ve ğretmenlerim den ayrılmak istemiyorum” bu araştırmadan çıkan en çarpıcı sonuçlardan biridir. Tüm sorunlarına ve çocuklar için yarattığı zorluklara rağmen, Tarlabası terk edilmek istenmemektedir. Çünkü, bu çocukların ve ailelerinin Tarlabası’nda kötü de olsa başlarını sokacakları bir evleri bulunmaktadır.

Tarlabası’nı bir çok sorunun i içe olduğu karmaşa yumağı olarak gören bizler gibi, buranın sakinleri de varolan sorunların farkındadırlar ve bu bölgenin *“sarhoşlar”* ile *“tinerciler”* ile *“silah ve kavga sesleri”* ile anılmasından rahatsız olmaktadır. Burada yaşanan sorunlar, en başta da burada yaşayan çocukları rahatsız etmektedir.

Fakat onlara göre çözüm her Şeye rağmen buradan ayrılmak olmamaktadır. Belki de ailelerinden kendilerine geçen buradan atılma korkusu, bu araştırma sırasında çocuklara çok ilginç cümleler söyletmiştir. *“Tarlabası’nda çürük evler halledilirse mutlu olurum”*, *“Hırsızların ev sahibinin hırsızları kovması”*, *“Tinercilerin kaldırılması, bakım evine konulması”*, *“Belediyeler her sabah mahalleleri temizlesinler”* ve *“Herkes el ele verip sorunları çözsün”* gibi cümleler çocukların gözüyle sorunların çözümü için gerekenleri belirten cümlelerdir.

Çocuklara göre de, burada sorunlar bulunmaktadır ama, sorun cümlesi *“kötü insanlar”* iken çözüm cümlesi *“Arkadaşlarım dan ve ğretmenlerim den ayrılmak istemiyorum”* olmaktadır.

7. GENEL SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çocuk, gelişimi içinde çevresi ile etkileşime girer ve oyun çocuk gelişiminde çok önemli bir unsurdur. Günümüzde kentler çocuklara oyun alanı sunmanın ötesinde de bir çok sorun yaratmaktadır. Yetişkinler kadar çocukların da kentlerdeki günlük yaşamları gittikçe zorlaşmaktadır. Şehircilik açısından çocuk konusuna daha makro ölçekte bakabilen yaklaşımların olması önemlidir. Çünkü çocuk konusu, dünyada artık planlama süreçlerinde hak ettiği yeri almaya başlamıştır.

Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi, Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu, çocuğun kentte karşılaştığı sorunlara yer veren ve onlara bu problemlerin çözümünde söz hakkı tanıyan önemli ve dönüm noktası sayılabilecek uluslararası sözleşmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye de Birleşmiş Milletler üyesi bir ülke olarak uluslararası sözleşmelere taraftır. İstanbul+5 gibi oturumlar Habitat Gündemi'nin uygulama aşamalarını dünya çapında takip etmektedir. Çocuk dostu kentler yaratmak Türkiye için de artık bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası sözleşmelerin dayatması bir yana, ülkemizde de sağlıklı ve bilinçli kentliler yetiştirmek için tüm bunların göz önüne alınması bir zorunluluktur. Türkiye'de çocuk dostu kentler yaratılmalıdır. Tek bir çocuk dostu şehir bulunmadığı gibi tek bir çocuk dostu yaklaşım da yoktur. Dünyadaki bir çok kent öncelikli sorunlarını göz önüne alarak çocuklar için birbirinden farklı ama özünde çocuk dostu olmaya yönelik yaklaşımlar geliştirmektedir. Bu çalışmada sunulmuş olan çeşitli ülkelerin deneyimleri, Türkiye için geliştirilebilecek çocuk dostu yaklaşımlar için yararlı ipuçları ortaya koymaktadır.

Çocukla ilgili ele alınan bütün sorunların en çarpıcı bir şekilde ortaya çıktığı mekanlar kent merkezindeki çöküntü alanlarıdır. 2. Sanayi Devrimi'nin doğrudan ve dolaylı etkileri sonucunda yaşama alanı olarak aktık merkezi değil de kent çeperini tercih eden toplum kesiminin kenti terk etmesi sonucunda, merkezler de kaderlerine

terk edilmekte, merkezlerde köhneleşme başlamakta ve çöküntü alanları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Tezin uygulama çalışmasının yapıldığı alan olan İstanbul'un Tarlabaşı bölgesi de şehircilik literatüründe 'slum' olarak tanımlanan bu çöküntü alanlarından biridir. İlgili bölümde tanımı yapılan kent merkezindeki çöküntü alanlarının tüm fiziksel ve sosyal özellikleri Tarlabaşı'nda da görülmektedir. Burada yaşayan çocuklar fakir ailelerin çocuklarıdır. Çocuk konusu genellikle açık alanların kullanımı meselesi ile birlikte ele alınırken, literatür düşük sosyo-ekonomik statüdeki çocukların mahalle oyun donanımlarını inceleyen deneysel çalışmalar açısından zayıf kalmaktadır.

Bulgular kısmında rakamsal verilerin sunulduğu tablo ve grafikler, araştırmanın sonuçları ile ilgili bir çok şey ifade etmektedir. Bunların yanında, "*Arkadaşlarımdan ve öğretmenlerimden ayrılmak istemiyorum*" bu araştırmadan çıkan en çarpıcı sonuçlardan biridir. Çocuk psikolojisi ile ilgili çalışmalar da benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. 11 yaşına kadar çevreye bağımlılık çocuk yaşamında önemli bir unsur olarak kabul edilir (Bowlby, 1969).

Tarlabaşı'nı bir çok sorunun iç içe olduğu karmaşa yumağı olarak gören bizler gibi, buranın sakinleri de varolan sorunların farkındadırlar ve bu bölgenin "*sarhoşlar*" ile "*tinerciler*" ile "*silah ve kavga sesleri*" ile anılmasından rahatsız olmaktadır. Burada yaşanan sorunlar, en başta da burada yaşayan çocukları rahatsız etmektedir.

Fakat, onlara göre çözüm her şeye rağmen buradan ayrılmak olmamaktadır. Belki de ailelerinden kendilerine geçen buradan atılma korkusu, bu araştırma sırasında çocuklara çok ilginç cümleler söyletmiştir. "*Tarlabaşı'nda çürük evler halledilirse mutlu olurum*", "*Hırsızların ev sahibinin hırsızları kovması*", "*Tinercilerin kaldırılması, bakım evine konulması*", "*Belediyeler her sabah mahalleleri temizlesinler*" ve "*Herkes el ele verip sorunları çözsün*" gibi cümleler çocukların gözüyle sorunların çözümü için gerekenleri belirten cümlelerdir.

Çocuklara göre de, burada sorunlar bulunmaktadır ama, sorun cümlesi "*kötü insanlar*" iken çözüm cümlesi "*Arkadaşlarımdan ve öğretmenlerimden ayrılmak istemiyorum*" olmaktadır. Çocuk dostu olmak çocukların sesine kulak vermeyi gerektirmektedir.

Bu alışma ile problem tanımlanmaya çalışılmış, Türkiye'nin yüz yüze olduğu ocuk dostu yaklaşımlar geliştirme zorunluluğunun altı çizilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda Türkiye şartlarında nasıl bir ocuk dostu yaklaşım geliştirilebileceği ele alınmalı, bu yönde projeler üretilmelidir.

KAYNAKÇA

Akarsu, F., 1984, "Piaget'e Göre Çocukta Mekan Kavramının Gelişimi", *Mimarlık Dergisi*, 84/9, Yıl: 22, Sayı, 207, sf: 31-33

Akın, A., 2001, Sunuş, *VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayınları, Ankara, s. ix

Alexander, I., 1974, "Change and Redevelopment in the City Centre", *Progress in Planning*, Volume: 3, Part: 1, Pergamon Press Ltd., New York, s. 7

Ayres, J., 1979, *Sensory Integration and the Child*, Los Angeles Western Psychological Services, Los Angeles.

Bademli, R., 2000, "Azgelişmiş Ülkelerde Kent Merkezleri Nasıl Dönüşüyor?", *İstanbul Dergisi*, Sf. 82-87, Ekim, İstanbul.

Bellush, J. And Hausknect, M., 1967, "Urban Renewal: People, Politics, and Planning içinde "The Slum: It's Nature, Use and Users" Seeley, J.R. Anchor Books, New York, p.111.

Bowlby, J., 1969, *Attachment and Loss*, Vol.1, *Attachment*, New York, Basic Books.

Child Friendly Cities, 2002, <http://www.childfriendlycities.org/about/activities.html>

Churchman, A., 1980, "Children in Environments: the Israeli Experience", *Ekistics*, Volume: 281, pg: 105-108

Cılga, İ., 2001, Genel Bakış, *VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayınları, Ankara, s. 2

Davies, A., B., 1962, *To Provide A Proper Environment in New Communities*, RBA Housing Conference Report, London.

Erkut, G., 1981, *New Towns: A Tool for Social Policy*, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara.

Erkut, G., 2000, *Kent Yaşamı ve Çocuk, Çocuk Aile ve Kent Komisyonu Raporu, I. İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu*, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 65

Erkut, G., Zeren Gülersoy, N., Tezer, A., Gezici, F., Ertekin, Ö., Turgut, H., 199x, “İstanbul ve Sao Paulo Şehir Merkezleri Alt Sosyo-Ekonomik Grup Yerleşim Alanları Yeniden canlandırma Projesi”, İ.T.Ü, İstanbul.

Gabidulina, S. E., 1994, “Children Make Assessments of the Urban Environment”, The Urban Experience: A People-Environment Perspective, *Proceedings of the 13th Conference of the International Association for People*, 13-15 July, pg: 417-423

Gaster, S., 1991, “Urban Children’s Access To Their Neighborhood”, Environment and Behavior, Volume: 23, No: 1, Sage Publications Inc., January, pg: 70-85

Growing up in Cities, 2002, <http://www.unesco.org/most/guic/guichistframes.htm>

Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu’nda Hedef ve İlkeler, Taahhütler ve Küresel Eylem Planı, 1999, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s.50

ILO, 2002, <http://www.ilo.org/public/english/standards/ipecc/about/index.htm>

Introduction: Defining the Child-Friendly City, 1997, *Children’s Rights and Habitat: Working Towards Child-Friendly Cities*, Unicef Division of Communication, Februray, p. 3

Laçiner, Ö., 1996 “Kentlerin Dönüşümü”, Birikim Dergisi, Sf. 10-16, İstanbul: Birikim Yayınları, Haziran-Temmuz.

Lynch, K., 1977, “Growing up in Cities” MIT Press, Cambridge, 1977

MOST, 2002, <http://www.unesco.org/most/flyer.htm>

Partnerships to Create Child-Friendly Cities: Programming for Child Rights with Local Authorities, *IULA (The International Union of Local Authorities) ve UNICEF ortak çalışma broşürü*, 2001, Unicef, April, p. 3

Piaget, J.B., Inhelder, 1967, The Child’s Conception Of Space, NY. VW. Norton and Company, Inc.

Plan, 2002, <http://www.plan-international.org/about/ourstory>

“Report on the Overall Review and Appraisal of the Implementation of the Habitat Agenda”, 2001, *Istanbul+5 Brochure*, United Nations, Department of Public Information, April, p. 3

Savethechildren,2002,
<http://www.savethechildren.org.uk/functions/aboutus/history.html>

Sayıta, S. U., Şirin, M. R., 2000, Sunuş, *I. İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu*, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 8

Sebba, R., 1991, “The Landscapes of Childhood”, *Environment and Behavior*, Volume: 23, No: 4, Sage Publications Inc., July, pg: 395-422

Sencer, Y., 1979, Türkiye’de Kentleşme, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, s.9

Simpson, B., 1997, “Towards the Participation of Children and Young People in Urban Planning and Design”, *Urban Studies*, Volume: 34, No: 5-6, pg: 907-925

Stewart, M., 1967, *The City: Problems and Planning*, Penguin, 1974, içinde ROTHENBERG, J., “Elimination of Blight and Slums”, s. 130-154

Şahin, K., 1984, “Çocuğun ‘Yasaklı’ Mekanı Üzerine Notlar”, *Mimarlık Dergisi*, 84/9, Yıl: 22, Sayı: 207, sf: 24-27

Taylor, A. F. ve diğerleri, 1998, “Growing up in the Inner City”, *Environment and Behavior*, Volume: 30, No: 1, Sage Publications Inc., January, pg: 3-27

Ulubaş, N. K., 1997, Farklı konut bölgelerinde çocuk Oyun Alanlarının Kullancılarca Algılanması ve Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü, Fen bilimleri Enstitüsü, İstanbul

UNESCO, 2002, <http://www.unesco.org/general/eng/about/what.shtml>

UNICEF, 2002, <http://www.unicef.org/about/timeline.html>

Ünlü, A., 2000, Fiziksel ve Sosyo kültürel Değişim Bağlamında Beyoğlu’nda Suç Olgusunun Değerlendirilmesi, İ.T.Ü, Araştırma Fonu, 1094, Kasım.

Yavuz, F., Ruşen K., Cevat G., 1978, Şehircilik: Sorunlar, Uygulama ve Politika, Ankara: SBF yayını, s.24

Yörükan, T., 1953, Şehirlerin Yeniden Geliştirilmesi veya Yenilenmesi Sırasında İşbirliği, Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Yayını, 1969, içinde TWICHELL, Allan, A., “Yeniden Geliştirme Köhneleşme ve İşbirliği”, s. 3-16

Yörükan, T., 1959, Şehirlerin Yeniden Geliştirilmesi veya Yenilenmesi Sırasında İşbirliği, Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Yayını, 1969, içinde GANS, Herbert, J., “Bugünkü Yeniden Geliştirme ve Yeniden Yerleştirme Planlamasının İnsani Yönleri”, s. 17-52

Yörükan, T., 1962, Şehirlerin Yeniden Geliştirilmesi veya Yenilenmesi Sırasında İşbirliği, Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Yayını, 1969, içinde MARRIS, Peter., “Şehir Yenilemesinin Doğurduğu Sosyal Problemler”, s. 53-73

EKLER

EK 1: Çocuk Katılımlı Çalışmaların Bibliyografyası

Adams, Eileen & Ingham, Sue (1998), *Changing Places: Children's Participation in Environmental Planning*, London: The Children's Society.

Alderson, Priscilla (1995), *Listening to Children: Children, Ethics and Social Research*, Barnardos, Essex, UK.

Alderson, Priscilla (2000), *Young Children' Rights: Exploring Beliefs, Principles and Practice*, London: Jessica Kingsley Publishers.

Alderson, Priscilla (2000), 'School Students' Views on School Councils and Daily Life at School?', *Children & Society*, 14.

Boyden, Jo & Ennew, Judith (Eds.) (1997), *Children in Focus: A Manual for Participatory Research with Children*, Stockholm: Rädda Barnen.

Chawla, Louise (Ed.) (in press), *Growing Up in an Urbanizing World*, Earthscan/UNESCO.

Chawla, Louise (forthcoming in 2001), 'Insight, Creativity and Thoughts on the Environment: Integrating Children and Youth into Human Settlement Development?', in *Global Report on Human Settlements 2001*, Nairobi: United Nations Centre for Human Settlements.

Children's Issues (Journal of Children's Issues Centre, New Zealand), September 2000 issue is devoted to the theme of Children and their Environments?.

Cockburn, T. (1998), *Children and Citizenship in Britain. A Case for a Socially Interdependent Model of Citizenship?*, *Childhood*, 5 (1).

de Winter, Micha (1997), *Children as Fellow Citizens: Participation and Commitment*, Oxford: Radcliffe Medical Press.

Donald, David, Dawes, Andrew, & Louw, Johann (Eds.) (2000), *Addressing Childhood Adversity*, Cape Town/Johannesburg: David Philip.

Driskell, David (in press), *Creating Better Cities with Children and Youth. A Manual for Participation*, Earthscan/UNESCO.

Eldis – gateway to information on development or environment:
<http://nt1.ids.ac.uk/eldis/default.htm>

Ennew, Judith & Milne, Brian (1998), *Methods of Research with Street and Working Children*, Stockholm: Rädda Barnen.

Flanagan, C. & Sherrod, L. R. (Eds.) (1998), *Journal of Social Issues*, 54 (3). Special issue on youth political participation.

Flekkøy, Målfrid Grude & Hevener Kaufman, Natalie (1997), *The Participation Rights of the Child: Rights and Responsibilities in Family and Society*, London: Jessica Kingsley.

Franklin, B. (1998), 'Children's Political Rights?', in E. Verhellen, (Ed.), *Understanding Children's Rights. Ghent Papers on Children's Rights – No 3*, Ghent: Children's Rights Centre, University of Ghent.

Fuglesang, Andreas, & Chandler, Dale (1997), *Children's Participation: A Case for Strategy of Empowerment in Early Childhood*, Oslo: Redd Barna.

Gujit, Irene (1996), *Moving Slowly and Reaching Far: Institutionalising Participatory Planning for Child-Centred Community Development*, London: Redd Barna Uganda and International Institute for Environment and Development.

Hahn, Carole L. (1998), *Becoming Political: Comparative Perspectives on Citizenship Education*, Albany, NY: Suny Press.

Hart, Roger (1992), *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*, Florence: UNICEF, Innocenti essays.

Hart, Roger A. (1997), *Children's Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care*, London: Earthscan.

Holden, Cathie, & Clough, Nick (Eds.) (1998), *Children as Citizens: Education for Participation*, London: Jessica Kingsley.

Horelli, Liisa (1998), 'Creating Child-Friendly Environments – Case Studies on Children's Participation in Three European Countries?', *Childhood*, 5(2).

Johnson, Victoria, et al. (1998), *Stepping Forward: Children and Young People's Participation in the Development Process*, London: Intermediate Technology.

Klees, Steven, Rizzini, Irene & Dewees, Anthony (2000?), 'A New Paradigm for Social Change? Social Movements and the Transformation of Policy for Street and Working Children in Brazil?', in Roslyn Arlin Mickelson (Ed.), *Children on the Streets of the Americas*, New York: Routledge.

Lansdown, Gerison (1995), *Taking Part: Children's Participation in Decision Making*, London: Institute for Public Policy Research.

Lynch, Kevin (1977), *Growing Up in Cities*, Massachusetts: M.I.T. Press.

Marshall, Kathleen (1997), *Children's Rights in the Balance: The Participation – Protection debate*, Edinburgh: Stationery.

Matthews, Hugh, Limb, Melanie, & Taylor, Mark (1998), *Young People's Participation and Representation in Society*, Northampton: University College Northampton, Centre for Children and Youth.

Melton, Gary B. (1999), 'Parents and Children: Legal Reform to Facilitate Children's Participation?', *American Psychologist* 54, November 1999.

Melton, G. B., Koocher, G. P. & Saks, M. J. (Eds.) (1983), *Children's Competence to Consent*, New York: Plenum Press.

Miljeteig, Per (2000), 'Children's Democratic Rights: Are We Ready? What We Can Learn from Young Workers?', in Anne B. Smith, Megan Gollop, Kate Marshall & Karen Nairn (Eds.), *Advocating for Children: International Perspectives on Children's Rights*, Dunedin: University of Otago Press.

Moore, Robin (1989), *Childhood's Domain: Play and Place in Child Development*, Berkeley, California: MIG Communications.

Moore, Robin (1997), 'The need for nature: a childhood right?', *Social Justice* [issue on Children and the Environment] Vol 24, no. 3.

Moore, Robin C. & Wong, Herb H. (1997), *Natural Learning: Creating Environments for Rediscovering Nature's Way of Teaching*, Berkeley, California: MIG Communications.

Morrow, Virginia (1999), 'We Are People too?: Children's and Young People's Perspectives on Children's Rights and Decision-Making in England?', *The International Journal of Children's Rights*, 7(2), Kluwer Law International.

O'Neill, John (1997), 'Is the Child a Political Subject?', *Childhood*, 4 (2).

Osler, A. and Starkey, H. (1998), 'Children's Rights and Citizenship: Some Implications for the Management of Schools?', *The International Journal of*

Children's Rights, 6(3), Kluwer Law International.

Percy-Smith, Barry (1999), Multiple Childhood Geographies: Giving Voice to Young People's Experience of Place, unpublished doctoral thesis, University College Northampton.

PLA Notes No. 25 (1996). Including Special Issue on Children's Participation. Victoria Johnson (Ed.)

Riepl, Barbara & Wintersberger, Helmut (Eds.) (1999), Political Participation of Youth Below Voting Age. Examples of European Practices, Eurosocial 66/99, Vienna, European Centre.

Sabo, Kim (1999), Young People's Involvement in Evaluating the Programs that Serve them. CUNY Dissertation.

Simms, Meliors (1999), Growing Active Citizens: Evaluating the Effectiveness of Young People's Participation in Environmental Policymaking at Waitakere City Council. Unpublished Masters thesis, University of Waikato: Department of Social Policy. [Article based on this thesis will be appearing in forthcoming issue of *Children's Issues*]

Smith, A. B., Taylor, N. J. & Gollop, M. M. (Eds.) (2000), Children's Voices: Research, Policy and Practice, Auckland: Pearson Education.

Smith, Anne B., Gollop, Megan, Marshall, Kate, & Nairn, Karen (Eds.) (2000), Advocating for Children: International Perspectives on Children's Rights, Dunedin: University of Otago Press.

Solberg, A. (1996), 'The Challenge of Child Research: From 'Being' to 'Doing'', in J. Brannen. & M. O'Brien (Eds.), *Children in Families: Research and Policy*, London: The Falmer Press.

Stapp, William B., Wals, Arjen E. J., & Stankorb, S. L. (1996), *Environmental Education for Empowerment: Action Research and Community Problem Solving*, Dubuque, IA: Kendall Hunt Publishing.

Tapp, Pauline (1997), *Children's Views on Children's rights: 'You Don't Have Rights You Only Have Privileges'?*, *Children's Issues*, 1 (1).

Thomas, N. and O'Kane, C. (1999), *'Experiences of Decision-Making in Middle Childhood. The Example of Children 'Looked After' by Local Authorities'*, *Childhood*, 6(3).

Torney-Purta, J., Schwille, J. & Amadeo, J. (Eds.) (1999), *Civic Education Across Countries: Twenty-four Case Studies from the IEA Civic Education Project*, Amsterdam: IEA and Washington, DC: National Council for the Social Studies.

Treseder, Phil (Ed.) (1997), *Empowering Children and Young People: Training Manual Promoting Involvement in Decision-Making*, Save the Children in association with Children's Rights Office, London: Save the Children.

Weil, S. (1999) *'Living and learning new cultures of inquiry: strangers on the shore?'* Professorial inaugural lecture. <http://www.northampton.ac.uk/solar/publicat>, SOLAR Centre, University College Northampton, UK.

Wellard, Sarah (1997), *All Together Now. Community Participation for Children and Young People*, London: Save the Children.

West, A. (1997), *'Children and Political Participation'*, in E.Verhellen (Ed.) *Understanding Children's Rights.Ghent Papers on Children's Rights – No 2*, Ghent: Children's Rights Centre, University of Ghent.

World Bank Poverty Reduction Strategy Sourcebook; chapter 2 on participation: <http://www.worldbank.org/poverty/strategies/sourctoc.htm>

Yates, Miranda & Youniss, James (Eds.) (1999), Roots of Civic Identity: International Perspectives on Community Service and Activism in Youth, Cambridge: Cambridge University Press.

EK 2: DÜZENLENEN İLK ANKET FORMU

Sevgili ,
Öncelikle bana ödevimde yardımcı olduğun için teşekkür ederim. Ödevim için seni ve aileni biraz tanımam gerekiyor. Bu akşam eve gittiğinde anne ve babana sorarak aşağıdaki soruları cevaplandırır mısın?

1- Öncelikle oturduğunuz evin adresini yazar mısın?

..... Caddesi

..... Sokağı

..... Apartmanı

No: Daire:

2- Kaç yılından beri burada oturuyorsunuz?

3- Buraya taşınmadan önce nerede oturuyordunuz?

() İstanbul'da, başka bir semtte. 3a- Neresi?

() Başka bir şehirde. 3b- Neresi?

4- Oturduğunuz ev sizin mi, yoksa kiracı mısınız?

() Ev sahibi () Kiracı

5- Siz kaç kişilik bir ailesiniz? Sizinle birlikte yaşayan başka aile bireyleri varsa tabloya ekleyebilirsiniz.

	Doğum tarihi	Doğum yeri
Baba		
Anne		
1. Çocuk		
2. Çocuk		
3. Çocuk		
4. Çocuk		
5. Çocuk		
6. Çocuk		
Diğer:		
Diğer:		
Diğer:		

6- Aile bireylerinin eğitim ve iş durumu nedir?

	EĞİTİM					MESLEK		
	Eğitimsiz	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Çalışmıyor	Çalışıyor	Meslek
Baba								
Anne								
1. Çocuk								
2. Çocuk								
3. Çocuk								
4. Çocuk								
5. Çocuk								
6. Çocuk								
Diğer:								
Diğer:								
Diğer:								

7- Evinizde, aşağıdaki ev eşyalarından hangileri var? Olanların yanına işaret koy.

(a) Buzdolabı	()	(f) Otomatik çamaşır makinesi	()
(b) Bulaşık Makinesi	()	(g) Siyah-Beyaz TV	()
(c) Renkli TV	()	(h) Mikrodalga fırın	()
(d) Bilgisayar	()	(i) Elektrikli süpürge	()
(e) Çamaşır makinesi	()	(j) Elektrikli Fırın	()

8- Arabanız var mı?

() Var

() Yok

Teşekkürler.... Tanıştığımıza memnun oldum!

Artık tanıştığımıza göre, şimdi seninle burada, sınıfınızda başka bir çalışma yapacağız. Öncelikle bilmeni isterim ki, bu bir sınav değil. O yüzden, testi yaparken soruları kendin cevaplandır ve lütfen yanındaki arkadaşına bakma.

1- Okul dışındaki, boş zamanını nerede geçiriyorsun?

- (a) Okul bahçesinde
- (b) Kendi sokağımızda
- (c) Evde
- (d) Başka bir mahallede
- (e) Bunların dışında başka bir yerde 1a) Neresi? -----

2- Boş zamanlarını geçirdiğin bu yere ne kadar çok gidiyorsun?

- (a) Her gün gidiyorum
- (b) Haftanın 4-5 günü gidiyorum
- (c) Haftanın 2-3 günü gidiyorum

(d) Haftada 1 gün gidiyorum

(e) Yalnızca hafta sonları ve tatillerde gidiyorum

3- Mahallenizde anne ve babanın gitmeni yasakladığı bir yer var mı?

(a) Yok

(b) Var 3a) Neresi? -----

4- Peki, anne ve babanın yasakladığı o yere hiç gittin mi?

(a) Evet

(b) Hayır

5- Taksim nerede?

(a) Buraya çok uzak bir yerde

(b) Uzak bir yerde

(c) Bilmiyorum

(d) Buraya yakın bir yerde

(e) Çok yakın bir yerde

6- Taksim'e hiç gittin mi?

(a) Bir çok kez gittim

(b) Gittim

(c) Bilmiyorum

(d) Bir kere gitmişim

(e) Hiç gitmedim

Çok iyi gidiyor! Şimdi 5 dakika ara vermeni ve sonra da diğer soruları cevaplamani istiyorum. Yanındaki arkadaşının cevaplarına bakmak yok, unutma!

7- Aşağıdaki kelimelerden hangisi Çukur Mahallesi'ndeki yaşamın hakkındaki duygularını en iyi anlatıyor? (Sadece birini işaretle)

(a) Heyecanlı	(e) Korkulu
(b) Sinirli	(f) Mutlu
(c) Sakin	(g) Hareketli
(d) Yalnız	(h) Sıkıcı

8- Çukur Mahallesi'nde oturuyor olmaktan memnun musun?

- (a) Çok memnunum
- (b) Memnunum
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Memnun değilim
- (e) Hiç memnun değilim

9- Şu anda oturduğunuz evden memnun musun?

- (a) Çok memnunum
- (b) Memnunum
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Memnun değilim
- (e) Hiç memnun değilim

10- Çukur Mahallesinde oturmanın en kötü 3 yanı ne?

- 1- -----
- 2- -----
- 3- -----

11- Çukur Mahallesi'nde oturmanın en iyi üç yanı ne?

- 1- -----
- 2- -----
- 3- -----

12- Aşağıdaki cümleleri okuduktan sonra, cümlede anlatılan konu ile ilgili düşünceni seçeneklerden sadece birini işaretleyerek, belirtir misin?

A-) Büyüyüp çocuklarım olduğunda, yine Çukur Mahallesi'nde oturmak isterim.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (e) Kesinlikle yanlış

B-) Burada benim ve arkadaşlarımla oynayabileceği çok güzel yerler var.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (e) Kesinlikle yanlış

C-) Hep yaşamayı hayal ettiğim mahalle bizim mahalle.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (e) Kesinlikle yanlış

D-) Mahallemizde halledilmesi gereken problemler var.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (f) Kesinlikle yanlış

13- Mahallemizde olsaydı, daha mutlu olurdu.

14- Eğer imkanımız olsaydı 'da oturmak isterdim.

15- Bu mahalle ile ilgili en önemli şikayetim

16- Bu sorunun halledilmesi için benim önerim:
.....

EK 3: DEĞERLENDİRMEYE ALINAN SORULAR

Sevgili

Öncelikle bana ödevimde yardımcı olduğun için teşekkür ederim. Ödevim için seni ve aileni biraz tanımam gerekiyor. Bu akşam eve gittiğinde anne ve babana sorarak aşağıdaki soruları cevaplandırır mısın?

1- Öncelikle oturduğunuz evin adresini yazar mısın?

..... Caddesi

..... Sokağı

..... Apartmanı

No: Daire:

2- Kaç yıldan beri burada oturuyorsunuz?

3- Buraya taşınmadan önce nerede oturuyordunuz?

() İstanbul'da, başka bir semtte. 3a- Neresi?

() Başka bir şehirde. 3b- Neresi?

4- Oturduğunuz ev sizin mi, yoksa kiracı mısınız?

() Ev sahibi () Kiracı

5- Okul dışındaki, boş zamanını nerede geçiriyorsun?

(a) Okul bahçesinde

(b) Kendi sokağımızda

(c) Evde

(d) Başka bir mahallede

(e) Bunların dışında başka bir yerde 1a) Neresi? -----

6- Boş zamanlarını geçirdiğin bu yere ne kadar çok gidiyorsun?

(a) Her gün gidiyorum

- (b) Haftanın 4-5 günü gidiyorum
- (c) Haftanın 2-3 günü gidiyorum
- (d) Haftada 1 gün gidiyorum
- (e) Yalnızca hafta sonları ve tatillerde gidiyorum

7- Mahallenizde anne ve babanın gitmeni yasakladığı bir yer var mı?

- (a) Yok
- (b) Var 3a) Neresi? -----

8- Peki, anne ve babanın yasakladığı o yere hiç gittin mi?

- (a) Evet
- (b) Hayır

9- Taksim nerede?

- (a) Buraya çok uzak bir yerde
- (b) Uzak bir yerde
- (c) Bilmiyorum
- (d) Buraya yakın bir yerde
- (e) Çok yakın bir yerde

10- Taksim'e hiç gittin mi?

- (a) Bir çok kez gittim
- (b) Gittim
- (c) Bilmiyorum
- (d) Bir kere gitmişim
- (e) Hiç gitmedim

11- Aşağıdaki kelimelerden hangisi Çukur Mahallesi'ndeki yaşamın hakkındaki duygularını en iyi anlatıyor? (Sadece birini işaretle)

(a) Heyecanlı	(e) Korkulu
(b) Sinirli	(f) Mutlu
(c) Sakin	(g) Hareketli
(d) Yalnız	(h) Sıkıcı

12- Çukur Mahallesi'nde oturuyor olmaktan memnun musun?

- (a) Çok memnunum
- (b) Memnunum
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Memnun değilim
- (e) Hiç memnun değilim

13- Şu anda oturduğunuz evden memnun musun?

- (a) Çok memnunum
- (b) Memnunum
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Memnun değilim
- (e) Hiç memnun değilim

14- Çukur Mahallesinde oturmanın en kötü 3 yanı ne?

- 4- -----
- 5- -----
- 6- -----

15- Çukur Mahallesi'nde oturmanın en iyi üç yanı ne?

- 4- -----
- 5- -----
- 6- -----

16- Aşağıdaki cümleleri okuduktan sonra, cümlede anlatılan konu ile ilgili düşünceni seçeneklerden sadece birini işaretleyerek, belirtir misin?

A-) Büyüyüp çocuklarım olduğunda, yine Çukur Mahallesi'nde oturmak isterim.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (e) Kesinlikle yanlış

B-) Burada benim ve arkadaşlarımla oynayabileceği çok güzel yerler var.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (e) Kesinlikle yanlış

C-) Hep yaşamayı hayal ettiğim mahalle bizim mahalle.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (e) Kesinlikle yanlış

D-) Mahallemizde halledilmesi gereken problemler var.

- (a) Kesinlikle doğru
- (b) Doğru
- (c) Bilmem, hiç düşünmedim
- (d) Yanlış
- (f) Kesinlikle yanlış

17- Mahallemizde olsaydı, daha mutlu olurdum.

18- Eğer imkanımız olsaydı 'da oturmak isterdim.

19-Bu mahalle ile ilgili en önemli şikayetim

20- Bu sorunun halledilmesi için benim önerim:
.....

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Üsküdar'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Özel Darüşşafaka Lisesi'nde tamamladı. 1994 yılında İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü'ne girdi ve 1999 yılında mezun olarak; İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Şehir Planlama Programı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. Tüm yüksek okul hayatı süresince basın sektörünün çeşitli kollarında çalıştı. Halen, Bilişim Sektörüne hizmet veren bir firmada Halkla İlişkiler Danışmanı olarak çalışmaktadır.